LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2007:9

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen

Yhteenveto kyselyn tuloksista

OIKEUSMINISTERIÖN LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2007:9

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen

Yhteenveto kyselyn tuloksista

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2007

ISSN 1458-7149
ISBN 978-952-466-565-0 (nid.)
ISBN 978-952-466-566-7 (PDF)
Oikeusministeriö
Helsinki

KUVAILULEHTI

O I K E U S M I N I S T E R I Ö

Julkaisun päivämäärä 12.6.2007

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Rikoksentorjuntaneuvoston väkivaltajaosto kirjoittajat: Minna Piispa, Antti Helakallio, Hanna-Kaisa Ryynänen, Riikka Kostiainen, Mervi Sarimo	Julkaisun laji Yhteenveto Toimeksiantaja Oikeusministeriö Toimielimen asettamispäivä Väkivaltajaoston toimikausi alkoi työryhmänä 31.5.2006.

Julkaisun nimi
Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen - yhteenveto kyselyn tuloksista

Julkaisun osat

Tiivistelmä
Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti 12.10.2006, että kansallisen väkivallan vähentämisen painopistealue on vuonna 2007 lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen. Päätös pohjautui rikoksentorjuntaneuvoston asettaman väkivaltajaoston valmistelemaan. Ministeriryhmän päätöksessä vahvistettiin viranomaisten yhteiset toiminnan tavoitteet lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi. Lapsen etu tulee ottaa huomioon kaikessa lainsäädännössä, suunnittelussa ja päätöksenteossa nykyistä paremmin. Lasten kanssa työskentelevien valmiuksia tunnistaa lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa tulee parantaa ja lisätä tietoa väkivallan seurauksista, siihen puuttumisesta ja vähentämiskeinoista. Lisäksi tulee parantaa viranomaisten ja järjestöjen yhteistyötä, jotta väkivaltaa kohdanneen lapsen tai nuoren hoito varmistetaan. Viranomaisten ja järjestöjen yhteisiä palveluketjuja tulee kehittää sekä parantaa tiedon tuottamista ja koordinointia.
Ministeriryhmän päätöksen mukaisesti väkivaltajaosto seuraa lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämistä koskevan päätöksen toimeenpanoa. Seurannan käynnistämiseksi väkivaltajaosto teki kyselyn, missä kartoitettiin kunkin toimenpiteen osalta, mitä toimenpiteen toteuttamiseksi on tehty, mitä aiotaan tehdä sekä toteuttamisen vastuita. Kysely lähetettiin talvella 2007 kaikkiaan 48 viranomaiselle (n=31) tai järjestölle (n=17), jotka työskentelevät lasten ja nuorten parissa tai joiden tehtäviin kuuluu väkivallan uhrien auttaminen ja väkivallan vähentäminen. Kyselyyn vastasi 23 viranomaista ja 15 järjestöä.
Kyselyn tulokset osoittivat, että lasten ja nuorten parissa työskentelevät viranomaiset ja järjestöt tekevät monenlaisia toimenpiteitä ja toteuttavat hankkeita, joissa on tavoitteena lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen tai väkivallan uhriksi joutuneen auttaminen. Toimenpiteiden toteutus on kuitenkin koordinoimatonta ja tieto hankkeista ei välity muille. Lapsen etu jää usein huomioimatta väkivallan vähentämisessä ja YK:n lapsen oikeuksien sopimusta ei tunneta Suomessa riittävän hyvin. Suomessa puuttuu riittävä tieto lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä, jotta toimenpiteitä voitaisiin suunnitella ja kohdistaa oikein. Lainsäädäntö, lakien tulkinta ja tieto lakien sisällöstä ja tulkinnasta vaikeuttavat tiedon kulkua väkivallan kohteeksi joutuneiden lasten ja nuorten auttamiseksi. Väkivallan kohteeksi joutuneiden lasten ja nuorten auttamisessa painopiste on tällä hetkellä väkivallan havaitsemisessa ja akuuttien seurausten hoitamisessa. Palveluketjun toimivuudessa on puutteita muun muassa riittävien ja laadukkaiden palveluiden tarjonnassa, erityisesti pienillä paikkakunnilla.

Avainsanat: (asiasanat)
Väkivallan vähentäminen, lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta, lapsen etu, lastensuojeluilmoitus ja salassapitosäännökset, viranomaisten ja järjestöjen yhteistyö, palveluketju, uhrin auttaminen

Muut tiedot tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero)
OM 1/49/2007, OM 1/62/2007

Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2007:9		ISSN 1458-7149	ISBN 978-952-466-565-0 (nid.) 978-952-466- 566-7(PDF)
Kokonaissivumäärä	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

J U S T I T I E M I N I S T E R I E T

Utgivningsdatum 12.6.2007

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Våldsdelegationen i rådet för brottsförebyggande Skribenterna: Minna Piispa, Antti Helakallio, Hanna-Kaisa Ryynänen, Riikka Kostiainen, Mervi Sarimo	Typ av publikation Sammandrag Uppdragsgivare Justitieministeriet Datum då organet tillsattes Våldsdelegationens mandattid som arbetsgrupp började 31.5.2006.

Publikation (även den finska titeln)
Minskande av våld mot barn och ungdomar - sammandrag av resultaten av utfrågningen
(Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen - yhteenveto kyselyn tuloksista)

Publikationens delar

Referat

Ministergruppen för den inre säkerheten beslutade den 12 oktober 2006 att tyngdpunktsområdet för det nationella minskandet av våldet är år 2007 minskande av våld mot barn och ungdomar. Beslutet grundade sig på beredningen av våldsdelegationen som rådet för brottsförebyggande hade tillsatt. I ministergruppens beslut fastställdes myndigheternas gemensamma verksamhetsmål i att minska våldet mot barn och ungdomar. Barnets bästa skall beaktas i all lagstiftning, all planering och allt beslutsfattande bättre än nu för tiden. De som arbetar med barnen skall få bättre färdigheter att känna igen våld mot barn och information om våldets följder, sätten att ingripa i och minska våldet skall ökas. Dessutom skall myndigheternas och organisationernas samarbete förbättras för att vården för barnet eller unga personen som upplevt våld säkerställs. Myndigheternas och organisationernas gemensamma servicekedjor skall utvecklas och produceringen och koordineringen av information skall förbättras.

I enlighet med ministergruppens beslut följer våldsdelegationen verkställigheten av beslutet om minskande av våld mot barn och ungdomar. För att inleda följningen gjorde delegationen en utfrågning i vilken det kartlades i fråga om varje åtgärd vad som har gjorts för att åtgärden har verkställts, vad som kommer att göras samt ansvaren för verkställigheten. Utfrågningen sändes på vintern 2007 sammanlagt till 48 myndigheter (n = 31) eller organisationer (n = 17) som arbetar med barn och ungdomar eller till vars uppgifter hör hjälpande av våldsoffer och minskande av våld. Utfrågningen besvarades av 23 myndigheter och 15 organisationer.

Resultaten av utfrågningen visade att myndigheterna och organisationerna som arbetar med barn vidtar olika slags åtgärder och genomför projekt som syftar till att minska våldet mot barn och ungdomar eller att hjälpa de som blivit våldsoffer. Genomförandet av åtgärderna är ändå okoordinerat och information om projekten förmedlas inte till andra. Barnets bästa blir ofta åsidosatt i minskandet av våldet och FN:s konvention om barnets rättigheter känns inte tillräckligt väl i Finland. I Finland saknas tillräckliga kunskaper om allmänheten av våldet mot barn och ungdomar för att åtgärder skulle kunna planeras och riktas rätt. Lagstiftningen, lagtolkningen och kunskaper om lagarnas innehåll och tolkningen av dem försvårar informationsförmedlingen i hjälpandet av barn och ungdomar som blivit våldsoffer. För närvarande ligger tyngdpunkten i hjälpandet av barn och ungdomar som blivit våldsoffer i att upptäcka våldet och i att vårda akuta följder. Servicekedjan fungerar bristfälligt bl.a. när det gäller utbudet av tillräckliga och högklassiga tjänster, speciellt på små orter.

Nyckelord
Minskande av våld, våld mot barn och ungdomar, barnets bästa, barnskyddsanmälan och sekretessbestämmelser, samarbete mellan myndigheterna och organisationerna, servicekedja, hjälpande av offret

Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren)
JM 1/49/2007, JM 1/62/2007

Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2007:9		ISSN 1458-7149	ISBN 978-952-466-565-0 (Häft.) 978-952-466- 566-7(PDF)
Sidoantal	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

Sisällysluettelo

KUVAILULEHTI 2
I Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän päätös 4
II Kyselyn aineisto 5
III. Hallinnonalojen yhteiset toimenpiteet lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi 7
3.1 Lapsen edun huomioon ottaminen kaikessa lainsäädännössä, suunnittelussa ja päätöksenteossa 7
3.1.1 Lapsen edun yleisen periaatteen ymmärretyksi, asianmukaisesti huomioiduksi ja sovelletuksi tulemisen edistäminen kaikissa säädöksissä samoin kuin oikeudellisissa ja hallinnollisissa päätöksissä ja hankkeissa, ohjelmissa ja palveluissa, joilla on välittömiä tai välillisiä vaikutuksia lapsiin. 7
3.1.2 Lasten ja nuorten parissa työskentelevien perus- ja ammattikoulutuksessa tarjottavan riittävän tiedon varmistaminen lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan tunnistamisesta, seurauksista, väkivaltaan puuttumisesta ja siitä, miten väkivaltaa voidaan vähentää. 18
3.2 Viranomaisten ja järjestöjen yhteistyön parantaminen 25
3.2.1 Eri järjestöjä edustavien työntekijöiden salassapitoa koskevien säännösten yhdenmukaistaminen lastensuojeluilmoitusta koskevan velvoitteen kanssa. 25
3.2.2 Riittävän ja ajan tasalla olevan ohjeistuksen varmistaminen. 29
3.2.3 Lainsäädännön selkiyttäminen vaitiolosäädösten osalta muun muassa terveydenhuoltohenkilöstön oikeudesta tehdä rikosilmoitus. 31
3.2.4 Jokaisen viranomaisen ja ammattilaisen käytössä tulisi olla järjestelmä, josta saa tietoa salassapitosäännöksistä. 32
3.2.5 Poikkihallinnollisen selvityksen käynnistäminen siitä, miten lasten ja nuorten seksuaalisen ja fyysisen väkivallan tutkintaa voidaan kehittää tavoitteena, että tutkintaprosessi aiheuttaa mahdollisimman vähän seurauksia seksuaalisen tai fyysisen väkivallan uhriksi joutuneelle lapselle tai nuorelle. 34
3.2.6 Lapsikuolemien tutkimuslautakunnan perustaminen selvittämään alle 2-vuotiaina kuolleiden kuolinsyytä. 36
3.3 Palveluketjun varmistaminen 37
3.3.1 Eri toimijoiden muodostaman palveluketjun saumattoman toimimisen varmistaminen tilanteissa, joissa lapsi tai nuori on kohdannut väkivaltaa tai joutunut todistamaan sitä lähiympäristössään. 37
3.3.2 Varhaisen puuttumisen varmistaminen viranomaisten yhteistyönä kotihälytysten yhteydessä 41
3.3.3 Turvakotien toimintaedellytyksien varmistaminen lapset ja nuoret huomioiden. 42
3.3.4 Riittävien palveluiden varmistaminen riittävän nopeasti väkivallan kohteeksi tai sitä todistamaan joutuneille lapsille ja nuorille väkivallan uhrin yksilöllinen tilanne huomioon ottaen. 44
3.3.5 Väkivaltaa kokeneiden ja todistaneiden lasten ja nuorten väkivallan pitkäaikaisten seurauksien (esimerkiksi trauman) hoitamisen varmistaminen. 45
3.4 Tiedon tuottaminen ja koordinoiminen 47
3.4.1 Tiedon tuottaminen lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä tilastointia kehittämällä. 47
3.4.2 Tiedon tuottaminen lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä erillisillä lapsille ja nuorille kohdistetuilla tutkimuksilla. 52
3.4.3 Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan tilasto- ja tutkimustiedon keräämisen koordinointivastuun selvittäminen. 54
3.4.4 Selvitys mahdollisuudesta perustaa hyvien käytäntöjen tietopankki. 56
IV Johtopäätökset 57

I Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän päätös

Matti Vanhasen ensimmäisen hallituksen hallitusohjelmassa (2003–2007) sitouduttiin tehostamaan väkivaltaan puuttumista. Valtioneuvosto hyväksyi 14.12.2006 periaatepäätöksen kansallisen väkivallan vähentämisohjelmasta vuosille 2007–2008. Ohjelmassa on esitetty laaja joukko toimenpidesuosituksia, joilla pyritään vähentämään etenkin vakavan väkivallan seurauksia Suomessa. Ohjelma kattaa kaikki väkivallan osa-alueet, kuten alkoholiehtoisen väkivallan, lasten ja nuorten tekemän ja heihin kohdistuvan väkivallan, naisiin kohdistuvan väkivallan ja työssä koetun väkivallan. Ohjelma on valmisteltu rikoksentorjuntaneuvostossa osana Sisäisen turvallisuuden ohjelmaa (*Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi. Oikeusministeriö. Julkaisu 2005:2*). Periaatepäätöksen tavoitteena on yhtenäistää väkivaltaa ehkäisevää politiikkaa ja sen toimeenpanoa kaikilla tasoilla ja tehostaa väkivallan ehkäisyyn osallistuvien viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyötä.

Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti 12.10.2006, että kansallisen väkivallan vähentämisen painopistealue on vuonna 2007 lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen (liite 1). Päätöksen mukaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämistavoite tulee ottaa huomioon kaikkien viranomaisten toiminnassa. Viranomaisten yhteisiksi toiminnan tavoitteiksi vahvistettiin seuraavaa:

- Lapsen etu tulee ottaa huomioon kaikessa lainsäädännössä, suunnittelussa ja päätöksenteossa nykyistä paremmin.
- Lasten kanssa työskentelevien valmiuksia tunnistaa lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa tulee parantaa ja lisätä tietoa väkivallan seurauksista, siihen puuttumisesta ja vähentämiskeinoista.
- Viranomaisten ja järjestöjen välistä yhteistyötä tulee parantaa, jotta väkivaltaa kohdanneen lapsen tai nuoren hoito varmistetaan.
- Viranomaisten ja järjestöjen yhteisiä palveluketjuja tulee kehittää sekä parantaa tiedon tuottamista ja koordinointia.

Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän päätös perustuu rikoksentorjuntaneuvoston asettaman väkivaltajaoston ehdotukseen (liite 2). Väkivaltajaosto koordinoi ja seuraa kansallisen väkivallan vähentämisohjelman toteutusta.

Väkivaltajaosto perusteli ehdotuksessaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ottamista viranomaisten yhteiseksi tavoitteeksi YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen valtiolle asettamilla velvoitteilla.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 19 artiklan mukaan lapsia tulee suojella kaikenlaiselta väkivallalta, vahingoittamiselta, pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä ja välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta. Valtion velvollisuus on ryhtyä toimiin lasten suojelemiseksi ja heidän oikeuksiensa turvaamiseksi.

Huomion kiinnittäminen lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämiseen on väkivaltajaoston ehdotuksen mukaan tärkeää, koska Suomessa ei ole riittävästi tietoa lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan laajuudesta (Lapsiasiavaltuutetun toimintakertomus vuodelta 2005). Tähän seikkaan on puututtu Lapsen oikeuksien toteuttamista seuraavan Geneven komitean 30.9.2005 Suomelle antamissa suosituksissa. Samoin oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio on erilliskertomuksessaan (Lapsi, perheväkivalta ja viranomaisten vastuu 2006) tuonut esiin

viranomaisten toiminnassa esiintyviä puutteita ja esittänyt kehittämisehdotuksia lapsiin kohdistuvan väkivallan osalta.

Nykyisissä väkivallan vähentämiseen tähtäävissä toimenpideohjelmissa ei ole riittävästi kiinnitetty huomiota lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan väkivaltaan.

Monet tutkimukset ovat osoittaneet, että väkivallan kohteeksi joutuneet ja väkivaltaa perheessään todistaneet lapset ja nuoret ovat muita alttiimpia joutumaan itse väkivallan uhreiksi tai tekijöiksi. Väkivallan ennaltaehkäisyn kannalta on tärkeää panostaa lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan väkivaltaan. Väestön ikääntyessä ja ikäluokkien pienentyessä on vaarana, että lasten ja nuorten asiat jäävät entistä enemmän muiden tärkeiksi koettujen asioiden varjoon. Lasten ja nuorten määrän vähentyessä tulisi kuitenkin entistä enemmän kiinnittää huomiota lasten ja nuorten hyvinvointiin. Oikeus väkivallattomaan elämään on yksi lasten ja nuorten hyvinvoinnin perustekijöistä.

Väkivaltajaosto totesi ehdotuksessaan, että edellä mainituista syistä johtuen lapsiin kohdistuvan väkivallan torjunta edellyttää laajaa poikkihallinnollista yhteistyötä viranomaisten välillä, valtion ja paikallishallinnon välillä sekä viranomaisten ja järjestöjen välillä. Lapsilla ja nuorilla on aikuisväestöä vähäisemmät mahdollisuudet tuoda itse asioitaan esille, ja tästä syystä viranomaisten merkitys korostuu myös lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämistyössä.

II Kyselyn aineisto

Väkivaltajaoston tehtävä on seurata ministeriryhmän päätöksen mukaisesti lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämistä koskevan päätöksen toimeenpanoa ja raportoida työn edistymisestä sisäisen turvallisuuden ministeriryhmälle. Seurannan käynnistämiseksi väkivaltajaosto teki kyselyn, missä kartoitettiin kunkin toimenpiteen osalta, mitä toimenpiteen toteuttamiseksi on tehty, mitä aiotaan tehdä sekä toteuttamisen vastuita. Vastausten perusteella laaditaan selvitys siitä, mikä on lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämisen tilanne Suomessa ja millaisia resursseja työhön on käytettävissä. Kysely toistetaan mahdollisesti myöhemmin.

Kysely lähetettiin kaikkiaan 48 viranomaiselle (n=31) tai järjestölle (n=17), jotka työskentelevät lasten ja nuorten parissa tai joiden tehtäviin kuuluu väkivallan uhrien auttaminen ja väkivallan vähentäminen. Kysely lähetettiin 8.1.2007 ja vastaukset pyydettiin 16.2.2007 mennessä. 23 viranomaista (viisi kieltäytyi) ja 15 järjestöä vastasi kyselyyn.

Viranomaiskyselyssä kysyttiin kunkin poikkihallinnollisen toimenpiteen kohdalta, mitä on tehty, mitä aiotaan tehdä vuoden 2007 aikana, minkä tahojen kanssa tehdään yhteistyötä, minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa ja mitkä asiat ovat vastanneen viranomaisen vastuulla toimenpiteen toteuttamisessa.

Järjestöille suunnattu kysely oli hieman lyhyempi ja siinä kysyttiin, mitä järjestössä on tehty, mitä aiotaan tehdä vuoden 2007 aikana, minkä tahojen kanssa järjestö tekee yhteistyötä asian etenemiseksi, minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa ja minkä tahon pitäisi vastaajan mielestä puuttua tämän toimenpiteen toteuttamiseen.

Kyselylomakkeen alussa pyydettiin organisaation ja yksikön nimi, kyselyn täyttäneen vastaajan nimi ja yhteystiedot.

Viranomaiskysely:
Sosiaali- ja terveysministeriö
Opetusministeriö
Oikeusministeriö
Sisäasiainministeriö
Liikenne- ja viestintäministeriö
Puolustusministeriö
Työministeriö
Ulkoministeriö
Kauppa- ja teollisuusministeriö
Lapsiasiavaltuutettu
Vähemmistövaltuutettu
Oikeuskansleri
Stakes
Kansanterveyslaitos
Tilastokeskus
Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos
Poliisiammattikorkeakoulu
Opetushallitus
Etelä-Suomen lääninhallitus
Länsi-Suomen lääninhallitus
Itä-Suomen lääninhallitus
Lapin lääninhallitus
Oulun lääninhallitus
Kuntaliitto
Valtakunnan syyttäjänvirasto

Järjestökysely:

Ensi- ja turvakotien liitto
Lastensuojelun keskusliitto
Unicef
Pelastakaa Lapset ry
Parasta lapsille ry
Raiskauskriisikeskus Tukinainen
Mannerheimin lastensuojeluliitto
Nuorten ystävät
Non Fighting generation
Väestöliitto
A-klinikkasäätiö
Kirkkohallitus
Kirkon lasten ja nuorten keskus
Suomen Mielenterveysseura
Mielenterveyden keskusliitto

III. Hallinnonalojen yhteiset toimenpiteet lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi

Väkivaltajaoston ehdotuksessa esitettiin, että kaikki hallinnonalat varmistavat, että ehdotetut toimenpiteet tulevat otetuksi huomioon toiminnan ja talouden suunnittelussa, tulosohjauksessa ja strategioissa lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi.

3.1 Lapsen edun huomioon ottaminen kaikessa lainsäädännössä, suunnittelussa ja päätöksenteossa

Lapsen ja nuoren näkökulma jää usein lainsäädännössä, suunnittelussa ja päätöksenteossa taka-alalle. Lastenoikeudet ovat huonosti tunnettuja Suomessa (Lapsijärjestöjen selvitys 2004). Lasten ja nuorten asemaa kuvaa myös se, että esimerkiksi perheen yksityisyys ymmärretään usein suurempana oikeutena kuin lapsen oikeus ruumiilliseen koskemattomuuteen. Lapsen edun huomioon ottamiseksi nykyistä paremmin lainsäädännössä, suunnittelussa ja päätöksenteossa tulisi edistää lapsen edun yleinen periaatteen ymmärretyksi, asianmukaisesti huomioiduksi ja sovelletuksi tulemista kaikissa säädöksissä samoin kuin oikeudellisissa ja hallinnollisissa päätöksissä ja hankkeissa, ohjelmissa ja palveluissa, joilla on välittömiä tai välillisiä vaikutuksia lapsiin sekä edistää lasten ja nuorten parissa työskentelevien perus- ja ammattikoulutuksessa tarjottavaa riittävää tietoutta lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan tunnistamisesta, seurauksista, väkivaltaan puuttumisesta ja siitä, miten väkivaltaa voidaan vähentää.

3.1.1 Lapsen edun yleisen periaatteen ymmärretyksi, asianmukaisesti huomioiduksi ja sovelletuksi tulemisen edistäminen kaikissa säädöksissä samoin kuin oikeudellisissa ja hallinnollisissa päätöksissä ja hankkeissa, ohjelmissa ja palveluissa, joilla on välittömiä tai välillisiä vaikutuksia lapsiin

Viranomaisten vastausten mukaan lapsen etu pyritään yleensä ottamaan huomioon joko kaikessa toiminnassa tai ainakin sellaisessa toiminnassa, jolla on liittymäkohtia lapsiin ja perheisiin. Tavoitteen turvaamiseksi vastaajat ovat järjestäneet lähinnä erityyppistä koulutusta: koulutustilaisuuksia, seminaareja ja kursseja, sekä tuottaneet julkaisuja ja tilastoja. Useampien viranomaisten edustajat ovat myös osallistuneet erilaisiin lasten ja nuorten asioihin liittyviin työryhmiin sekä antaneet lausuntoja (YK:n lapsen oikeuksien komitean määräaikaisraportointiin) ja raportoineet lasten oikeuksien toteutumisesta. Viranomaisyhteistyötä on pyritty edistämään yleisesti ja ministeriöt ovat antaneet rahoitusta erilaisille kehittämishankkeille, joilla on pyritty parantamaan lapsen edun huomioimista. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön sosiaali- ja terveysosasto on tukenut valtionosuusjärjestelmän rahoituksella kuntien kehittämishankkeita, joilla on lisätty perhekeskustoimintaa ja kehitetty kuntien palvelujärjestelmiin varhaisen puuttumisen menetelmiä. Lisäksi on tuettu seudullisesti järjestettäviä lasten ja perheiden erityispalveluja.

Kyselyyn vastanneet *järjestöt* ovat toteuttaneet lähinnä erilaisia lasten edun huomioon ottamista edistäviä projekteja sekä osallistumisohjelmia. Muutamat järjestöt ovat osallistuneet myös lakiehdotusten sekä poliittisten ohjelmien laatimiseen antamalla lausuntoja. Kansainvälistä yhteistyötä on harjoitettu eri verkostojen kautta niin Euroopan kuin maailman laajuisella mittakaavalla. Osa järjestöistä on lisännyt asiaan liittyvää sisäistä tiedotusta järjestämällä teemapäiviä.

Esimerkkejä:

Sisäasiainministeriön vastauksessa mainitaan, että eri laeissa, asetuksissa, ministeriön määräyksissä ja ohjeissa, yhteistyösopimuksissa sekä valtioneuvoston vahvistamissa periaatepäätöksissä ja ohjelmissa on kysymykseen liittyviä velvoitteita, jotka *poliisin* on otettava toiminnassaan huomioon. Esitutkintalaissa ja asetuksessa on poliisille erityisiä velvoitteita. Poliisin edustajat ovat olleet mukana lakeja ja ohjeistuksia valmistelleissa työryhmissä, joissa lapsen ja nuorten asiat olleet keskeisesti esillä. Esimerkkeinä voidaan mainita nuorten rikosprosessin nopeuttaminen, rikosten ja riitojen sovittelutoiminta, rikosuhritoimikunta, nuorisorikostoimikunta, varhaisen puuttumisen johtoryhmä, rikoksettomaan elämään hanke, Euroopan neuvoston jokapäiväisen väkivallan vähentämisohjelma, Pohjoismaiden ministerineuvoston prostituution ehkäisyhanke ja lasten kaupallinen seksuaalisen hyväksikäytön toimintaohjelman valmistelu ja seuranta. Poliisin edustaja on mukana rikoksentorjuntaneuvostossa sekä osallistunut rikoksentorjuntaneuvoston valmistelemaan valtakunnalliseen väkivallan vähentämisohjelman valmistelutyöhön. Sisäasiainministeriö koordinoi ja osaltaan toteuttaa sisäisen turvallisuuden ohjelmaa. Kenttätyössä tehdään lähi, -nuoriso- ja koulupoliisitoimintaa ja osallistutaan kunnalliseen turvallisuussuunnitteluun. Poliisiosasto on osallistunut vuoden 2005 naisuhritutkimuksen rahoitukseen, jossa on kysymyksiä myös alle 15-vuotiaiden fyysisen väkivallan kokemuksista. Väkivallan vähentäminen valittiin erityiseksi poliisitoiminnan painopistealueeksi vuonna 2006. Poliisin ylijohto asetti vuonna 2005 työryhmän laatimaan ehdotus toimintalinjoiksi, joilla väkivaltaa voidaan vähentää. Toimeksiannon mukaan keskeisimmät toimintalinjat valmistuivat kesäkuussa 2005, ja ne otettiin huomioon poliisin toiminta- ja taloussuunnitelmassa 2005–2009. Toimintalinjat otettiin mukaan myös vuotta 2006 koskeviin tulosohjausasiakirjoihin. Työryhmän tarkastelu ja suositukset painottuvat poliisin perustoiminnan laadun kehittämiseen. Työryhmä korostaa suosituksissaan erityisesti kenttäpartioiden toimintaa ja tutkintaa, joissa tavoitellaan laadukasta perustyötä sekä kattavaa ja tarkoituksenmukaista keinovalikoimien käyttöä. Pyrkimyksenä on entistä parempi väkivaltarikosten ennalta ehkäisy, tunnistaminen, piilorikollisuuteen puuttuminen sekä esitutkinnan turvaaminen ja väkivaltarikoskierteen katkaisu. Yhteistyön toimivuus poliisin kenttä- ja tutkintatoiminnan kesken on tärkeää. Sen lisäksi yhteistyön kehittäminen muiden viranomaisten ja tukipalveluja tarjoavien järjestöjen kanssa luo mahdollisuudet erilaisten tukitoimien kohdistamiselle apua tarvitseville. Poliisin kenttätoiminnassa hyödynnetään kattavasti varhaista puuttumista ja muita orastavan väkivaltakierteen katkaisemiseen tähtääviä toimia. Lähipoliisi on keskeinen toimintamuoto varhaisen puuttumisen toteuttamiseksi. Lähipoliisitoiminnan strategia on juuri valmistunut ja se löytyy poliisin ylijohdon julkaisusarjasta 1/2007. Työryhmän suositusten toimeenpanoa seurataan tulossopimusten seurannan yhteydessä. Valtakunnallisten tilastojen lisäksi väkivallan vähentämistoimien suunnittelun tueksi alue- ja paikallistasolla tulee seurata rikos- ja hälytystilastoja ja toteuttaa väkivallan vähentämiseen tähtääviä käytännön toimenpiteitä. Poliisin ylijohdon asettaman työryhmän raportti Poliisin toimenpiteet väkivallan estämisessä ja vähentämisessä on julkaistu poliisin ylijohdon julkaisusarjassa ja löytyy poliisin www-sivulta (http://www.poliisi.fi/julkaisu/poliisi102005). Raportti lähetettiin vuoden 2006 alussa poliisin lääninjohtoihin ja Helsingin kihlakunnan poliisilaitokseen ja niiden tuli huolehtia siitä, että raportti käsiteltiin johtoryhmissä ja suositusten toimeenpanoa ryhdyttiin toteuttamaan.

Ulkoasiainministeriö raportoi CRC:n täytäntöönpanosta joka viides vuosi, viimeksi vuona 2003. Vuonna 2005 pidettiin kuulemistilaisuus ja annettiin suositukset (http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=68142). Seuraava raportti annetaan 2008 kesällä. Raportoinnissa pyydetään lausuntoja laajasti ministeriöiltä ja muilta viranomaisilta sekä kansalaisjärjestöiltä. Seuraavaa raporttia ruvettaneen valmistelemaan tämän vuoden lopulla. Lisäksi raporttiluonnoksesta järjestetään keskustelutilaisuus ennen sen viimeistelyä.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan osalta voidaan kiinnittää huomiota väkivaltaan mainonnassa ja markkinoinnissa. Väkivaltaan voidaan rinnastaa myös muunlainen sopimattomuus markkinoinnissa, kuten lapset tavoittavien markkinointitoimien epäasiallinen seksistisyys.

Liikenne- ja viestintäministeriössä on tiedostettu mediaväkivallan ongelma ja asian eteen on tehty paljon työtä etenkin viime vuosina. Uudet viestintäteknologiat tarjoavat uudenlaisia jakelukanavia ja toimintaympäristöjä myös väkivaltaiselle ja laittomalle materiaalille. Esimerkkinä lasten seksuaalista hyväksikäyttöä kuvaava materiaali, joka internetin välityksellä saadaan levitettyä ympäri maailman helpostikin. Uusia haasteita toiminnalle luo uusien viestintäympäristöjen herättämät turvattomuuden tunteet joissakin kansalaisissa. Yksi ministeriön keskeisistä tavoitteista on luoda turvallinen ja käyttäjäystävällinen viestintäympäristö, jossa haitallisilta sisällöiltä voidaan suojautua ja käyttäjät ovat valistuneita mahdollisuuksistaan ongelmatilanteita kohdatessaan. Liikenne- ja viestintäministeriössä tärkeä keino väkivallan vähentämisessä niin yleisessä kuin sähköisessäkin ympäristössä, on jatkuva tiedon jakaminen ja kouluttaminen. Opetusministeriö vastaa osaltaan medialukutaidon edistämisestä ja muusta opetuksesta, mutta myös liikenne- ja viestintäministeriö on osallistunut erilaisiin turvallisuus- ja valistuskampanjoihin. Kansallista tietoturvapäivää vietettiin neljättä kertaa helmikuussa 2007. Tietoturvapäivä on julkishallinnon, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteinen hanke. Sen tarkoituksena on lisätä kansalaisten tietoisuutta internetin mahdollisuuksista sekä tietoturvauhista ja keinoista, joilla näiltä uhilta voidaan suojautua ja välttyä. Tietoturvapäivä on suunnattu erityisesti peruskoululaisille, opettajille ja vanhemmille. Myös internetin kotikäyttäjille tarjotaan tietoturvatietoa. Tietoturvapäivä on tuottanut koululaisille suunnatun verkko-opetusaineistosivuston (tietoturvakoulu.fi) ja internetin kotikäyttäjille tarkoitetun sivuston (tietoturvaopas.fi). Tutkimukset ovat osoittaneet, että hankkeen tuottamalle tiedolle ja materiaaleille on kouluissa tarvetta ja niitä hyödynnetään aktiivisesti. Vuoden 2007 hankkeessa etsitään uusia keinoja motivoida opettajia jatkamaan tietoturvakasvatusta kouluissa. Pk-yrityskohderyhmälle tuotettiin vuoden 2006 Tietoturvapäivä-hankkeessa laaja ja monipuolinen verkkomateriaali, josta tiedotetaan pk-yrityksiä entistä tehokkaammin vuoden 2007 aikana yhteistyössä yritysjärjestöjen kanssa. Tavoittamiskeinoja ovat erilaiset yhteistyökumppaneiden järjestämät infotilaisuudet eri puolilla maata. Tietoturvapäivänä järjestetään myös laaja kansallinen viestintäkampanja, jonka kohderyhmänä ovat kaikki kansalaiset internetin kotikäyttäjinä. Suuren yleisön kampanjassa tuodaan esiin kuluttajanäkökulmaa. Vuoden 2007 Tietoturvapäivänä järjestetään erilaisia yleisötapahtumia eri puolilla maata.

Opetusministeriössä on ollut vireillä vuodesta 2003 alkaen Lapset ja media - hanke, jonka yhteydessä on kartoitettu lasten mediaympäristön uusia haasteita. Toimintaohjelmaluonnos on julkaistu vuonna 2004 (Mediaväkivalta. Lapset ja media, Opetusministeriön monisteita 2004:10). Tämän pohjalta opetusministeriö on käynnistänyt erilaisia hankkeita, joista merkittävin on pieniin lapsiin (alle 8 v.) suuntautunut mediakasvatushanke Mediamuffinssi. *Opetusministeriön* alainen Valtion elokuvatarkastamo toimii kuvaohjelmille asetettujen ikärajojen noudattamisen tarkastusviranomaisena. Laissa kuvaohjelmien tarkastamisesta (775/2000) sanotaan, että kuvaohjelmia (elokuvat, videot, tilausohjelmapalvelut) ei saa esittää tai levittää ennen kuin alaikäisille tarkoitetut kuvaohjelmat on tarkastettu ja niille on annettu ikäraja, joka on sitova. Lasten kehitykselle haitallisena kuvaohjelmana pidetään ohjelmaa, joka väkivaltaisuutensa, seksuaalisen sisältönsä tai kauhua herättämällä on omiaan vaikuttamaan haitallisesti lasten kehitykseen. Muista kuvaohjelmista on tehtävä ilmoitus. Lain perusteella myös video- ja tietokonepeleissä on oltava suositusikäraja.

Puolustusministeriön alainen pääesikunta on osallistunut YK:n lapsen oikeuksien komitean määräaikaisraportointiin antamalla lausuntoja. Asevelvollisuuslain muutoksen 364/2000 jälkeen

lapsia (alle 18-vuotiaita) ei ole otettu varusmiespalvelukseen. Kutsunnoissa tulee esiin niitä ongelmia, joita nuori on mahdollisesti kohdannut jo lapsena, kuten väkivaltaa. Puolustusvoimien lisäksi muiden viranomaisten kannalta on tarpeellista, että kutsuntatilaisuudessa on käytettävissä riittävät tiedot asevelvollisten psyykkisestä ja fyysisestä terveydestä sekä muista palveluksesta selviytymiseen liittyvistä seikoista. Asevelvollisuuslakiesityksessä on perustellusti todettu, palveluskelpoisuuden määrittämisen ohella kutsunnassa edistetään kansanterveystyötä ja tarjotaan myös apua. Lapsen oikeuksien ja sodan oikeussääntöjen opetus kuuluu osana Maanpuolustuskorkeakoulun koulutusohjelmaan. Opetus kuuluu opetusohjelmaan sekä perustutkintovaiheissa että esiupseeri- ja yleisesikuntaupseerikurssilla. Myös sotilaallisen kriisinhallinnan tehtäviä varten annettavaan koulutukseen ja varusmieskoulutukseen kuuluu osio näistä aiheista.

Oikeusministeriö vastaa lainvalmistelusta yksityisoikeuden, rikosoikeuden ja yleisen hallinto-oikeuden alalla. Lapsia koskevaa lainsäädäntöä on erityisesti perheoikeuden ja rikosoikeuden alueella. Lapsen etu on otettu nykymuodossaan huomioon kaikessa oikeusministeriön lapsia koskevassa lainsäädännössä 1980-luvulta lähtien. Lapsen etu tulee vuonna 2007 esiin useissa lainvalmisteluhankkeissa ja lisäksi annetaan koulutusta lapsen edun huomioon ottamiseen tuomioistuimissa lapsia koskevia perheoikeudellisia asioita ratkaistaessa.

Työministeriö on laatinut esitteen laista lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä. Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002) ja siihen liittyvä rikosrekisterilain muutos (505/2002) tulivat voimaan vuoden 2003 alusta. Lailla säädettiin uudesta menettelystä, jolla lasten kanssa työskentelemään valittavien henkilöiden rikostaustaa voidaan selvittää. Menettelyn tavoitteena on vähentää lasten riskiä joutua seksuaalisesti hyväksikäytetyksi, väkivallan kohteeksi tai houkutelluksi huumausaineiden käyttöön. Laki edistää osaltaan lasten oikeutta turvalliseen kasvu- ja opiskeluympäristöön. Rikostaustan selvittämismenettely koskee vain tilanteita, joissa työ on luonteeltaan sellaista, että se mahdollistaa läheisen vuorovaikutuksen lapsen kanssa. Yksityinen henkilö saa maksutta itseään koskevia tietoja rikosrekisteristä, kun hänet on tarkoitus valita työskentelemään lasten kanssa. Rikostaustan selvittämismenettely mahdollistaa henkilön rikostaustan selvittämisen seuraavissa tilanteissa:

1) palvelussuhteeseen otettaessa (työ- tai virkasuhde),
2) haettaessa toimilupaa tai toteutettaessa ilmoitusvelvollisuutta yksityisten sosiaali- ja
3) terveyspalvelujen tuottamiseen,
4) valmisteltaessa perhehoidon toimeksiantosopimusta alaikäiselle annettavasta perhehoidosta
5) määrätessä henkilö suorittamaan siviilipalvelusta,
6) tehtäessä sopimusta työharjoittelusta, työelämävalmennuksesta ja työkokeilusta,
7) perusopetuslaissa tarkoitetun aamu- ja iltapäivätoiminnan palvelujen hankkimiseen,

Lisätietoja laista (www.mol.fi, http://www.mol.fi/mol/fi/02_tyosuhteet_ja_lait/01_tyosuhteet/03_yksityisyyden_suoja/index.jsp). Työministeriö on vuonna 2003 koonnut työvoimatoimistoja ja työvoimatoimikuntia varten valitusasteiden ratkaisukäytäntöä työttömyysturvalain (1290/2002) soveltamisesta (Männistö-Aho – Juurikko; Työttömyysturvan työvoimapoliittiset edellytykset työttömyysturvalautakunnan ja vakuutusoikeuden ratkaisukäytännön valossa. Työhallinnon julkaisu 326). Tässä yhteydessä on useissa kohdin huomioitu työnhakijan perhesuhteet arvioitaessa hänen oikeuttaan työttömyysetuuteen.

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä (laki lapsiasiavaltuutetusta 1221/2004) on yhteistyössä muiden viranomaisten ja järjestöjen kanssa muun muassa edistää lasten edun ja oikeuksien sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (SopS 59—60/1991) toteutumista. Lapsen oikeuksien sopimuksen artiklan 3 mukaan Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten,

hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsiasiavaltuutettu on pitänyt useita luentoja ja esitelmiä, joissa YK:n lapsen oikeuksien sopimusta ja lapsen edun periaatetta on tehty ymmärrettäväksi erityisesti lasten kanssa työskenteleville ja asiantuntijoille. Lisäksi sopimuksen velvoitteita on käyty läpi järjestelmällisesti lapsiasiavaltuutetun antamissa lausunnoissa muille viranomaisille ja eduskunnalle. Lapsiasiavaltuutettu toimii puheenjohtajana valtioneuvoston 17.8.2006 asettamassa lapsiasianeuvottelukunnassa. Neuvottelukunnassa ovat edustettuina eri hallinnonalat (muun muassa STM, OPM, UM, SM, LVM, OM), alue- ja paikallistaso, järjestöt sekä tutkimuslaitokset (esimerkiksi Stakes, Tilastokeskus, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos). Neuvottelukunnan tehtävänä on erityisesti parantaa viranomaisten ja muiden tahojen välistä yhteistyötä lapsipolitiikassa ja myös lapsen edun ja oikeuksin edistämisessä. Lapsiasiavaltuutettu arvioi lain mukaan vuosittain valtioneuvostolle annettavassa toimintakertomuksessaan lapsen oikeuksien ja hyvinvoinnin tilaa. Vuodelta 2005 (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:36) annetussa ensimmäisessä kertomuksessa olivat erityisesti esillä lapsen oikeuksien sopimuksesta Suomelle annetut päätelmät sekä puutteet lasten hyvinvoinnin tilan arvioinnissa. *Lapsiasiavaltuutettu* on kehittänyt lapsivaikutusten arviointia ja käynnistää arvioinnista pilotin Keski-Suomessa. Lapsivaikutusten arvioinnin kehittäminen ja edistäminen on yksi lapsiasiavaltuutetun työn painopisteitä. Lapsiasiavaltuutettu on yhteistyöverkostonsa kanssa laatinut Ehdotuksen lasten ja nuorten hallitusohjelmaksi, jossa on koottu lasten hyvinvoinnin kannalta keskeiset tulevien vuosien tavoitteet. Lisäksi lapsiasiavaltuutettu antaa lausuntoja lapsen asemasta, muun muassa sosiaali- ja terveysministeriölle annetussa lausunnossa on puollettu uuden lastensuojelulain sisältämää lapsen edun määritelmää kuitenkin niin, että siihen lisätään lasten osallistumisen mahdollisuudet. Tämä muutos tehtiin lakiehdotukseen ennen sen antamista eduskunnalle.

Vähemmistövaltuutetun toimisto pyrkii korostamaan lapsen edun periaatetta asiakaskuntaamme koskevissa lausunnoissa, kannanotoissa ja aloitteissa. *Vähemmistövaltuutettu* on tuonut esille eri yhteyksissä valtuutetun käsityksen, että maahanmuuttajanuorten riski joutua koulukiusaamisen kohteeksi on merkittävästi muita korkeampi, eikä heidän vanhemmillaan välttämättä ole riittävästi tietoa avun saamisesta kiusaamistilanteisiin. Koulujen valmiuksia tukea etnisiin vähemmistöihin kuuluvia nuoria tulisi vahvistaa.

Syyttäjälaitoksessa on avainsyyttäjiä, jotka ovat keskittyneet naisiin ja lapsiin kohdistuviin rikoksiin. Valtionsyyttäjät toimivat avainsyyttäjäryhmien vetäjinä. Avainsyyttäjien vastuu on jaettu maantieteellisesti ja heidän ja avainsyyttäjäryhmien vetäjien tehtävien tarkempi yksilöinti perustuu valtakunnansyyttäjän määräykseen. Avainsyyttäjän tehtävänä on muun muassa alansa lainsäädännön, oikeuskäytännön- ja kirjallisuuden seuraaminen ja analysointi, koulutukseen ja kehittämishankkeiden toteuttamiseen osallistuminen, lainsäädäntöhankkeiden valmistelu, yhteydenpito muihin oman alan avainsyyttäjiin ja ryhmän vetäjinä toimiviin valtionsyyttäjiin sekä toimiminen muiden syyttäjien tietolähteenä, opastajana ja kouluttajina sekä aihealueensa vaativimpien rikosasioiden hoitaminen.

Oikeuskanslerinvirastossa lasten ja nuorten etu huomioidaan laillisuusvalvonnassa oikeuskanslerin toimivallan mukaisesti. Lisäksi on tehty erityisiä lapsen etua koskevat aloitteita, esimerkiksi huostaan otettujen lasten perusopetuksen ja kouluterveydenhuollon toteutumista koskeva aloite.

Opetushallituksen tehtävänä on koululainsäädännön toimeenpano, opetussuunnitelman perusteet kaikilla kouluasteilla ja ammatillisessa koulutuksessa, turvallisen ja terveellisen oppimisympäristön kehittäminen, kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisyyn liittyvät tavoitteet sekä oppilashuollon kehittäminen, opetuksen ohjaus ja kehittäminen, informaatio-ohjaus, koulutus, aineiston tuottaminen, opetussuunnitelmien toimeenpanon seuraaminen, ennakointi ja uusien

kehittämistarpeiden sekä moniammatillinen ja sidosryhmäyhteistyö aiheeseen liittyen. Toimenpiteet lasten ja nuorten terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi sekä väkivallan vähentämiseksi ovat olleet painopistealueena ja keskeinen opetussuunnitelmauudistuksen teema (oppilashuolto ja moniammatillisen yhteistyön kehittäminen, varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen keinojen kehittäminen, terveystiedon opetuksen kehittäminen: turvallisuustiedot ja taidot, aihekokonaisuudet: turvallisuus, kodin ja koulun yhteistyön ja viranomaisyhteistyön kehittämisessä jatkuvaa) Opetushallituksessa. Koululakien uudistamisen (oikeus turvalliseen oppimisympäristöön 1998 ja oppilashuolto, kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisy 2003) toimeenpano on vahvistanut aiheeseen liittyvän kehittämis- ja koulutus ja informaatio-ohjausta viime vuosina. Kansallinen väkivallan vähentämisohjelma on otettu opetushallituksessa yleisesti huomioon (rikoksentorjuntaneuvosto, Turvanetti, Koulurauha, kehittämistyö ja koulutus, poliisiyhteistyö ja niin edelleen). Lain mukaan koululaisilla ja opiskelijoilla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön (628,629, 630/1998) ja opetuksen järjestäjien tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Suunnitelma tulee myös panna toimeen sekä sen noudattamista ja toteutumista tulee valvoa. Opetushallituksen tulee opetussuunnitelman perusteissa antaa määräykset tämän suunnitelman laatimisesta. Opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut koulussa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Edellä 3 momentissa tarkoitetussa järjestyssäännössä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa kouluyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa koulun omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta koulurakennuksissa ja koulun alueella (477,478,479/2003).

Kuntaliitto on mukana monissa lainvalmisteluryhmissä ja siltä osin kuin asiat liittyvät lapsen edun edistämiseen, niin tätä pyritään edistämään. Eduskunnan hyväksymässä uudessa lastensuojelulaissa pyritään tehostamaan lapsen edun huomioon ottamista.

Etelä-Suomen lääninhallitus on laatinut perhepoliittisen ohjelman vuonna 2006, jossa esitetään lääninhallituksen tavoitteita ja toimenpiteitä lapsiperheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Etelä-Suomen lääninhallituksen perhepoliittinen ohjelma rakentuu neljästä näkökulmasta: lapsiperheiden oikeusturvasta, lapsiperheiden ennaltaehkäisevistä sosiaali- ja terveyspalveluista, lapsiperheiden osallisuudesta ja kansainvälisyydestä. Näistä näkökulmista on laadittu lääninhallituksen perhepolitiikalle asettamat tavoitteet, toimenpiteet, indikaattorit ja seurantamenetelmät. Vuonna 2007 Etelä-Suomen lääninhallitus aikoo paneutua läänin perhepoliittisen toimintaohjelman toimeenpanoon aktivoimalla kuntia ja muita sidosryhmiä lasten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia edistävään toimintaan. *Etelä-Suomen lääninhallituksessa* toimii lasten oikeusturva-asiantuntijaryhmä, joka on antaa tietoa, ohjausta ja neuvontaa lasten ja nuorten sekä lapsiperheiden sosiaalipalveluihin liittyvissä kysymyksissä, kuten lapsen asema ja oikeudet, lastensuojelun avohuolto, huostaanotto, huolto- ja tapaamisoikeusasiat, perheasioiden sovittelu tai muut kunnan tai yksityiset lasten ja nuorten palvelut. Sosiaali- ja terveysosasto on tukenut valtionosuusjärjestelmän rahoituksella läänin kuntien kehittämishankkeita, joilla on lisätty perhekeskustoimintaa ja kehitetty kuntien palvelujärjestelmiin varhaisen puuttumisen menetelmiä sekä tukenut seudullisesti järjestettäviä lasten ja perheiden erityispalveluja. *Etelä-Suomen lääninhallituksen* alueellaan koordinoiman Lähisuhteissa ja perheissä tapahtuvan väkivallan ehkäiseminen 2004–2007 -hankkeen yksi keskeisimmistä tehtävistä on viranomaisyhteistyön edistäminen. Lähisuhteissa ja perheissä tapahtuvan väkivallan ehkäisyhanketta varten on asetettu kehittämisryhmä sekä kolme alueellista asiantuntijaverkostoa (Malmin malli, Uudenmaan asiantuntijaverkosto ja Turvallinen lapsuus asiantuntija verkosto). Hankkeessa on laadittu toimintaohjelma Yhdessä onnistumme vähentämään väkivaltaa.

Kaikessa *Itä-Suomen lääninhallituksen* toiminnassa pyritään ottamaan huomioon lapsen etu (valvonta, kantelut, neuvonta ja ohjaus).

Oulun läänin lähisuhdeväkivaltahankkeen lainsäädäntö- ja rikosasioiden asiantuntijatyöryhmä on laatinut ns. viranomaisoppaan lainsäädännön mahdollisuuksista ja rajoitteista (Viranomaisyhteistyön mahdollisuudet ja rajoitteet lähisuhdeväkivallan ilmitulossa ja ehkäisemisessä), jossa vastataan siihen, mitä mahdollisuuksia lainsäädäntö antaa ja mitä rajoitteita se asettaa viranomaisille asioissa, jotka liittyvät lähisuhdeväkivallan ilmituloon. Opas tullaan julkaisemaan valtakunnallisena. Valtakunnallisissa ja alueellisissa hankkeissa ja ohjelmissa huomioidaan lapset ja nuoret siltä osin kuin se on mahdollista ja tarkoituksen mukaista. Vuosina 2004–2007 toteutettavassa lähisuhde- ja perheväkivalta hankkeessa lapset ja nuoret on pyritty erityisesti ottamaan huomioimaan. Väkivallan ehkäisyyn liittyvien kunnallisten ja seudullisten toimintasuunnitelmien ja ohjeiden työstämiseen osallistuneissa työryhmissä on ollut mukana henkilöitä, jotka työskentelevät lasten ja nuorten kanssa. Tällä tavoin on pystytty vaikuttamaan siihen, että lapset ja nuoret huomioidaan eri tasoilla. Oulun lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosasto pyrkii systemaattisesti huomioimaan erilaisissa hallinnollisissa päätöksissä, ohjauksessa ja neuvonnassa.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on selvitellyt lapsen huollosta alioikeuksissa käytyjä riitoja vuodesta 2006 alkaen. Vuonna 2007 tutkimus laajennetaan hovioikeuksiin.

Poliisiammattikorkeakoulussa lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivaltarikollisuus on ollut opetuksen painopisteenä, sillä poliisin rikostorjunnan teemana oli vuonna 2006 väkivaltarikollisuus. Poliisiammattikorkeakoulun koulutusohjelmaan on sisällytetty monia muita väkivaltarikollisuuteen ja väkivallan ehkäisyyn liittyviä kursseja, kuten päällystökoulutuksessa ja rikostorjunnan erikoiskursseilla opetettava väkivaltarikosten tutkintakurssi, tutkinnanjohtajakurssilla poliisipäällystölle ja sidosryhmille pidetyt luennot muun muassa lapsiin kohdistuvasta seksuaalirikollisuudesta sekä erityisseminaareja esimerkiksi pahoinpitelyvammojen tunnistamisesta.

Stakesin kaikissa lapsiin liittyvissä oppaissa ja julkaisuissa on tuotu esiin lapsen edun periaate, erityisesti oppaassa: Sirpa Taskinen (2006): Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi (katso myös Sirpa Taskinen (1999 toim.): Huostaanotto; Sirpa Taskinen (2001): Lapsen etu erotilanteissa). Vuonna 2007 Stakes laatii oppaan uudesta lastensuojelulaista.

Kansanterveyslaitoksen edustaja osallistui väkivallan vähentämisen osaamisen ja vähentämisen koordinointia selvittävään työryhmään (STM:n työryhmä).

Tilastokeskus tuottaa kuolemansyytilastoa lapsiin kohdistuvasta väkivallasta (väkivallan uhrit) ja oikeustilastoa perheväkivallasta. Tilastokeskus julkaisi huhtikuussa 2007 yhteistyössä Stakesin kanssa toteuttaman kokoomajulkaisun Suomalainen lapsi 2007. Julkaisu kuvaa lasten elinoloja. Se sisältää tietoja muun muassa lapsiperheiden tulotasosta, perhevapaista sekä siitä, mitä lapselle hankitaan ja mitkä ovat yksittäisen lapsen kustannukset perheelle. Julkaisusta selviää myös, mihin lasten aika kuluu ja millaisia harrastuksia heillä on.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) toiminnan tarkoituksena on edistää lasten hyvinvointia, perusturvallisuutta ja tervettä kehitystä. MLL:n toiminnan lähtökohtana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa turvattujen oikeuksien toteutumisen edistäminen. MLL on pyrkinyt toiminnallaan ja viestinnässään, vaikuttamistoiminnassaan, ohjelmissaan ja projekteissaan sekä palvelutoiminnoissaan tuomaan esiin lapsen edun periaatteen ja sen edistämisen. (www.mll.fi;

http://www.mll.fi/nuortennetti;http://www.mll.fi/tukeavanhemmille;http://www.mll.fi/tukea_ja_apua/lasten_ja_nuorten_puhelin_ja_net/;
http://www.mll.fi/kerro;http://vanhemmat.mll.fi/vpn.php?dir=/vpn)

Nuorten Keskus ry on nuorisotyön palvelujärjestö. Sen perustehtävä on edistää lapsen ja nuoren asemaa Suomessa. Näkyvin kampanja viime vuonna oli nuorten aikuisten vaalikampanja Kanna kortesi kirkkoon, jonka tarkoituksena oli lisätä nuorten vaikutusmahdollisuuksia kirkossa.

Suomen Mielenterveysseuran asiakastyössä huomioidaan lasten tilanne ja tehdään tarvittavat ilmoitukset. *Suomen Mielenterveysseura* antaa tukea ja apua traumaattisissa kriisitilanteissa myös lapsille (perhekurssit, lasten ryhmät). Lapsiköyhyystyöryhmässä selvitetään köyhien lasten syrjäytymisriskiä.

Väestöliitossa on perustettu useita lasten ja nuorten etuja edistäviä projekteja, kuten Nuska 2006 (Nuorten seksuaalisen kaltoin kohtelun kohtaamisprojekti), Miehen Aika 2001, Nuorten Avoimet Ovet 1988. *Väestöliitto Seksuaaliterveysklinikka* on nostanut esiin lasten ja nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveyden, terveen kehityksen ja itsetunnon vahvistamisen mediassa ja päättäjille sekä ammattilaisille suunnatuissa koulutuksissa. *Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikka* tekee yhteistyötä Opetushallituksen kanssa terveystiedon opetussuunnitelman laatimisesta, järjestää koulukampanjoita, nuorten lääketieteellistä tutkimusta ja tuottaa materiaalia ja kirjoja nuorten seksuaaliterveydestä sekä järjestää neuvontaa vanhempainilloissa lapsen ja nuoren seksuaalisuuden, terveen kasvun ja itsetunnon suojaamisesta ja tukemisesta. Klinikalla autetaan seksuaalisesti kaltoinkohdeltuja nuoria sekä koulutetaan ammattihenkilöstöä lasten ja nuorten turvataidoista ja seksuaalisen kaltoinkohtelun ennaltaehkäisyyn, varhaiseen puuttumiseen sekä tunnistamiseen liittyen. Nuorten kohtaamistilanteissa vastaanotoilla kysytään väkivaltakokemuksista ja annetaan neuvontaa koetun väkivallan jälkeisistä psykosomaattisista oireista. Klinikka on osallistunut nuorten seksuaalisuutta käsittelevään tutkimustoimintaan. *Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikka* on luonut aggressiokasvatusmallin kouluille opettajien ja kasvattajien käyttöön väkivallan ennaltaehkäisemiseksi. Klinikan henkilökunta on osallistunut päättäjien ja lainsäätäjien tapaamisiin, joissa on tuotu esiin lasten ja nuorten terveen (seksuaalisen) kehityksen edellytyksiä ja tarpeita sekä laatinut Väestöliiton seksuaalipoliittisen ohjelman lasten ja nuorten seksuaalisista oikeuksista. Lisäksi klinikan henkilökunta on ollut mukana erilaisissa ohjausryhmissä muun muassa Helsinki-Mission ja Aikalisä-projekti sekä kirjoittanut artikkeleita (muun muassa Unicefin Lapsen oikeuksien aika -lehteen ja osallistunut erilaisten vihkosten tekoon (Unicefin Olen lyömätön -vihkonen).

Väestöliiton Kotipuu-yksikkö on antanut lausuntoja lakiehdotuksiin ja politiikkaohjelmiin erityisesti maahanmuuttajataustaisten lasten edunvalvonnan näkökulmasta. Kotipuu-yksikkö on ottanut osaa julkiseen keskusteluun. Yksikön henkilökunta luennoi ja tuottaa materiaalia julkisen sektorin toimijoille (muun muassa neuvolat, päivähoito ja opetussektori), joissa lapsen etu ja vanhemmuuden vahvostaminen ovat keskeisesti esillä.

Lastensuojelun Keskusliiton toiminnan keskeiset lähtökohdat ovat lapsen oikeuksien edistäminen ja lapsen edun puolustaminen yhteiskuntaelämän kaikilla alueilla. Asia on esillä keskusliiton koko toiminnassa: julkaisuissa, koulutilaisuuksissa ja kannanotoissa.

Kansainvälinen Pelastakaa Lapset nosti lapsiin kohdistuvan väkivallan esiin YK:n tekemän tutkimuksen pohjalta. Järjestöllä oli tutkimuksessa merkittävä rooli lasten osallisuuden organisoimisessa. Suomen *Pelastakaa Lapset* järjesti syksyllä 2006 henkilöstölle suunnatun aiheeseen liittyvän toimintapäivän, jossa tiedotettiin tutkimuksen tuloksista ja suosituksista. Lapsille

tarkoitetut julkaisut: Study on Violence against Children, tutkimusraportti yli 12-v (YK) ja Safe You and Safe Me, tutkimusraportti 7-12-v (Save the Children Sweden).

A-klinikkasäätiön painopisteenä on ollut päihdeongelmaisten ja runsaasti päihteitä käyttävien vanhempien lasten auttaminen. Päihdeperheissä elävät lapset kohtaavat keskimääräistä useammin väkivaltaa eri muodoissaan, kuten seksuaalista hyväksikäyttöä ja laiminlyöntiä, mikä on myös huomioitu säätiön toiminnassa. Vuodesta 1986 lähtien toteutettu Lasinen lapsuus -toiminta on tuottanut tutkimustietoa, useita julkaisuja, työkirjoja ja videoita. Toiminnan piirissä on koulutettu noin 15 000 ammattilaista ja järjestetty useita tiedotuskampanjoita. Tiedotustyön lisäksi toiminnassa on pyritty nostamaan esiin asian tunnettuutta valtion ja kuntien päättävissä elimissä. A-klinikkasäätiö osallistuu myös aktiivisesti kansainvälisen ENCARE-verkoston (European Network for Children Affected by Risky Environments within the Family) toimintaan. ENCARE:n keskeinen käsite on perheen riskiympäristöt. Tällaisia riskiympäristöjä ovat muun muassa vanhempien runsas päihteidenkäyttö ja mielenterveysongelmat, perheväkivalta, seksuaalinen hyväksikäyttö jne. Meneillään on kaksi hanketta, CHALVI ja ALC-VIOL, joissa tutkitaan väkivallan yleisyyttä päihdeperheissä ja etsitään keinoja lasten auttamiseksi. Aikaisemmin on toteutettu ENCARE-hanke, jossa tuotettiin verkkopalvelu.

Mielenterveyden Keskusliitossa aloitettiin *v*uonna 2006 perheprojekti, missä kiinnitetään huomiota erityisesti lasten asemaan perheessä.

Parasta Lapsille ry:n toimintastrategia PaLa – lapsen maailmaa lähtee periaatteesta, että lapsuuden kunnioittaminen ja lapsen edun ensisijaisuus on kaiken toiminnan lähtökohta. Järjestö kouluttaa vapaaehtoisia ja perehdyttää omaa henkilökuntaa.

Non Fighting Generation ry on nuorisokasvatusjärjestö, jonka tapaamisissa lapsi tai nuori saa käydä ilman vanhempiensa lupaa.

Kirkkohallituksen varhaiskasvatuksen teema-alueella Lapsi on ilo, korostetaan lapsen arvokkuutta, lapsen kunnioittamista omanlaisena itsenään ja lapsen oikeuksia kirkossa ja yhteiskunnassa. Teemaa varten on tuotettu materiaalia vanhemmille ja kasvattajille sekä järjestetty muun muassa vanhempainiltoja ja työntekijöiden koulutustilaisuuksia. Kirkon perheneuvonnan painopiste on lapsen huomioon ottaminen, myös vanhempien välisen parisuhteen hoitamiseen keskittyvässä työssä. Perheneuvonnan koulutuspäivät marraskuussa 2006 järjestettiin teemalla Lapsi ja perheneuvonta (päiviä varten tuotettiin samanniminen kirjanen). Kirkkohallitukseen on perustettu oma Varhaisen puuttumisen (Varpu) työryhmä.

Ensi- ja turvakotien liitto ry:n toiminnassa pyrkimys lapsen edun toteutumiseen on aina ollut johtavana periaatteena toiminnassa. Erityisesti viimeisen 10 vuoden aikana järjestö on tehnyt systemaattista kehittämistyötä lasten näkökulman esiin nostamiseksi väkivallan vastaisessa työssä. Tässä kehittämistyössä kertynyttä tietoa ja kokemusta on viety eteenpäin vaikuttamistoiminnassa. Liiton jäsenyhdistyksissä vaikutetaan paikallisiin toimintatapoihin, lisäksi niiden kautta tulevaa tietoa ja kokemusta hyödynnetään valtakunnallisessa vaikuttamistyössä. *Ensi- ja turvakotien liitto ry* on ollut aktiivisesti mukana Lastensuojelun kehittämisohjelmassa ja sen kautta lastensuojelulain uudistusprosessissa (2004–2007) ja Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyhankkeessa sekä valtakunnallisella että alueellisella tasolla. *Ensi- ja turvakotien liitto ry* on mukana Pelastakaa lapset ry:n koordinoimassa Lastensuojelun edunvalvoja-hankkeessa (2005–2009), jossa kehitetään käytäntöjä lasten oikeusturvan parantamiseksi lastensuojelun vaikeissa eturistiriitatilanteissa. Kyse on voimassa olevan lainsäädännön käytännön toimeenpanon tukemisesta.

Suomen UNICEF ajaa yleisesti kaikessa vaikuttamistyössä – viranomaisyhteistyössä, viestinnässä, kannanotoissa - YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen artiklaa 3 (Lapsen edun asettaminen ensisijalle).

Nuorten Ystävät tuottaa lastensuojelu-, päihde-, vammais- ja mielenterveys- ja työllistymispalveluja. Lastensuojelupalvelua tarvitsevat, sijoitettuna olevat lapset ovat etupäässä 12–17-vuotiaita. Lastensuojelu kuuluu tänä päivänä entistä enemmän myös vammaistyöhön. Tämän palvelun piirissä on nuorempia lapsia. Päihdekuntoutuksessa on pieniä lapsia mukana yhdessä vanhempiensa kanssa. Työ on asiakaslähtöistä. Lapsia kuullaan ja he ovat mukana neuvotteluissa, joissa heidän asioista päätetään. Lapset saavat heitä koskevat päätökset ja niiden sisältö käydään läpi yhdessä lapsen kanssa tarpeen mukaan. Toiminnassa noudatetaan lakeja ja asetuksia. Lapsen edun toteutumisen turvaamiseksi ollaan yhteistyössä vanhempien ja viranomaisten kanssa.

Raiskauskriisikeskus Tukinaisessa ei tehdä töitä varsinaisesti lapsiasiakkaiden kanssa. Suuri osa asiakkaista hakee kuitenkin apua lapsuudessa tai nuoruudessa tapahtuneeseen seksuaalisen hyväksikäyttöön ja/tai väkivallan aiheuttamaan traumaan, joten sitä kautta Tukinaisessa ollaan hyvin tietoisia siitä, mitä, miten ja millaista väkivaltaa lapset ja nuoret ovat joutuneet kokemaan, ja miten se heidän persoonallisuutensa ja seksuaalisuutensa kehittymiseen on vaikuttanut. Kriisi- ja traumatyötä koskevat terapiapalvelut (yksilö- ja ryhmätyö, henkilökohtaisesti ja puhelimitse) on suunnattu seksuaalirikosten uhreille ja heidän läheisilleen. Tukinainen palvelee työssään seksuaalirikosten uhreja kohtaavia eri alojen asiantuntijoita ja ammattilaisia ja tarjoaa lakimiespalveluita. Asiakkaille suunnatut palvelut, myös puhelut, ovat kaikki maksuttomia. Sen lisäksi räätälöidään tilauksesta ja resurssien mukaan koulutus-, konsultaatio- ja työnohjauspalveluita. Yksi tärkeä tehtävä on yhteiskunnallinen vaikuttaminen, jonka avulla tehdään seksuaalista väkivaltaa näkyväksi. Tukinaisessa kirjoitetaan lausuntoja ja kannanottoja, osallistaan työryhmiin ja yhteistyöprojekteihin, pyritään hyvään yhteistyöhön julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa sekä osallistaan julkiseen keskusteluun erityisalueen kysymyksissä. Tukinaisen henkilökunta toimii oikeudenkäynneissä asiantuntijatodistajina ja pyrkii vaikuttamaan viranomaiskäytäntöihin sekä yleiseen mielipiteeseen. Yksi tärkeä tehtävä on kerätä tietopankkia seksuaalirikosten kohteeksi joutuneiden auttamisen keinoista ja työkaluista, muun muassa hakea toimivia kuntoutusmenetelmiä ja levittää osaamista tällä erityisalueella.

Minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa?

Useimmat viranomaisvastaajat eivät ole kokeneet mitään ylitsepääsemättömiä esteitä. Ongelmina mainittiin kuitenkin resurssipula, kuntatason muutokset, lapsilta itseltään kerätyn tiedon puute, koordinoinnin puuttuminen väkivallan ehkäisytyössä, lapsen edulle annettavan konkreettisen painoarvon vähyys sekä kansainväliset kysymykset. Järjestöt listasivat suurimmiksi ongelmiksi resurssien puutteen sekä lainsäädännön ja lakien tulkinnan.

Esimerkkejä:

Lapsiasiavaltuutetun toimistosta sanottiin, että lapsen edun huomioimista ja lapsivaikutusten arviointia tulee tukemaan huomattavasti se, että asiasta tulee selkeä määritelmä lastensuojelulakiin ja että Stakes on julkaissut lapsivaikutusten arvioinnin oppaan. Lastensuojelulaki voi edistää asiaa kuntatasolla. Asian käytännön toteuttamisen edistämiseksi myös valtion toimissa pitäisi lapsivaikutusten arviointia lisätä lainvalmisteluohjeisiin ja vaatimuksiin sukupuoli- ja ympäristövaikutus yms. arviointien tavoin. Lapsiasiavaltuutettu korostaa lapsilta ja nuorilta itseltään kerättävän tiedon tärkeyttä. Tämä liittyy myös lapsen edun periaatteen toteuttamiseen. Esimerkiksi lasten ja nuorten omia väkivaltakokemuksia ja pelkoja tulisi selvittää uhritutkimuksella.

Kokonaisrikollisuuden seurantajärjestelmän laajentaminen viiden vuoden välein toteutettavalla lapsi- ja nuorisouhritutkimuksella olisi lasten ja nuorten väkivaltatutkimuksen kannalta kannatettavaa.

Sisäasiainministeriö korosti, että väkivallan ehkäisytyön koordinointi puuttuu valtakunnallisella tasolla. Ennalta estävään toimintaan ei myöskään varata riittävästi resursseja.

Oikeusministeriön mukaan esteet ja ongelmat hankkeiden etenemisessä liittyvät lähinnä käytettävissä oleviin resursseihin tai jopa kansainvälispoliittisiin kysymyksiin, kuten lasten suojelua koskevan Haagin yleissopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä.

Vähemmistövaltuutettu painotti, että lapsen edun periaatteelle ei aina anneta niin vahvaa konkreettista painoarvoa kuin pitäisi. Lapsen etua turvaavat toimet eivät aina ole lakisääteisiä, eikä resursseja tahdo löytyä. Usein esiintyy myös tilanteita, joissa ristiriitaisia näkemyksiä esitetään siitä, mikä ratkaisu (esimerkiksi oleskelulupa-asiassa) on lapsen edun mukainen.

Suomen Mielenterveysseura näki ongelmana, lainsäädännön ja lakien tulkinnan, esimerkiksi lapsen oikeudet ja maahanmuuttajia koskevat päätökset Ulkomaalaisvirastossa (UVI) sekä yksinhuoltajaperheiden tilanteen heikkenemisen.

Päättäjät kokevat maahanmuuttajataustaisten lasten tarpeet *Väestöliitto Kotipuu-yksikön* mukaan vielä marginaalisiksi, vaikka kysymyksessä on tulevaisuuden monikulttuurisen yhteiskunnan muotoutumisen keskeinen asia ja kohderyhmä.

Lastensuojelun Keskusliitto näki keskeisenä ongelmana sen, että YK:n Lapsen oikeuksien sopimus on huonosti tunnettu, eikä yleisesti tunneta sopimuksen olevan osa kansallista lainsäädäntöämme. Lapsen etu on käsitteenä myös hyvin monitulkintainen. Lasten kanssa työskentelevillä tahoilla ei ole aina yhtenäistä näkemystä lapsen edusta ja riittäviä, yhteisesti hyväksyttyjä tapoja sen selvittämiseen (tuomioistuimet, sosiaali- ja terveysviranomaiset, ympäristöviranomaiset ja niin edelleen).

A-klinikkasäätiön mukaan lapset ja heidän näkökulmansa pyrkivät unohtumaan hoitotyössä ja tutkimuksessa. Yleisesti ei vieläkään ymmärretä, miten suuri vaikutus vanhempien päihteidenkäytöllä ja siitä seuraavalla väkivallalla ja laiminlyönneillä on lapsen hyvinvoinnille. Ongelman laajuutta ei ole ymmärretty.

*Parasta Lapsille ry:*n mukaan lasten tarpeiden oikeassa priorisoinnissa ei tunnu löytyvän helposti yhteisymmärrystä, kun on kysymys rahallisista resursseista. Esimerkiksi ehkäisevä toiminta on puheista huolimatta huonosti resursoitu, koska ehkäisevän toiminnan vaikutuksista ei ole varmaa näyttöä.

Lapsen oikeuksien seuraaminen kirkossa on *Kirkkohallituksen* mukaan ongelmallista, koska yhteiskunnassa ei vielä ole olemassa lapsen oikeuksien toteutumista seuraavaa vakiintunutta käytäntöä tai malleja. Myös vastuiden ja rajojen selkiyttäminen eri toimijoiden välillä on tärkeää. Yleisesti, ei vain kirkossa, on ongelmallista, että edelleen on erilaisia käsityksiä siitä, mitä lapsiin kohdistuva väkivalta on (suora väkivalta versus väkivallan todistaminen).

Lainsäädäntö tukee jo nyt vahvasti lapsen edun ensisijaisuutta mutta käytännöt ovat vielä monella alueella aikuis- ja viranomaiskeskeisiä *Ensi- ja turvakotien liitto ry:*n mukaan. Koordinoivia

rakenteita puuttuu, samoin seurantajärjestelmä, joka tuottaisi luotettavaa tietoa lasten tilanteesta ja palvelujen toiminnasta.

Suomen UNICEF korosti, että YK:n Lapsen oikeuksien sopimus on huonosti tunnettu. Lapsen edun käsite ei ole riittävästi ymmärretty Suomessa, josta, kuten myös sopimuksen huonosta tunnettavuudesta, Suomi on myös saanut huomautuksia YK:n Lapsen oikeuksien komitealta kaikkien kolmen maaraportin yhteydessä.

Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikan mukaan suurin ongelma on yhteiskunnassa vallitseva (seksuaalisen) väkivallan vähättely ilmiönä. Yhteiskunnassa on ollut aina paljon väkivaltaa, mihin alkoholinkäyttö sekä kasvatusperinteet ovat olleet osasyinä. Sodat läpikäynyt sukupolvi on väkivallan traumatisoimaa. Kuritus, vähättely ja mitätöinti sekä vain negatiivisen palautteen antaminen kasvatuskeinoina ovat edelleen hyvin laajasti hyväksyttyjä ja käytettyjä. Perheen sisällä tapahtuvia asioita salataan ja niihin ei mielellään puututa. Myös koulut ovat pitkään kieltäneet kiusaamisongelmia, joskin asenteet hiljalleen onneksi muuttuvat. Ongelmana on kunnallisten palvelujen riittämättömyys: väkivaltaa kohdanneille lapsille ja nuorille ei ole riittävästi hoito- ja neuvontapaikkoja. Ei myöskään osata tai haluta kysyä asiasta. Koko perheen palveluja ei ole: riskiryhmässä elävät lapset ja nuoret tarvitsisivat varhaista puuttumista ja yleensä koko perheen apua. Vastuunjakoa eri-ikäisten lasten ja nuorten hoitamisesta ei ole määritelty kunnallisten organisaatioiden sisällä. Perheneuvolat ottavat yleensä alle 13-vuotiaat ja HYKS:n lastenklinikka ottaa alle 16-vuotiaat potilaikseen, mutta mihin kuuluvat 16–18(-20)-vuotiaat? Kunnallisia seksuaalisen kaltoinkohtelun tutkimus- ja hoitopisteitä on liian vähän ja nuoret joutuvat usein odottamaan psyykkistä tukea ja hoitoa kohtuuttoman kauan. Etenkään poikien seksuaalista kaltoinkohtelun ei tunnisteta ja hoitoon tai kohtaamiseen ei ole resursseja. Matalan kynnyksen pisteitä ei ole järjestetty. Poikien poikiin kohdistamaa väkivaltaa vähätellään, eikä ole taitoa riittävästi tunnistaa sitä ja puuttua siihen. Koulukiusaaminen on hyvin usein henkistä, seksuaalista tai fyysistä väkivaltaa, jota samoin ei tunnisteta ja ehkäistä riittävästi. Seksuaalisen kaltoinkohtelun rikosprosessi uhrille kohtuuttoman rankka, vaikeasti hahmotettavissa ja siihen kuluu kohtuuttomasti aikaa. Kun nuori on tehnyt rikosilmoituksen, voi olla ettei hän koskaan kuule asiasta enempää (esimerkiksi tekijät ovat alle 15-vuotiaita). Erilaiset viranomaistahot, kuulustelut, tutkimukset pelottavat ja traumatisoivat usein lisää. Voi olla, että uhri näkee tekijöitä jatkuvasti lähiympäristössään, tietämättä, koska heitä kuulustellaan. Jotkut ovat jääneet pois koulusta kokonaan, kun tekijä on siellä. Uhrin tuki ja riittävä neuvonta rikosprosessissa puuttuu. Nuoria ei osata neuvoa järjestöjen (esimerkiksi Rikosuhripäivystyksen) piiriin, eikä huomioida, että traumaoireinen nuori voi olla kyvytön toimimaan itsenäisesti. Nuorille seksuaalista väkivaltaa tehneille ei ole tukipalveluja.

3.1.2 Lasten ja nuorten parissa työskentelevien perus- ja ammattikoulutuksessa tarjottavan riittävän tiedon varmistaminen lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan tunnistamisesta, seurauksista, väkivaltaan puuttumisesta ja siitä, miten väkivaltaa voidaan vähentää

Viranomaiset ovat järjestäneet erilliskoulutusta lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan tunnistamisesta seurauksista ja väkivaltaan puuttumisesta. Tärkeänä koulutuksen järjestäjänä on toiminut Sosiaali- ja terveysministeriön Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn toimintaohjelma ja siinä toimivat lääninhallituksien hankkeet. Puutteena on ollut väkivalta-asioiden systemaattinen sisällyttäminen sosiaali- ja terveydenhuollon peruskoulutukseen. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintaohjelman puitteissa on pyritty viemään väkivaltatietoutta sosiaali- ja terveyden huollon peruskoulutukseen. Poliisin peruskoulutuksessa asiaa käsitellään eri oppiaineissa.

Monet kyselyyn vastanneista *järjestöistä* ovat järjestäneet koulutusta työntekijöilleen ja vapaaehtoisilleen. Järjestöt ovat tuottaneet kirjallista materiaalia sekä internet- ja cd-rom -pohjaista materiaalia. Materiaalia on jaettu kouluihin, opettajille ja päättäjille. Esimerkkeinä hankkeista ovat Nuorten Keskus ry:n Poikki -koulutus, A-klinikkasäätiön Lasinen Lapsuus -toiminta ja Lastensuojelun Keskusliiton Älä Lyö Lasta -projekti. Osa toiminnasta on rahoitettu EU:n Daphne-ohjelmasta. Vuoden 2007 aikana järjestöt jatkavat jo alkanutta toimintaansa sekä järjestävät esimerkiksi lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi toimivien tahojen yhteisiä foorumeja, opettajille aggression hallintaan perehdyttäviä Toimiva koulu -kursseja sekä ennaltaehkäisevää koulutusta tarpeen mukaan tunne- ja vuorovaikutus- sekä tiimitaidoista.

Esimerkkejä:

Sosiaali- ja terveysministeriön Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn toimintaohjelman yhtenä tavoitteena on ammatillisen osaamisen vahvistaminen sosiaali- ja terveydenhuollon koulutuksessa. Läänit ja paikalliset toimijat ovat järjestäneet ohjelman aikana lapsiin kohdistuvasta väkivallasta useita koulutustilaisuuksia, jotka on suunnattu kaikille niille, jotka työskentelevät lasten ja nuorten kanssa. Koulutusten tarjonta on vaihdellut eri puolella Suomea. Etelä-Suomen lääni on julkaisut esitteen lapsiin kohdistuvasta väkivallasta Onko lapsesi olo turvallinen?. Esite antaa lyhyesti tietoa siitä, mitä lapsiin kohdistuva väkivalta on ja mistä voi saada apua. *Sosiaali- ja terveysministeriö* on myös ollut mukana tukemassa Suomen Lastenlääkäriyhdistyksen ja Neuvolatyön kehittämis- ja tutkimuskeskuksen julkaisemaa esitettä pikkulapsen ravistelusta Käsiteltävä varoen. Esite on tarkoitettu neuvolatyöntekijöiden avuksi, kun he keskustelevat asiasta vanhempien kanssa. Esite on suunnattu myös suoraan vanhemmille. Toimintaohjelman puitteissa on kutsuttu koolle sosiaali- ja terveydenhuollon koulutusta tarjoavat koulutuslaitokset sekä valtakunnallisesti että läänikohtaisesti. Työkokouksissa on suunniteltu, miten lähisuhde- ja perheväkivallan osaaminen sisältyisi opetussuunnitelmiin, sisältäen myös lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan. Itä-Suomen läänin alueella on myönnetty hankerahoitusta muutamille oppilaitoksille lähisuhde- ja perheväkivallan oppisisällön kehittämiseen. Vuoden 2007 aikana läänit jatkavat yhteydenpitoa oppilaitosten kanssa. Itä-Suomen läänin alueella kehitettyjä oppisisältöjä levitetään myös muihin oppilaitoksiin. Sosiaali- ja terveysministeriö pyrkii samaan yhteistyötä opetusministeriön ja Opetushallituksen kanssa lähisuhde- ja perheväkivallan asiasisällön huomioimisesta sosiaali- ja terveydenhuollon peruskoulutuksen opetussuunnitelmissa. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn toimintaohjelma järjesti yhteistyössä Tampereen yliopiston ja Ensi- ja turvakotien liiton kanssa seminaarin lapsiin kohdistuvan väkivallan tutkimuksesta ja käytännön toimista keväällä 2007. Seminaarissa esitettiin uutta pohjoismaista tutkimusta lapsiin kohdistuvasta väkivallasta.

Oikeusministeriön tehtäviin kuuluu koulutus muun muassa silloin, kun ministeriössä valmistellun uuden lainsäädännön soveltaminen edellyttää virkamiesten kouluttamista. Tällä hetkellä tällaisia koulutusohjelmia ei ole käynnissä.

Sisäasiainministeriö toi vastauksessaan esiin, että poliisin peruskoulutuksessa asiaa käsitellään eri oppiaineissa. Lisäksi on asia ollut esillä lähipoliisiseminaareissa, työpaikkakoulutuksissa, varhaisen puuttumisen hankkeessa.

Opetushallituksen vastauksessa mainittiin, että opettajille järjestetään täydennyskoulutusta lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta väkivallasta ja sen seurauksista sekä tuotetaan aiheesta aineistoa.

Lapsiasiavaltuutetun tehtäviin kuuluu vaikuttamistyö sekä yleinen lapsia koskevan tiedon välittäminen lasten kanssa työskenteleville. Lapsiasiavaltuutettu ei ole varsinainen koulutuksen

järjestäjä. Vaikuttamis- ja tiedonvälittämistarkoituksessa lapsiasiavaltuutettu pitää luentoja ja puheita lasten parissa työskenteleville järjestetyissä tilaisuuksissa, joissa myös suunnitellaan ja arvioidaan koulutustarpeita. Samoin lapsiasiavaltuutettu antaa lausuntoja eri viranomaistahoille ja eduskunnan valiokunnille. Useissa julkisissa puheenvuoroissa vuosien 2005–2006 aikana lapsiasiavaltuutettu on ottanut esille kysymyksessä mainitun tavoitteen, esimerkiksi kansallisilla neuvolapäivillä, Pelastakaa Lapset ry:n järjestämissä tilaisuuksissa, kirkon lapsi- ja nuorisotyön päivillä sekä poliisiasiain neuvottelukunnan järjestämässä tilaisuudessa. Kolmessa lausunnossa eduskunnan eri valiokunnille vuonna 2006 lapsiasiavaltuutettu on ottanut esille tarpeen kehittää kysymyksessä mainittuja tietoja ja taitoja. Lisäksi asiaa on käsitelty lapsiasiavaltuutetun kirjoittamissa artikkeleissa. Lapsiasiavaltuutetun toimintakertomuksessa vuodelta 2005 on lisäksi koottu tietoa YK:n lapsen oikeuksien komitean suosituksista Suomelle. Näihin sisältyvät myös lapsiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen puutteet Suomessa. Toimintakertomus ja muuta lapsen oikeuksien toteutumiseen liittyvää aineistoa on myös verkkopalvelussa (www.lapsiasia.fi). Lapsiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen on lapsiasiavaltuutetun vaikuttamistyön painopisteenä myös vuonna 2007. Vuoden aikana kootaan tietoa myös lapsen oikeuksien toteutumisesta Suomessa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen seuraavaa määräaikaisarviota varten. Lapsiasiavaltuutettu tulee ottamaan vuoden 2007 aikana esille työntekijöiden perus- ja ammattikoulutuksen varmistamisen väkivalta-asioista valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman laadintatyössä.

Vähemmistövaltuutetun toimisto on nostanut koulutustilaisuuksissa ja seminaareissa esille syrjinnän (esimerkiksi koulukiusaaminen, eli häirintä syrjinnän yhtenä muotona) tunnistamisen ja puuttumisen tärkeyden. Ellei siihen puututa, tilanne saattaa johtaa esimerkiksi rasistiseen väkivaltaan. Puuttumista koskevia ohjeita voi sisällyttää esimerkiksi koulujen yhdenvertaisuussuunnitelmiin. Vuonna 2006 valtuutettu osallistui Helsingissä järjestettyihin Avoimiin Forumeihin, joiden aiheena oli yhdenvertaisuus.

Itä-Suomen lääninhallituksessa on järjestetty Lähisuhteissa ja perheissä tapahtuvan valtakunnallisen väkivallan ehkäisyhankkeeseen liittyen kouluttajatahoille työ- ja suunnittelukokouksia, joihin on osallistunut ammattiopistojen, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen edustajia. Eri oppilaitoksissa (Savon ammatti- ja aikuisopisto, Savonia-ammattikorkeakoulu, Mikkelin ammattikorkeakoulu, Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskus) koulutusohjelmien toteutus alkaa vuonna 2007. Lääninhallitus on järjestänyt vuosittain 2-3 seminaaria lähisuhde- ja perheväkivaltaan liittyen. Tammikuussa 2007 järjestetyn seminaarin teemana oli lähisuhdeväkivallalle altistuneet lapset. Seminaariin osallistui 207 henkilöä.

Etelä-Suomen lääninhallituksen Malmin malli -asiantuntijaverkoston luoma PAKE –lomakkeisto (pahoinpitely- ja kehonkartta) on viety oikeuslääketieteellisen kurssimateriaaliksi syksyllä 2006. Asiaa on käsitelty Lääkäripäivillä 2007. Vuoden 2007 aikana Uudenmaan alueellinen asiantuntijaverkosto järjestää yhteistapaamisen Itä-Suomen lääninhallituksen ja pilottioppilaitosten kanssa. Tapaamisen tarkoituksena on aukaista väylä Etelä-Suomen läänissä lähisuhde- ja perheväkivalta -teeman viemiseksi oppilaitoksien, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen perusopetukseen.

Oulun lääninhallituksessa on Lähisuhde- ja perheväkivalta -hankkeen puitteissa on tehty keväällä 2006 kysely alueen sosiaali-, terveys-, kasvatus- ja opetusalan kouluttajille, missä kartoitettiin väkivaltaa kohtaavien kasvatus-, sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten peruskoulutusten sisältöjä ja toimivia käytäntöjä. Kyselyn selkeä viesti oli, että opetusta ei ole riittävästi ja sitä tarvitaan lisää. Vuoden 2007 aikana *Oulun lääninhallituksessa* järjestetään ainakin yksi seminaaripäivä, missä sosiaali-, terveys-, kasvatus- ja opetuspuolen toimijat kohtaavat, ja missä käydään läpi tällä hetkellä tarjolla olevia erilaisia koulutusohjelmia, väkivaltahankkeiden kautta saatuja tietoja ja kokemuksia.

Seminaarissa pyritään antamaan ja jakamaan tietoa sekä haetaan valtakunnallisestikin koulutuksellisia haasteita ja tavoitteita ammatillisen osaamisen vahvistamiseksi.

Lapin lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosastolla on meneillään 2004–2007 Lähisuhde- ja perheväkivallan –ehkäisyhanke, jonka aikana on toteutettu paljon erilaista koulutusta sekä viranomaisille että alan opiskelijoille. Hankkeen yhtenä tavoitteena on tietoisuuden ja osaamisen lisääminen. Vuoden 2007 syksyllä alkaa Lapin yliopiston koulutus- ja kehittämispalveluiden toteuttamana vuoden kestävä täydennyskoulutus perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa työssään kohtaaville. Lisäksi vuoden 2007 aikana järjestetään sekä alueellisia että seutukunnallisia koulutuksia aiheesta esimerkiksi PAKE -koulutukset, väkivaltaa kokeneiden perheiden ja parien auttaminen, väkivallan tekijöiden auttaminen, lapsia koskettava väkivalta läheissuhteissa, lähisuhde- ja perheväkivalta.

Suomen Kuntaliitossa tullaan järjestämään lakikoulutusta lastensuojelulain käyttöönottamiseen sosiaali- ja terveysministeriön toimesta.

Poliisiammattikorkeakoulun mukaan koko poliisikoulutuksessa otetaan huomioon varhaisen puuttumisen periaate. Poliisin peruskoulutuksessa korostetaan rikostorjuntakoulutuksen yhteydessä sitä, että lapsen ja nuoren ollessa kyseessä ei pelkkä rikoksen selvittämisintressi riitä. Yhteistyö erityisesti sosiaalitoimen kanssa on merkittävä osa tätä työtä. Koulutuksessa on useita jaksoja, joissa korostetaan lasten ja nuorten erityisasemaa, erityissäännöksiä, suojelutarvetta ja lastenoikeuksia jopa YK:n lastenoikeuksien julistuksen velvoittamana.

Stakes on julkaissut useita oppaita muun muassa julkaisu Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittäminen (Sirpa Taskinen 2003 (toim.) pohjautuu aikaisempiin aiheesta tehtyihin oppaisiin vuosilta 1982, 1986 ja 1994 sekä niiden valmistelemiseksi tehtyihin tutkimuksiin ja selvityksiin (viimeinen tehty vuosituhannen vaihteessa sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikoille). Turvataito-hankkeessa (2003–2005) on tuotettu Turvataitoja lapsille -julkaisu. Turvataitokasvatuksen oppimateriaali (2005) opettaa muun muassa väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisyä ja niistä selviytymistä lapsille. Se on levinnyt laajasti muun muassa päivähoidon ja koulujen käyttöön. Teemasta on järjestetty vuosien mittaan lukuisia koulutustilaisuuksia, kirjoitettu artikkeleita, annettu haastatteluja lehdistöön, radioon ja televisioon. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyhankkeessa (1998–2002) oli esillä myös lapsiin kohdistuva ja lasten näkemä väkivalta. Aiheesta järjestettiin koulutusta ja tuotettiin julkaisu Tiina Holmberg: Lapset ja perheväkivalta sekä lapsille tarkoitettu kuvakirja Saara Laiho: Urhea pikku nalle, joka sai Tiedonjulkistamisen Valtionpalkinnon.

Kansanterveyslaitos on tuottanut sosiaali- ja terveysministeriön Terveyden edistämismäärärahoilla rahoitetussa hankkeessa aineistoja ammatti-ihmisten käyttöön otsikolla*:* Nuorten päihdehäiriöt ja muut mielenterveyden häiriöt: tietoa nuorten kanssa työskenteleville aikuisille. Vuoden 2007 aikana *Kansanterveyslaitoksessa* tuotetaan uusi aineisto Nuoret, päihteet ja väkivalta.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry on järjestänyt asiasta koulutusta; muun muassa Lasten ja nuorten puhelimen ja -netin ja Vanhempainpuhelimen ja -netin vapaaehtoistyöntekijöille.

Nuorten Keskus järjestää Poikki-koulutusta, jonka tarkoituksena on antaa tietoa perheväkivallasta kärsineen nuoren tilanteesta ja kouluttaa vertaisryhmäohjaajia nuorten ryhmiin, joissa käsitellään perheväkivaltakokemuksien aiheuttamia traumoja (www.nuortenkeskus.fi/sivu.php?artikkeli_id=85). Nuorten Keskus koordinoi Sopuavain-hanketta, joka oli Yhteisvastuukeräyksen varoin toteutettu neljän lapsi- ja nuorisojärjestön yhteistyöhanke lasten ja nuorten väkivallan ehkäisemiseksi (www.nuortenkeskus.fi/sivu.php?artikkeli_id=34). Nuorten Keskuksessa alkoi vuoden kestävä

Väkivallattomuuden työkalupakki – projekti joka sai rahoituksensa Euroopan Unionin Daphne-ohjelmasta ja sosiaali- ja terveysministeriöstä (www.nuortenkeskus.fi/sivu.php?artikkeli_id=2948).

Suomen Mielenterveysseura on ottanut kantaan sosiaali- ja terveydenhuollon alojen koulutusohjelmiin.

Lastensuojelun Keskusliitto on vuodesta 1984 toiminut lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi, kohtaamiseksi ja hoitamiseksi. Keskusliitto on toiminut asiassa yhdessä viranomaisten ja muiden järjestöjen kanssa kampanjoimalla ja tuottamalla muun muassa koulutusmateriaalia. Keskusliitto on nostanut asian uudelleen esille julkisessa, kaikille kansalaisille suunnatussa Älä lyö lasta-kampanjassaan vuoden 2006 aikana. Keskusliitto on vuosien varrella tuottanut alan tutkimus- ja koulutusmateriaalia. Liitto on osallistunut alan ohjeistuksen kehittämiseen yhteistyössä eri viranomaistahojen kanssa.

A-klinikkasäätiön Lasinen lapsuus -toiminnassa on koulutettu 15 000 ammattilaista ja tuotettu runsaasti aiheeseen liittyvää materiaalia. Painopiste on ollut vanhempien liiallisessa päihteidenkäytössä ja siitä aiheutuvista häiriöistä perheissä, myös väkivaltaa on sivuttu osana koulutuksia ja materiaalia.

Parasta Lapsille ry järjestää omaa koulutusta työntekijöilleen ja vapaaehtoisilleen sekä on laatinut toimenpideohjeet.

Non Fighting Generation ry järjestää esimerkiksi koululuentoja ja keskusteluja eri ammattilaisten kanssa.

Kirkkohallituksessa väkivaltakysymyksiä käsitellään monissa kirkon täydennys- ja erikoistumiskoulutuksissa, kuten sielunhoidon ja sairaalasielunhoidon, perhetyön, perheneuvojien, Palvelevan puhelimen ja erityisnuorisotyön koulutuksessa. Lisäksi väkivaltakysymykset ovat esillä lapsi- ja nuorisotyön peruskoulutuksessa.

Ensi- ja turvakotien liitto ry on kehittänyt työntekijöille suunnatun lapsityön koulutuksen, jonka tavoitteena on vahvistaa heidän taitojaan väkivallalle altistuneiden lasten tilanteen ja tarpeiden tunnistamisessa sekä lasten kanssa työskentelyssä ja auttamisessa. Koulutus on vuoden mittainen, se on toteutettu kolme kertaa (kehittämisvaihe ja kaksi toistoa). Koulutuksen on käynyt noin 80 jäsenyhdistysten työntekijää. Resurssien rajallisuuden vuoksi koulutusta ei ole voitu tarjota ulkopuolisille. Sekä liiton että jäsenyhdistysten työntekijät toimivat jatkuvasti kouluttajina muiden tahojen järjestämissä teemaa käsittelevissä koulutuksissa. Vaiettu Naiseus- hankkeessa on koulutettu siinä mukana olevia työyhteisöjä (3 paikallisyhdistystä) naisten väkivaltaisen käyttäytymisen tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen. Suuri osa naisten väkivallasta kohdistuu lapsiin, joten lasten auttamisen kannalta näkökulma on tärkeä.

Suomen UNICEF voi tehdä tämäntyyppistä työtä vai kampanjaluonteisesti ja pääosin ulkopuolisen rahoituksen turvin, sillä Suomen UNICEFille kansallisena komiteana on velvollisuus tilittää kerätyistä varoista 75 prosenttia kehitysmaihin UNICEFin kautta. *Suomen UNICEF* julkaisi 14.8.2006 raportin Behind Closed Doors (osa YK:n pääsihteerin tutkimuksesta lapsiin kohdistuvasta väkivallasta, tämän osuuden rahoitti The Body Shop). Raportti sai paljon julkisuutta Suomessa. Järjestö tiedotti YK:n pääsihteerin tutkimuksesta lapsiin kohdistuvasta väkivallasta. Vuonna 2006 jaettiin kaikille Suomen neljäsluokkalaisille Lapsen Oikeuksien Sanomalehti (ulkoministeriön tuella), jonka välissä jaettiin Olen lyömätön -esite ja tarra (yritysrahoituksella). Siinä kerrottiin lain suojaamasta turvasta lapselle sekä neuvottiin, mistä hakea apua. Myös

päättäjille tehtiin samalla teemalla postikorttikampanja (5000 kpl) Lapsen oikeuksien päivänä. *Suomen UNICEF* teetti (Gallup) tutkimuksen syksyllä 2006 yläkoululaisille, jossa osana tutkimusta kysyttiin nuorten käsityksiä ja asenteita ruumiillista kuritusta kohtaan. (Tutkimus löytyy www.unicef.fi).

Väestöliiton Kotipuu-yksikkö on osallistunut kolmen muun järjestön kanssa internet- ja cd-rom – pohjaisen opetusmateriaalin tuottamiseen, jossa otetaan esille yleisiä maahanmuuttajaperheiden haasteita, mutta myös tyttöjen sukuelinten silpomiseen (FGM), kunniaväkivaltaan ja lähisuhdeväkivaltaan liittyviä asioita (ks. www.ahaa-avaimia.fi).

Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikka on saanut Raha-automaattiyhdistykseltä rahoitusta kolmivuotisen NUSKA-kohtaamisprojektin saamiseksi seksuaalisesti kaltoinkohdelluiden nuorten auttamiseksi ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten koulutuksen lisäämiseksi ilmiöön liittyen (tunnistaminen, nuoren kohtaaminen, auttaminen ja ohjaaminen jatkohoitoon). *Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikka* on saanut Daphne II ohjelmasta EU-rahoitusta kaksivuotiseen Aggression hallinnalla väkivallan ennaltaehkäisyyn -projektiin, jolla luodaan muun muassa aggressiokasvatusmalli kouluille. Ammattilaiskoulutuksissa puhutaan lasten ja nuorten kanssa työtä tekeville seksuaalisesta ja muusta väkivallasta, sen tunnistamisesta, ennaltaehkäisemisestä, kohtaamisesta, neuvonnasta ja eteenpäin ohjaamisesta.

Väestöliiton kehitysyhteistyöosasto on osallistunut EU:n Daphne -ohjelman rahoittamaan projektiin, 2005 – 2007 Coping Aggression is preventing violence. Projektin toteuttajat ovat Väestöliitto ja Viron ja Latvian Perhesuunnittelujärjestöt. Siinä tuotetaan aineisto Aggression Portaat, joka on tarkoitettu lähinnä opettajille aggressiokasvatukseen, tunteiden hallintaan. Materiaali koostuu teoriaosuudesta ja tuntikehysmalleista. Aineistoa on kokeiltu Suomessa kahdessa koulussa. Aineiston tulee painamaan ja jakamaan Opetushallitus vuonna 2007. Toinen Väestöliiton tuottama aineisto koostuu videosta ja työkirjasta Tunteet on, joka on tarkoitettu perhetyötä tekeville ammattilaisille. Työkirjan aineisto sopii pikkulapsiperheiden kanssa työskenteleville. Aineisto on tarkoitettu antamaan opastusta perheiden kriisitilanteisiin, niin että nuoret vanhemmat osaavat valmistautua ongelmallisiin tilanteisiin ja etsiä niihin ratkaisuja. Sitä on testattu koulutustilanteissa eri puolilla Suomea vuoden 2006 aikana. Aineisto sopii myös sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijoille. Tunteet on -video koostuu viidestä näytelmästä, jotka kuvaavat perheiden kriisitilanteita. Videota voi käyttää perhetyössä keskustelun apuna.

Nuorten Ystävät kouluttaa omaa henkilökuntaa kohtaamaan väkivallan tunnistamista. Henkilökunta on saanut muun muassa traumaterapiakoulutusta. Yksi kaksivuotinen perhetyön koulutus päättyi toukokuussa 2006. Nuorten Ystävissä on laajalti käytössä myös perheinterventiomenetelmä. Väkivalta otetaan puheeksi väkivaltaa kokeneiden tai nähneiden, sijoitettuna olevien lasten kanssa. Se otetaan puheeksi myös näiden lasten vanhempien ja muiden asianomaisten kanssa.

Minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa?

Lasten ja nuorten parissa työskentelevien perus- ja ammattikoulutuksessa tarjottavan riittävän väkivaltatietouden antamisen suurimpina esteinä *viranomaiset* näkivät riittävän tutkimustiedon puuttumisen lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta väkivallasta ja sen yleisyydestä. Toisena ongelmana on se, että peruskoulutusta tarjoavat tahot ovat itsenäisiä opetussuunnitelmien sisällön osalta, eikä opetussuunnitelmiin ole helppoa sisällyttää väkivalta asioita.

Järjestöissä suurimpina ongelmina nähdään resurssien puute jo suunnitellun kansallisen toiminnan toteuttamisessa sekä tulevan kansainvälisen toiminnan suunnittelussa. Myös valtion puolen

yhtenäisen koordinaatiotason puute sekä opetusministeriön osallistumisen epäselvyys nähdään vaikeuttavina tekijöinä lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvän tietouden lisäämisessä sosiaali- ja terveydenhuollon opetukseen.

Esimerkkejä:

Esteinä väkivaltatietouden sisällyttämiseen peruskoulutuksessa *puolustusvoimat* näkevät sen, että nuorten kanssa työskentelevät kuraattorit ja lääkärit saavat perus- ja ammattikoulutuksensa muualla, eivät meidän hallinnonalallamme, joten tältä osin vaikutusmahdollisuudet ovat vähäiset.

Sisäasiainministeriö toi esiin esteenä sen, että lapsiin kohdistuvaa väkivallasta ja sen vaikutuksista ei ole kuin hajanaista tutkittua tietoa.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan koulutusta tarjoavat oppilaitokset AMK ovat hyvin itsenäisiä ja voivat itse pitkälle määrätä opetussisällöstä. Kenttä on laaja ja on vaikea toimia vain verkostojen varassa. Oppisisällön saaminen kattavasti kaikkiin oppilaitoksiin monimutkaista ja vaikeaa siksi, että moni muukin asiakokonaisuus pyrkii sisällöksi opetussuunnitelmiin.

Vähemmistövaltuutetun toimivalta koskee vain tiettyjä väkivaltatilanteita. Edelleen osallistuminen opettajille suunnattuihin koulutuksiin tai seminaareihin on vain pieni osa valtuutetun työstä, eli vaikuttamismahdollisuudet ovat rajoitetut. Näissäkin kyse on lähinnä syrjinnän tunnistamisesta ja syrjintään puuttumisesta tai rasistisen motiivin huomioimisesta, eli vain epäsuora yhteys väkivaltaan.

Stakesin mukaan esteenä on henkilöstöresurssien puute.

Itä-Suomen läänin alueella on osa kuntia, joissa sosiaali- ja terveystoimen edustajat ovat jättäytyneet kyseisen kehittämistyön ulkopuolelle. Erityisesti lääkärien osallistuminen hankkeeseen on ollut vähäistä.

Oulun lääninhallituksen mukaan ongelmaksi on muodostunut yhteisen ajan löytäminen sekä oppilaitosten mielenkiinnon herättäminen. Asia koetaan tärkeäksi, mutta aiheena hieman hankalaksi sisällyttää opetussuunnitelmiin esimerkiksi omana kokonaisuutena. Tällä hetkellä väkivaltaosiot sisältyvät tiiviisti muiden osa-alueiden sisälle ja niiden laajuus vaihtelee.

Lapin lääninhallituksessa esteenä nähtiin väkivaltatyön sijoittuminen hajalleen eri organisaatioissa, minkä seurauksena pitkäjänteistä suunnitelmallista toimintaa ei synny helposti. Väkivalta on vaikea saada esimerkiksi opetussuunnitelmiin.

Nuorten Keskus ry mainitsi väkivaltatietouden lisäämisen esteenä työntekijöiden koulutukseen sen, että kansainvälisiä yhteistyökumppaneita on vaikea löytää yhteisten projektien aikaansaamiseksi. Rahoituksen saamista kansainvälisiin seminaareihin pitäisi helpottaa, sillä niissä on tilaisuus tutustua mahdollisiin tuleviin yhteistyökumppaneihin.

Lastensuojelun Keskusliiton mukaan lapsiin kohdistuvaa (perhe)väkivaltaa ei edelleenkään tarkastella samantasoisena ongelmana kuin aikuisten keskinäistä perheväkivaltaa. Tällöin myös lapsen auttamisen keinot ovat puutteelliset.

Non Fighting Generation ry kertoi, että järjestöltä pyydetään aika vähän koulutuksia ammattihenkilöstölle.

Kirkkohallitus näkee, että Kirkon henkilöstökoulutuksen laajuus, runsaus ja hajanainen tarjonta vaikeuttavat kokonaiskuvan muodostamista nykytilanteesta ja kehittämistarpeista.

Ensi- ja turvakotien liitto ry:stä kerrottiin, että koulutustarpeita on huomattavasti enemmän kuin mihin pystytään vastaamaan.

Suomen UNICEF näkee lasten ja nuorten parissa työskentelevien peruskoulutuksen esteenä Valtion puolelta puuttuvan yhtenäisen koordinaatiotason ja sen, että opetusministeriön osallistuminen on epäselvää.

Väestöliiton Kotipuu-yksikössä esteenä nähtiin omien toimintaresurssien vähäisyys tarpeeseen nähden ja *Seksuaaliterveysklinikalla* koulutusten maksullisuus, ja varojen puute osallistua koulutukseen.

3.2 Viranomaisten ja järjestöjen yhteistyön parantaminen

Järjestöjen rooli väkivallan ennaltaehkäisyssä, torjunnassa ja väkivallan uhrien avustamisessa on merkittävä. Järjestöt tuottavat viranomaistoimintaa tukevia ja täydentäviä palveluja. Järjestöjen ja viranomaisten toimiva yhteistyö on siten merkittävä tekijä väkivaltaa kohdanneen lapsen tai nuoren saamien palvelujen kannalta.

3.2.1 Eri järjestöjä edustavien työntekijöiden salassapitoa koskevien säännösten yhdenmukaistaminen lastensuojeluilmoitusta koskevan velvoitteen kanssa

Oulun lääninhallitus ja sisäasiainministeriön poliisiosasto ovat laatineet viranomaisoppaat työntekijöiden salassapitoa koskevien säännösten yhdenmukaistamisesta lastensuojeluilmoitusta koskevan velvoitteen kanssa. Viranomaiset ovat järjestäneet aiheesta koulutusta (muun muassa Stakes, Poliisiammattikorkeakoulu). Viranomaiset kannattavat säännösten selkiyttämistä.

Monissa järjestöissä asiasta on ollut koulutusta ja keskustelua. Järjestöt suhtautuvat myönteisesti ilmoitusvelvollisuuden laajentamiseen ja kattamaan myös perheasioiden sovittelijat.

Esimerkkejä:

Sisäasiainministeriössä on annettu koulutusta julkisuuslaista ja laadittu Julkisuuskysymysten käsittelystä poliisitoiminnassa -käsikirja hallinnolle.

Lapsiasiavaltuutetun tehtäviin kuluu vaikuttaa viranomaisiin niin, että mainitut lainsäädännön muutokset tehtäisiin. Lapsiasiavaltuutettu on lausunnoissaan eduskunnalle (Oikeusasiamiehen erilliskertomus) sekä sosiaali- ja terveysministeriölle (lastensuojelulaki, oppilashuollon lainsäädännön uudistaminen) tukenut tavoitetta salassapitosäädösten pikaisesta selkiyttämisestä ja eri hallinnonalojen säädösten yhdenmukaistamisesta. Asia on mainittu oppilashuollon osalta myös lapsiasiavaltuutetun toimintakertomuksessa vuodelta 2005 (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:36) osana lainsäädännön kehittämistarpeita. Kokonaisuuden kannalta erityisen tärkeää on salassapitosäädösten selkiyttämisen lisäksi varmistaa, että tehtyjen lastensuojeluilmoitusten selvittämiseen on kunnissa riittävät resurssit. Lastensuojelulain

uudistamista koskevassa lausunnossa eduskunnalle lapsiasiavaltuutettu on korostanut sosiaalityön voimavarojen turvaamista.

Vähemmistövaltuutetulla on lain mukaan oikeus saada tietoja salassapitosäännösten estämättä tehtäviensä hoitamiseksi (sakon uhalla, jos tarpeen). Salassapitosäännökset eivät tältä osin ole aiheuttaneet ongelmia. Valtuutetun ei vielä ole itse tarvinnut tehdä lastensuojeluilmoitusta, eli siihen liittyvää arviointia ei vielä ole tehty (ilmoitusvelvollisuus ei kuitenkaan koske valtuutettua). Asia ei ole aiheuttanut ongelmia tai toimenpiteitä.

Oikeuskanslerinvirastossa salassapitosäännösten soveltaminen tulee esiin laillisuusvalvonnassa.

Sosiaali- ja terveydenhoitoviranomaisten salassapitovelvollisuutta koskevien säännösten suhde lastensuojelulain mukaiseen ilmoitusvelvollisuuteen on ongelmallinen ja ongelma on tiedostettu *Valtakunnansyyttäjänvirastossa.* Viraston tietojen mukaan lastensuojelulain mukaista ilmoitusvelvollisuutta suhteessa salassapitosäännökseen selkeytetään uudessa lastensuojelulaissa. Terveydenhoitohenkilöstön ilmoitusoikeutta koskevat säännökset ovat puutteellisia ja ilmoitusoikeus/-velvollisuus on kaiken kaikkiaan kysymyksenä ongelmallinen. Terveyden- tai sosiaalihuollon lainsäädännöllisten ongelmien poistamiseen tähtääviä toimenpiteitä ei syyttäjälaitoksen piirissä ole vireillä. Tiedon saanti salassapitosäännöksistä ja niiden sisällöstä ei sinänsä ole ongelma vaan säännösten soveltaminen ja tulkinta aiheuttavat. Niiden pohtiminen ja ratkominen sekä soveltamis- ja tulkintaongelmien vaatimiin toimenpiteisiin ryhtyminen kuuluvat tyypillisesti avainsyyttäjien ja avainsyyttäjäryhmien vetäjien toimenkuvaan.

Opetushallitus on osallistunut uuden lainsäädännön valmistelutyöhön ja sen tehtävänä on informaatio-ohjaus sekä aineiston valmistaminen opettajien koulutukseen.

Suomen Kuntaliitto odottaa, että uuden lastensuojelulain tiimoilta asiaan tulee yhdenmukaiset lomakkeet ja käytännöt.

Asia on nostettu esille *Itä-Suomen lääninhallituksen* järjestämissä koulutuksissa, yhteistyössä lääninhallituksen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä sivistysosaston kanssa.

Etelä-Suomen lääninhallitus oli sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuultavana 14.3.2006 koskien Eduskunnan oikeusasiamiehen erilliskertomusta eduskunnalle (Lapsi, perheväkivalta ja viranomaisten vastuu 2006). Tilaisuutta varten laaditussa muistiossa lääninhallitus esitti, että lastensuojeluilmoitusta koskevaa lainsäädäntöä tulee selkiyttää ja, että ilmoitusvelvollisten eri hallinnonaloja edustavien viranomaisten salassapitoa koskevat säännökset tulee saattaa yhdenmukaisiksi lastensuojeluilmoitusta koskevan velvoitteen kanssa. Lääninhallitus on kokemustensa perusteella todennut, että eri viranomaiset tuntevat parhaiten omaa sektoriaan koskevan lainsäädännön ja siten epävarmuutta koetaan toisen hallinnonalan lainsäädännön soveltamisessa. Eri viranomaiset ovat pääsääntöisesti tietoisia lastensuojeluilmoitusvelvollisuudesta, mutta epäselvää tuntuu olevan siitä, mitä ja missä määrin salassa pidettäviä tietoja voidaan antaa sosiaalihuollon viranomaiselle lastensuojeluilmoitusta tehtäessä ja päinvastoin, mitä tietoja sosiaalihuollon viranomainen on velvollinen antamaan yhteistyöviranomaisille, kuten terveydenhuollon ja opetustoimen toimijoille jatkotyöskentelyssä. Lainsäädännön selkeyttämisen lisäksi lääninhallitus pitää tarpeellisena, että eri viranomaisilla on toimintayksiköissään selkeä ohjeistus lastensuojeluilmoituksen tekemisestä ja salassapitoon liittyvistä kysymyksistä.

Tähän asian on pyritty vaikuttamaan *Oulun lääninhallituksessa* laatimalla viranomaisopas ja tuomaan samalla esille eri lainkohtien epäselvyydet.

Julkisuuslainsäädännön koulutus kuuluu *Poliisiammattikorkeakoulun* opetusohjelmaan.

Salassapitosäännöksiä käsitellään jatkuvasti Stakesin järjestämissä koulutustilaisuuksissa ja eri oppaissa korostetaan ilmoitusvelvollisuutta lastensuojelulle tilanteissa, joissa havaitaan haavoittuvissa tilanteissa olevia lapsia.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry:ssä asiaa on käsitelty Puhelin- ja nettiauttajien eettisten periaatteiden -neuvottelukunnassa, jossa on laadittu uudet eettiset ohjeet asia huomioon ottaen(http://www.mll.fi/ajankohtaista/uutiset/?x28190=1617187).

*Nuorten Keskus ry:*n koulutuksissa salassapitovelvollisuus on tullut esille, jolloin se käsitellään. Kirkon koulutuskeskus järjestää tämän tyyppiset koulutukset.

Suomen Mielenterveysseurassa on noudatettu vallitsevaa lainsäädäntöä ja osallistuttu keskusteluun asian aiheuttamista esteistä hyvälle hoidolle.

Lastensuojelun Keskusliitto tukee hallituksen esityksessä uudeksi lastensuojelulaiksi olevaa tavoitetta salassapitosäännösten selkiyttämiseksi ja laajentamiseksi. Lakiesityksessä laajennetaan viranomaisten velvollisuutta lastensuojeluilmoituksen tekemiseksi. Keskusliitto on eri yhteyksissä korostanut järjestöjen ja yleensä vapaaehtoistyötä tekevien ilmoitusvelvollisuuden saattamista vastaamaan viranomaisten velvollisuutta.

A-klinikkasäätiössä lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten yhteistyön tärkeyttä on korostettu ja asiaa on sivuttu muun muassa toukokuussa 2006 järjestetyssä Lapsi päihdeperheessä -seminaarissa, jossa vertailtiin eri pohjoismaiden toimintatapoja. Painopiste oli päihteidenkäytössä. Järjestössä on rohkaistu lastensuojeluilmoituksen tekoon.

Parasta Lapsille ry:ssä on laadittu oma ohjeistus salassapidon alaisista asioista sekä lastensuojeluilmoitusten tekemisestä.

Non Fighting Generation ry:ssä on sovittu selkeät säännöt salassapitosäännöksiä koskien esimerkiksi yhteydenotossa sosiaalityöntekijöihin käytetään nuoresta etunimeä ja sukunimen ensimmäistä kirjainta. Organisaatiossa tietokoneella on oma palvelin, jossa on rajatulle käyttäjäjoukolle määritelty, suojattu kansio. Projekteilla on mahdollisuus koota sinne asiakastietoja, ilman että kukaan ulkopuolinen niitä pystyy sieltä katsomaan.

Kirkkohallituksen lausunnossa Lastensuojelulain kokonaisuudistustyöryhmän muistiosta todetaan ilmoitusvelvollisuuden kaipaavan tarkennusta perheasioiden sovittelijoiden suhteen ja kannatetaan ilmoitusvelvollisuuden laajentamista heihin.

*Ensi- ja turvakotien liitto ry:*n jäsenyhdistyksissä tehdään tiivistä yhteistyötä lastensuojelun kanssa. Ilmoitusvelvollisuuden suhteen toimitaan lastensuojelulain mukaisesti.

Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikalla on selkeä toimintatapa. Lastensuojeluilmoitus tehdään siten, että nuorelle kerrotaan, miksi ilmoitus tehdään, mitä se tarkoittaa käytännössä sekä mitä seurauksia lastensuojeluilmoituksen tekemisestä seuraa (seuraus ei tarkoita automaattisesti huostaanottoa, vaan lapsen edun turvaamista eri tavoilla). Seksuaaliterveysklinikan työntekijät voivat tehdä

rikosilmoituksen yhdessä nuoren kanssa. Nuorten oikeutta luottamukselliseen hoitoon tulee korostaa.

Minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa?

Kyselyyn vastanneiden viranomaisten mukaan yksi suurimmista ongelmista on, ettei lastensuojelulakia tunneta riittävästi. Myös eri lakien priorisointi tuottaa osaltaan hankaluuksia. Järjestöt ovat havainneet ongelmia ammattilaisten keskinäisessä tiedonkulussa, jota nimenomaan salassapitosäännökset vaikeuttavat.

Esimerkkejä:

Itä-Suomen lääninhallituksesta nostettiin esiin, että eri viranomaisilla on erilaisia käsityksiä eri lakien prioriteettiasemasta ja yhteensovittamisesta. Lastensuojelulakia ei tunneta riittävästi. Yhteistä koulutusta tarvitaan.

Stakesin vastauksessa sanottiin, että salassapitosäännöstö on monimutkainen viidakko ja lastensuojelulain kokonaisuudistuksessa hallituksen esitykseen ei sisällytetty ilmoitusvelvollisuutta vastaavia säädöksiä muuhun lainsäädäntöön.

Poliisiammattikorkeakoulusta kerrottiin, että salassapitosäännökset ovat erityisen monimutkaisia ja usein niiden tulkinnassa törmätään ongelmiin. Sujuvaa yhteistyötä hankaloittaa joskus vaikeaselkoinen lainsäädäntöjen yhteensovittaminen. Erityisesti rikostutkinnan julkisuuskysymyksiä on pohdittu runsaasti poliisin ylijohdossa ja ylijohto tekee yhteistyötä poliisiammattikorkeakoulun kanssa.

A-klinikkasäätiössä ammattilaiset ovat kertoneet, että ihmiset eivät luota siihen, että lastensuojeluilmoitus johtaa toimenpiteisiin. Ammattilaisten kesken tieto ei kulje, koska salassapitovelvollisuutta ei haluta rikkoa.

Kirkkohallituksessa ongelmana on nähty kirkon työntekijöiden vaitiolovelvollisuus, joka on poikkeuksellinen muihin yhteisöihin nähden pappien ja lehtoreiden rippiä ja sielunhoitoa koskevan ehdottoman vaitiolovelvollisuuden osalta. Lisäksi perheasioiden sovittelu perheasioiden neuvottelukeskuksissa kuuluu korostetun salassapitovelvollisuuden piiriin. Sovittelu perustuu avioliittolakiin. Korostetun salassapidon suhde lastensuojeluilmoituksen tekemiseen vaatii lisäkeskustelua ja koulutusta.

Ensi- ja turvakotien liitto ry:n mukaan esteet ovat tällä hetkellä lähinnä asenteellisia (lasten tilannetta ja omaa vastuuta ei aina tunnisteta) ja resursseihin liittyviä (yhä tarkempi dokumentointi vie aikaa). Lastensuojelun juridisoituminen on tuonut paineita dokumentoinnin kehittämiseen.

Suomen UNICEF toteaa, että vaikka lainsäädäntö saadaan kuntoon, Suomessa uuden lainsäädännön ja hallintokäytännön jalkauttamista ei tapahdu.

Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikan mukaan usein rikosilmoitukset ja lastensuojeluilmoitukset jäävät tekemättä asioiden ja vastuiden epäselvyyksien vuoksi. Kun rikos- tai lastensuojeluilmoitus on tehty, henkilökunta ja ne nuoret, joita asia koskee, eivät useinkaan saa tietoa, mitä sitten tapahtuu ja johtaako ilmoitus mihinkään.

3.2.2 Riittävän ja ajan tasalla olevan ohjeistuksen varmistaminen

Lääninhallituksissa on tehty lähisuhde- ja perheväkivalta työn mallinnuksia ja tarjottu asiaan liittyvää ohjeistusta niin yksityisille kuin julkisillekin palveluntuottajille. Järjestöjen järjestämissä koulutuksissa käydään läpi salassapitosäännökset. Ensi- ja turvakotien liitto on aloittanut väkivaltatyön laatuhankkeen.

Esimerkkejä:

Sisäasiainministeriö on antanut asiasta ohjeen Lapsi esitutkinnassa.

Ulkoasiainministerin vastauksen mukaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on antanut tuomioiden täytäntöönpanon seurannassa ohjausta liittyen tähän kysymykseen. Lapsiin kohdistuva ruumiillinen kuritus on ollut aika paljon esillä tapauksen A. v. UK yhteydessä. Lisäksi Euroopan Neuvosto on hyvin aktiivinen nyt tässä asiassa. Euroopan Neuvostolla on projekti (2006–2008), joka nimenomaan koskee lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa (http://www.coe.int/T/TransversalProjects/Children/Default_en.asp).

Sosiaali- ja terveysministeriön lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn toimintaohjelman puitteissa on Oulun lääninhallitus laatinut oppaan Viranomaisyhteistyön mahdollisuudet ja rajoitteet lähisuhdeväkivallan ilmitulossa ja ehkäisemisessä. Julkaisu ilmestyy vuoden 2007 aikana.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto antaa lausuntoja eduskunnalle sekä puheenvuoroja eri viranomaisten tilaisuuksissa ja kansallisissa seminaareissa, joissa pyritään siihen, että ohjaavat viranomaiset hoitavat vastuunsa. Eduskunnalle oikeusasiamiehen kertomuksesta annetuissa lausunnoissa lapsiasiavaltuutettu on korostanut tarvetta varmistaa väkivallan tunnistamisen ja ehkäisyn tietotaidon siirtyminen valtakunnallisilta osaamiskeskuksilta, tutkimuslaitoksilta ja viranomaisilta alue- ja paikallistasolle.

Kuntaliitto ei ole ohjaava viranomainen, mutta antaa kunnille muun muassa lastensuojelulaista yleiskirjeen.

Itä-Suomen lääninhallituksessa on ohjattu kuntien viranomaisia ja lastensuojelun yksityisiä ja julkisia palveluntuottajia kyseisessä asiassa eri tilanteissa.

Etelä-Suomen lääninhallituksessa on Malmin malli -asiantuntijaverkoston toimesta luotu PAKE-lomakkeisto, hyvät käytännöt -koulutusmateriaalipaketti ja taskumuistikortti lääkärien saneluohjeeksi. Lisäksi Turvallinen lapsuus -hankkeen puitteissa on luotu esite Onko lapsesi olo turvallinen ja juliste perheväkivallasta.

Oulun lääninhallituksessa on väkivaltahankkeen avulla pyritty eri toimijat havahduttamaan siihen, että ohjeistuksien tulee olla riittävät ja ajan tasalla. Erilaisilla valvontakäynneillä, kanteluissa tai vastaavissa ohjaus ja neuvonta tilanteissa on kiinnitetty huomiota siihen, että lapsia ja nuoria koskevat ohjeistukset on tarkoituksen mukaisia ja lapsen tai nuoren edun huomioivia.

Lapin läänissä on tehty ja tehdään lähisuhde- ja perheväkivaltatyön mallinnuksia yhteistyössä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kanssa. Näissä mallinnuksissa on erilaisia ohjeistuksia eri hallintokuntien viranomaisille. Mallinnuksia päivitetään säännöllisesti.

Poliisiammattikorkeakoululla on tärkeä rooli tiedonvälityksessä, sillä oppilaitokset ovat keskeinen ohjeistuksen koulutuspaikka ja toisaalta ongelmien havainnointipaikka. Poliisiammattikorkeakoulun edustaja on lisäksi mukana useissa työryhmissä, joilla pyritään kehittämään hallinnon toimintaa.

Nuorten Keskus ry toteaa, että salassapitovelvollisuus tulee esille koulutuksissa ja käsitellään silloin. Kirkon koulutuskeskus vastaa tämän tyyppisten koulutusten järjestämisestä.

Suomen Mielenterveysseuran toiminnassa tarkistetaan edellä mainittu toimintamenettely ja koulutetaan henkilöstöä säännöllisin väliajoin.

Lastensuojelun Keskusliitto vaikuttaa lausunnoin ja kannanotoin.

Pelastakaa Lapset ry:n lastensuojelun lakimiespalvelu järjesti vuonna 2006 koulutusta muun muassa salassapitosäännöksistä sosiaalityöntekijöilleen ja toimistotyöntekijöilleen.

Kirkkohallitus on julkaissut kirjasen Kirkon työntekijöiden vaitiolovelvollisuus (Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2002:2), jossa vaitiolo- ja ilmoitusvelvollisuutta on tarkasteltu eri työntekijäryhmien ja eri tehtävissä toimivien osalta.

Ensi- ja turvakotien liitto ry on toteuttanut väkivaltatyön laatuhankkeen, jossa on yhdessä käytännön työntekijöiden kanssa laadittu työn prosessikuvaukset, laatukriteerit sekä koottu käytettävät työväline-valikot. Tähän sisältyy myös ohjausta yhteistyöstä lastensuojelun ja muiden viranomaisten kanssa. Liiton edustaja on ollut aktiivisesti mukana laatimassa opasta, joka käsittelee salassapitosäädösten soveltamisesta viranomaiskäytännöissä. Opas on tuotettu Oulun läänin lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyhankkeen aluetyöryhmässä ja sen julkaisee sosiaali- ja terveysministeriö. Ensi- ja turvakotien liiton laatuhanke viedään järjestön sisäiseen tietoverkkoon vuoden 2007 aikana.

Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikalla päivitetään ohjeistusta omassa organisaatiossa.

Minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa?

Salassapitosäännösten ohjeistuksen osalta eivät *viranomaiset* eivätkä j*ärjestöt* näe suurempia ongelmia, mutta koulutusta ja informointia tarvitaan käytännön rajanvedoista ja lastensuojelulain sisällöllisistä uudistuksista. Resurssien vähäisyys on usein riittävän koulutuksen ja informoinnin esteenä.

Esimerkiksi *Kirkkohallituksen* vastauksessa todetaan, että valtaosalle kirkon työntekijöistä vaitiolo- ja ilmoitusvelvollisuus ovat selkeitä asioita. Koulutusta ja informointia tarvitaan käytännön rajanvedoista ja lastensuojelulain sisällöllisistä uudistuksista.

Ensi- ja turvakotien liitto ry:ssä aikuisten palveluilla (päihdehuolto ja mielenterveys) sekä laajemmin terveydenhuollolla on edelleen vaikeuksia tunnistaa vastuutaan lasten tilanteen arvioinnissa ja siihen puuttumisessa silloin kuin varsinainen asiakas on aikuinen.

*Suomen UNICEF*istä todetaan, että ohjeistus ei auta, jos sitä ei jalkauteta.

3.2.3 Lainsäädännön selkiyttäminen vaitiolosäädösten osalta muun muassa terveydenhuoltohenkilöstön oikeudesta tehdä rikosilmoitus

Lainsäädännön selkiyttämistä terveydenhuoltohenkilöstön oikeudesta tehdä rikosilmoitus on käsitelty eri viranomaisten järjestämissä seminaareissa ja koulutustilaisuuksissa. L*apsiasiavaltuutettu* on vaikuttamistyössään painottanut viranomaisyhteistyön saumattomuutta. Osa kyselyyn osallistuneista *järjestöistä* on vaikuttanut asiaan esimerkiksi kannanotoin.

Esimerkkejä:

Sisäasiainministeriössä asia on otettu esille kesällä 2006 lapsi-seminaarissa eri koulutustilaisuuksissa sekä ministeriö on rohkaissut eri tahoja tekemään lastensuojeluilmoituksia.

Sosiaali- ja terveysministeriö tulee vuoden 2007 aikana selvittämään, tarvitaanko lainsäädännöllistä tarkennusta sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä.

Vähemmistövaltuutetun toiminnassa asia ei ole suoranaisesti relevantti. Asia voisi kuulua vähemmistövaltuutetun toimialaan, jos kävisi ilmi, että rikosilmoituksia tai lastensuojeluilmoituksia tehdään vähemmän etnisten vähemmistöjen edustajien kohdalla. Tällöin olisi kyse syrjinnästä eli siitä, että ei puututa yhtä tehokkaasti väkivaltaan, silloin kun on kyse ulkomaalaisesta perheestä.

Lapsiasiavaltuutetun vaikuttamistyössä ei tähän mennessä erityisesti ole tullut esille terveydenhuoltohenkilöstön oikeus tehdä rikosilmoitus. Vaikuttamistyössä on korostettu viranomaisyhteistyön (terveys – sosiaalitoimi – poliisi) toimivuuden varmistamista ja tiedon välittämisen selkeiden mallien luomista. Tästä on tuotu esimerkkinä muun muassa Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä toteutettu sähköinen lastensuojeluilmoitusjärjestelmä. *Lapsiasiavaltuutettu* on osallistunut tietosuojavaltuutetun tästä aiheesta järjestämään tilaisuuteen.

Etelä-Suomen lääninhallitus on ilmaissut muistiossa, joka koski Eduskunnan oikeusasiamiehen erilliskertomusta eduskunnalle (Lapsi, perheväkivalta ja viranomaisten vastuu 2006), että lääninhallituksen kokemuksen mukaan sosiaaliviranomaiset suhtautuvat rikosilmoituksen tekemiseen varovaisesti, kun epäillään lapseen kohdistunutta pahoinpitelyä tai seksuaalista hyväksikäyttöä. Ilmoituksen tekemisen pelätään usein vaarantavan yhteistyötä perheen kanssa lastensuojeluasioissa, ja tämän pelätään koituvan lapsen vahingoksi. Stakesin opas Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittäminen antaa suosituksen siitä, milloin poliisi-ilmoitus olisi tehtävä. Oppaan mukaan törkeissä pahoinpitelyissä lastensuojeluviranomaiset ilmoittavat asian heti poliisille. Lievemmissä tapauksissa ilmoitus tehdään, jos lapsen etu tai erittäin tärkeä yleinen etu sitä vaatii. Lapsen hyväksikäytön epäilyissä opas suosittaa lastensuojeluviranomaisia ilmoittamaan asian heti poliisille, ellei perhe itse ole jo tehnyt rikosilmoitusta. Ilmoitus voidaan jättää tekemättä vain, jos lapsen etu ja erittäin tärkeä yleinen etu eivät sitä vaadi. Lääninhallituksen näkemyksen mukaan lapsen etuna voidaan vain äärimmäisen harvoissa tapauksissa pitää sitä, ettei poliisi-ilmoitusta tehdä. Lainsäädännössä säädetty ilmoitusvelvollisuus antaisi sosiaaliviranomaisille selkeän toimintaohjeen kyseisissä tilanteissa.

*Oulun lääninhallituksen v*iranomaisoppaan laadinnassa on huomioitu lain epäkohdat ja tuotu niitä esille.

Poliisiammattikorkeakoulu ei ole ollut tältä osin lainsäädännön valmistelutyössä. Asia on kuitenkin tuttu ja tulee usein esille koulutustapahtumissa. Asian ongelmallisuus on tiedostettu terveydenhoitohenkilöstön luottamuksellisen roolin tunnistaen.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on vaikuttamistoiminnassaan, lausunnoissaan ministeriöille ja eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, ottanut asian esille http://www.mll.fi/ajankohtaista/kannanottoarkisto/).

Nuorten Keskus ry:n koulutuksissa salassapitovelvollisuus tulee esille ja asia käsitellään. Kirkon koulutuskeskus vastaa tämän tyyppisten koulutusten järjestämisestä.

Lastensuojelun Keskusliitto tukee periaatteellisesti sitä näkemystä, että lapsiin kohdistuneet rikokset ilmoitetaan poliisille. Keskusliitto vaikuttaa muun muassa lausunnoin ja kannanotoin.

A-klinikkasäätiön toiminnassa tämä liittyy enemmän hoitoyksiköihin. Esimerkiksi Espoon A-klinikan perhesolun arviointityössä selvitetään myös perheessä olevaa väkivaltaa. Jos sellaista havaitaan tai epäillään, tieto kirjataan ylös ja annetaan muun arviointitiedon mukana perheen arviointiin lähettäneelle sosiaaliviranomaiselle.

Minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa?

Kyselyyn vastanneet viranomaiset eivät näe asiassa ongelmia. *Oulun lääninhallituksesta* todettiin, että asian tärkeys tiedostetaan, mutta muun muassa lainsäädännön muuttaminen ei käy kovinkaan nopeasti. Järjestöt näkivät vaikeuttavina tekijöinä koulutuksen vähäisyyden ja viranomaisyhteistyön puutteen. Esteinä ovat myös työntekijäryhmäkohtaiset työeettiset ongelmat, kuten Kirkkohallituksen esiin nostama vaikeus tehdä eroa luottamuksellisen keskustelun ja sielunhoidollisen keskustelun välillä pappien ja lehtoreiden työssä.

3.2.4 Jokaisen viranomaisen ja ammattilaisen käytössä tulisi olla järjestelmä, josta saa tietoa salassapitosäännöksistä

Useilla *viranomaisilla* on käytössä Finlex-järjestelmä sekä lakimies, jolta voidaan tarvittaessa pyytää konsultointia. Oulun lääninhallituksessa on käytössä Virkamiesopas. Asiasta on laadittu materiaalia ja järjestetty koulutusta järjestöjen kesken. Myös monissa *järjestöissä* on lakimies, jota voi konsultoida tapauksista.

Esimerkkejä:

Puolustusvoimien henkilökunnan käytössä on sisäisessä verkossa sähköinen lakikirja ja internet-yhteyksiä, joiden kautta on pääsy muun muassa Finlex-tietokantaan.

Poliisilla on edellä mainittu käsikirja Julkisuuskysymysten käsittelystä poliisitoiminnassa. *Sisäasiainministeriössä* seurataan koko ajan laillisuusvalvontaviranomaisten ratkaisuja.

Vähemmistövaltuutetun toimiston kaikilla työntekijöillä on tietoa vähemmistövaltuutettua koskevista säädöksistä. Muiden viranomaisten osalta asian voi tarkistaa Finlex:stä tarpeen mukaan.

Opetushallitus järjestää koulutusta ja aineistoa koulujen ja oppilaitosten käyttöön sekä informaatio-ohjausta.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston vaikuttamistyössä on korostettu viranomaisyhteistyön ja tiedon välittämisen selkeiden mallien luomista ja tuotu esimerkkinä muun muassa Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä toteutettu sähköinen lastensuojeluilmoitusjärjestelmä.

Osana tällaista järjestelmää *Itä-Suomen lääninhallituksella* on palveluksessa useita juristeja, joiden työpanosta voimme käyttää. Lääninhallituksen käytettävissä on myös lainsäädäntöön liittyvää kirjallisuus ja säädöskokoelmat. Lisäksi lääninhallituksella on käytettävissä Finlex-tietokanta ja mahdollisuus konsultoida sosiaali- ja terveysministeriötä. Lääninhallitus ohjaa myös alueen kuntalaisia, kuntien henkilöstöä ja palveluntuottajia edellä mainituin keinoin.

Etelä-Suomen lääninhallituksen juristiryhmä linjaa sosiaali- ja terveysosaston tulkintoja salassapitosäännöksistä. Lääninhallitus ohjaa ja neuvoo tarvittaessa salassapitosäännöksiin liittyvissä asioissa muita viranomaisia.

Oulun lääninhallitus laatii Viranomaisoppaan, joka ei ole varsinainen järjestelmä, vaan hyvä ja toimiva työväline.

Stakesin verkkosivuilla on tiedostoja salassapidosta, asiakirjojen julkisuudesta ja eri hallinnonalojen välisestä yhteistyöstä. Kysymyksiä käsitelty on useissa *Stakesin* julkaisuissa.

Julkisuuskysymyksiä koskeva lainsäädäntö ja kirjallisuus ovat olleet ja ovat edelleen käytettävissä *Poliisiammattikorkeakoulussa.*

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry on laatinut asiasta koulutusaineistoa ja pitänyt koulutuksia omalle ja muiden järjestöjen henkilökunnalle.

Suomen Mielenterveysseurassa perehdytetään henkilökunta asiaan ja siitä on laadittu toimintaohjeet.

Väestöliitossa oma lakimies, jota voi konsultoida asiassa.

Viranomaisten ja ammattilaisten ohjeistaminen kuuluu ylemmille viranomaisille. *Lastensuojelun Keskusliitto* voi tätä tietoa jakaa myös omalta osaltaan esimerkiksi ylläpitämänsä Lapsitiedon keskuksen (http://www.lapsitieto.fi/) kautta.

Pelastakaa Lapset ry:n lastensuojelun lakimiespalvelu tarjoaa kuntien sosiaalityöntekijöille sekä muille lapsen asioita käsitteleville ja niistä päättäville viranomaisille asiantuntevaa apua lapsioikeudellisissa asioissa. Lastensuojelun lakimiespalvelu on keskittynyt erityisesti lastensuojeluun ja siihen olennaisesti liittyvään lainsäädäntöön. Tähän kuuluu myös salassapitolainsäädäntö. Koulutusta järjestetään myös järjestön omalle henkilökunnalle.

Parasta Lapsille ry:n järjestelmä perustuu julkisen viranomaisen järjestelmään, jota on sovellettu omaan käyttöön.

Kirkkohallituksessa salassapitosäännöksistä ja lastensuojelusta on tiedotettu eri työalojen ammattilehdissä.

Nuorten Ystävissä henkilökuntaa on koulutettu salassapitosäännöksistä.

Minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa?

Vastauksista kävi ilmi, että salassapitosäännösten muodostama verkko on monitulkintainen ja lakimiehillä on siitä erilaisia tulkintoja. Toisaalta havaittiin, että salassapitosäännöksien taakse voidaan vetäytyä, jolloin järkevä yhteistyö asiakkaan asian hoitamiseksi vaikeutuu. Ammattilaiset eivät aina tunne lainsäädäntöä eivätkä sen tulkintaa niistä tapauksista, joissa voidaan salassapidon estämättä hoitaa asioita viranomaisten yhteistyöllä. Suurimmat ongelmat salassapitosäännösten ja lastensuojeluvelvoitteiden soveltamisen osalta ovat riittävän koulutuksen puute ja tiedon levittäminen.

3.2.5 Poikkihallinnollisen selvityksen käynnistäminen siitä, miten lasten ja nuorten seksuaalisen ja fyysisen väkivallan tutkintaa voidaan kehittää tavoitteena, että tutkintaprosessi aiheuttaa mahdollisimman vähän seurauksia seksuaalisen tai fyysisen väkivallan uhriksi joutuneelle lapselle tai nuorelle

Viranomaiset pitivät perusteltuna käynnistää selvitystyö siitä, miten lasten ja nuorten seksuaalisen ja fyysisen väkivallan tutkintaa voidaan kehittää tutkimusprosessin traumatisoitavuuden vähentämiseksi. Viranomaiset olivat kiinnittäneet huomiota siihen, että tutkintaan osallistuvien työnjako on monissa kohdin epäselvä. Viranomaiset ovat järjestäneet koulutusta, jossa on painotettu poliisihenkilön sukupuolen ja terveydenhuollon ja poliisin yhteistyön merkitystä selvitysten nopeuttamiseksi. Ennakkoilmoitusmenettely tiivistää poliisin ja syyttäjän yhteistyötä, jolloin syyttäjä saa tiedon tutkintaan tulevasta, ei yksinkertaisista rikoksista. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvat rikokset kuuluvat usein näihin. Stakes on järjestänyt työkokouksen selvitystyöhön liittyen. Työkokoukseen osallistui edustajia sosiaali- ja terveysministeriöstä, sisäasiainministeriöstä, Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta, keskussairaaloista ja poliisista.

Tämä kysymys esitettiin vain viranomaisille.

Esimerkkejä:

Asiaa on käsitelty *sosiaali- ja terveysministeriön* sosiaali- ja perheosaston sekä terveysosaston yhteisessä johtoryhmässä. Asian etenemiseksi on päätetty kutsua koolle sosiaali- ja terveysministeriössä olevat asianosaiset sekä Stakesin edustajat suunnittelemaan jatkotoimia.

Poliisikoulussa järjestetään vuosittain asiaan liittyvä kurssi. *Sisäasiainministeriön poliisiosasto* on osallistunut järjestettyihin koulutustilaisuuksiin, antanut poliisille ohjeen Lapsi esitutkinnassa, jakanut Stakesin opasta organisaation sisällä sekä osallistunut järjestettyihin seminaareihin.

Kauppa- ja teollisuusministeriön markkinaosasto esittää vastauksessaan, että tässä yhteydessä on syytä selvittää tapaturmaisten kuolinsyiden osalta, liittyykö niihin kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetussa laissa (75/2004) tarkoitettua kulutustavaran tai kuluttajapalveluksen vaarallisuutta.

Lapsiasiavaltuutettu on tutustunut Islannissa Reykjavikissa Barnahus – toimintamalliin, jossa on saman katon alle keskitetty erilaiset tutkimukset eli lääketieteellinen, psykologinen, haastattelut oikeusistuimien tarpeisiin sekä mahdollisuus välittää lapsen lausunto videovälitteisesti oikeuden istuntoon. *Lapsiasiavaltuutettu* on antanut asiasta tietoa sosiaali- ja terveysministeriön vastaaville virkamiehille ja järjestänyt heille mahdollisuuden opastettuun tutustumiseen taloon Reykjavikissa.

Syyttäjän rooli esitutkinnassa on jatkuvasti korostunut ja *Valtakunnansyyttäjänvirasto* on toistuvasti painottanut syyttäjän aktiivista otetta esitutkinnassa. Syyttäjälaitoksen valtakunnallisena tulostavoitteena on jo pitempään ollut esitutkintayhteistyön tehostaminen poliisin ja syyttäjän välillä. Tämä on vuoden 2007 valtakunnallisena tulostavoitteena. Syyttäjä-poliisiyhteistyötä on edistetty muun ohessa, koulutuksellisen keinoin ja organisaatioiden välisellä virkamiesvaihdolla. Esitutkintalain 15 §:n mukaisella ennakkoilmoitusmenettelyllä syyttäjä saa tiedon tutkintaan tulevasta ei-yksinkertaisista rikoksista, joihin ainakin osa lapsiin ja nuoriin kohdistuvista rikoksista kuuluu. Ennakkoilmoitusmenettelyn tarkoituksena on mahdollistaa syyttäjän osallistuminen esitutkintaan jo alusta alkaen. Tavoitteena on ennakkoilmoitusmenettelyn riittävä kattavuus. Esitutkintayhteistyöllä pyritään siihen, että juttu on asianmukaisesti ja riittävän perusteellisesti tutkittu ennen syyttäjälle toimittamista. Tarkoituksena on varmistaa suullisen, keskitetyn ja välittömän pääkäsittelyn onnistuminen tuomioistuimessa ja lyhentämään asian kokonaiskäsittelyyn eli tutkintaan, syyteharkintaan ja oikeudenkäyntiin kuluvaa aikaa. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan seksuaalisen tai fyysisen väkivallan osalta käsittelyn pitkittyminen on erityisen haitallista. Ne on luonteensa puolesta priorisoitu käsittelyjärjestyksessä. Tähän on kiinnitetty huomiota myös Valtakunnansyyttäjänviraston taholta. Syyttäjälaitoksen esitutkintayhteistyön kehittämistyöryhmän raportti on valmistunut kesäkuussa 2006 ja sisältää esitutkintayhteistyön nykytilan ja kehittämistarpeiden analysoinnin sekä esitutkintayhteistyön kehittämisen toimintamallin. Syyttäjän osallistuminen lapsiin kohdistuvien rikosten esitutkintaan palvelee lapsen etua. Hankkeita, joissa olisi pohdittavana syyttäjän rooli ja viranomaisyhteistyö, erityisesti lapsiin ja nuoriin kohdistuvien rikosten esitutkinnassa tai niin sanotun lastentalomallin kehittämishankkeita (Päivi Hirvelä: Rikosprosessi lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa 2006), joissa syyttäjälaitos olisi edustettuna, ei ole käynnistetty. Valtakunnansyyttäjänviraston taholta tällaisia hankkeita ei myöskään ole ainakaan toistaiseksi suunniteltu tälle vuodelle. Avainsyyttäjäryhmän tämän vuoden toimintasuunnitelmassa on opintomatka Ruotsiin, jonka tarkoituksena on perehtyä Ruotsin Lastentalo-malliin. Nuoriin ja lapsiin kohdistuvien rikosten osalta esitutkintayhteistyötä kehitetään ja niiden esitutkinnassa havaittuja puutteita ja virheitä pyritään poistamaan avainsyyttäjätoiminnan avulla.

Esitettävän selvityksen tekeminen on perusteltua. *Itä-Suomen lääninhallituksessa* selvityksen tekemistä ei ole suunniteltu.

Etelä-Suomen lääninhallitus on muistiossaan, joka koski Eduskunnan oikeusasiamiehen erilliskertomusta eduskunnalle (Lapsi, perheväkivalta ja viranomaisten vastuu 2006), kiinnittänyt huomiota siihen, että lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tutkimuksen osalta työnjako on ollut eri terveydenhuollon ja sosiaalihuollon yksiköiden kesken epäselvä. Myöskään yhteistyöstä poliisin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten välillä ei välttämättä ole sovittu. Tämä on johtanut siihen, että poliisin tutkintapyyntöä on siirrelty yksiköstä toiseen ja lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tutkimus on lopulta viivästynyt niin, ettei näyttöä puoleen tai toiseen ole enää ollut saatavissa. Lainsäädännössä ei ole säännöksiä siitä, missä ajassa tutkimukset on suoritettava, mutta Stakesin opas Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittäminen suosittaa tutkimusten suorittamista kahden kuukauden kuluessa poliisin pyynnön päivämäärästä ja tutkimuksista annettavan lausunnon antamista poliisille viimeistään kolmessa kuukaudessa poliisin selvityspyynnöstä. Terveydenhuollon yksiköitä velvoittavat toisaalta hoitotakuusäännökset ja lapsen hyväksikäytön tutkimusten priorisoinnin suhteen koetaan ristiriitaa, koska resurssit eivät tahdo riittää määräaikojen noudattamiseen. Lääninhallitus pitää tärkeänä, että sairaanhoitopiirit, tarvittaessa yhteistyössä keskenään, järjestävät lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittämisen erikoissairaanhoitolain 10.2 §:n edellyttämällä tavalla siten, että selvitykset voidaan tehdä kiireellisinä. Lääninhallituksen näkemyksen mukaan lasten seksuaalisen hyväksikäytön tutkimuksien keskittämistä nykyistä isompia toimialueita palveleviin lasten oikeuspsykiatrisiin

keskuksiin tulisi vakavasti harkita, koska pienissä sairaanhoitopiireissä tutkimusvolyymi (noin 10/ vuosi) ei riitä ammattitaidon ylläpitoon eikä se ole välttämättä tarkoituksenmukaistakaan. Lisäksi kaikilla tutkivilla tahoilla pitäisi olla verkostoituva yhteistyö naapurialueiden kanssa työn jakamiseksi vastavuoroisuusperiaatteella ruuhkahuipputilanteissa (esimerkiksi pedofiilin tai pedofiilirenkaan paljastuminen paikkakunnalla).

Väkivaltahankkeen puitteissa ollaan *Oulun läänin* kuntiin laatimassa toimintamalleja, ohjeita tai suunnitelmia lähisuhde- ja perheväkivaltatilanteissa toimimiselle. Toimintamallien, ohjeiden ja suunnitelmien laadinnassa on hyvin huomioitu poikkihallinnollinen työskentely eli mukana suunnittelussa on mahdollisimman moni hallintokunta kunnan tai seutukunnan sisältä. Oulun lääninhallitus pyrkii saamaan väkivaltatilanteiden toimintaohjeen valmiiksi vuonna 2007.

Stakesin puheenjohtajuudella kokoontui poikkihallinnollinen työryhmä, joka muun muassa tuotti julkaisun: Sirpa Taskinen (toim.) Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittäminen (2003). Stakes on järjestänyt lukuisia koulutustilaisuuksia aiheesta. Stakes järjesti marraskuussa 2006 työkokouksen, jonka osallistujat olivat sosiaali- ja terveysministeriöstä, sisäasiainministeriöstä, Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta, keskussairaaloista ja poliisista.

Poliisiammattikorkeakoulussa on pidetty koulutusta. Koulutuksessa on painotettu erilaisten tukijärjestöjen merkitystä ja poliisihenkilön toiminnan merkitystä edellä mainituissa tilanteissa ja muun muassa poliisin sukupuolen merkitystä lapsiin ja nuoriin kohdistuvien seksuaalirikosten tutkinnassa.

Minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa?

Viranomaiset eivät maininneet erityisiä ongelmia asian toteuttamiseen ajan puutetta lukuun ottamatta. Oulun lääninhallituksessa ongelmana nähdään ajan löytäminen tiiviiseen ja tarkoituksen mukaiseen työskentelyyn.

3.2.6 Lapsikuolemien tutkimuslautakunnan perustaminen selvittämään alle 2-vuotiaina kuolleiden kuolinsyytä

Lapsikuolemien tutkimuslautakunnan perustamista on käsitelty sosiaali- ja terveysministeriön sosiaali- ja perheosaston sekä terveysosaston yhteisessä johtoryhmässä sekä lapsiasiain neuvottelukunnan kokouksissa. Lääninhallitusten ja poliisin vastauksissa tuotiin esiin, että kuolemansyyn tutkinta kuuluu poliisin nykyisiin tehtäviin. Kuolemansyyn selvittämisestä säädetään laissa 459/1973. Laissa määritellään milloin kuolemansyy on selvitettävä oikeuslääketieteellisesti. Oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämisen määrää poliisi, joka myös osallistuu siihen.

Kysymys esitettiin vain viranomaisille.

Minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa?

Lapsiasiain neuvottelukunnan kokouksessa tuli esille, että yleinen kuolinsyyn selvittäminen ei olisi perusteltua, koska suurin osa alle 2-vuotiaiden kuolemista liittyy epämuodostumiin tai muihin sellaisiin Kuolinsyyn selvittämisellä tarkoitetaan muutoin selvittämättömiä tapauksia.

3.3 Palveluketjun varmistaminen

Väkivallan uhriksi joutunut lapsi tai nuori tarvitsee nopeasti apua, jotta hänen tilanteensa ei pahene edelleen, haitat voidaan minimoida ja väkivallan uusiutumisen mahdollisuudet vähenevät. Väkivallan uhrin auttamiseen tähtäävät palveluketjut muodostuvat sekä viranomaisten että järjestöjen tuottamista palveluista. Kohdat, jossa uhri siirtyy palveluketjun seuraavaan vaiheeseen, ovat kriittisiä. Mikäli yhteistyö ei toimi, tieto ei kulje tai resurssit ovat riittämättömät saattaa väkivallan uhri pahimmillaan pudota pois palveluketjusta. Esimerkkinä voidaan mainita poliisihallinnon vahvistama tulostavoite tehdä kattavasti lastensuojeluilmoituksia. Tämä työ menee osin hukkaan, ellei lastensuojelujärjestelmä pysty vastaamaan lisääntyneeseen palvelujen kysyntään.

3.3.1 Eri toimijoiden muodostaman palveluketjun saumattoman toimimisen varmistaminen tilanteissa, joissa lapsi tai nuori on kohdannut väkivaltaa tai joutunut todistamaan sitä lähiympäristössään

Lääninhallitukset, Lapsiasiavaltuutettu, Stakes ja Opetushallitus ovat edistäneet viranomais- ja moniammatillista yhteistyötä erilaisten hankkeiden avulla, kehittämällä asiantuntijaverkostoa, valvomalla sosiaalipäivystysjärjestelmän toteutumista sekä järjestämällä koulutusta. Poliisi on panostanut nuorten rikosjuttujen nopeuttamiseen. Lasten ja nuorten erityisasema rikoksen uhreina huomioidaan myös poliisin koulutuksessa.

Järjestöt ovat ohjeistaneet omia toimintojaan (esimerkiksi MLL Lasten ja nuorten puhelimen ja Vanhempainpuhelimen ja netti vapaaehtoistyöntekijät) ja järjestäneet koulutusta, sekä järjestöjen sisällä että ulkopuolisille yhteistyötahoille. Koulutusta on järjestetty myös toimialalla työskenteleville viranomaisille, kuten Väestöliiton Kotipuu-yksikkö on järjestänyt koulutusta maahanmuuttajanuorten väkivallasta. Järjestöt ovat jakaneet tietoa palveluista myös kirjojen ja kirjasten avulla (esimerkiksi Alkoholiperheen lapsi lastensuojelun sosiaalityössä).

Muutamalla järjestöllä on ollut konkreettisia hankkeita, joissa on pyritty kehittämään palveluketjua, väkivallan tunnistamista ja puheeksi ottamista (Väestöliitto, Ensi-ja turvakotien liitto).

Esimerkkejä:

Nuorten juttujen käsittelyn nopeuteen on kiinnitetty huomiota *sisäasiainministeriön poliisiosaston* tulossopimuksissa. Itäkeskuksen poliisissa on järjestetty pilotti koskien perheväkivaltaa, ja siitä saadut opit on otettu poliisin väkivallan vähentämisohjelmaan. Vuoden 2007 aikana painotetaan väkivallan vähentämistä yhtenä kunnallisen turvallisuussuunnitelman aihealueena ja markkinoidaan hyviä käytäntöjä.

Puolustusvoimat on kokeiluluontoisesti Stakesin ja paikallisten kuntien myötävaikutuksella toteuttanut kahden viimeisen vuoden aikana kutsunnoissa projektin Aikalisä! Elämä raiteilleen. Tarkoituksena on viranomaisten yhteistyönä tavoittaa ja tunnistaa kutsuntavaiheessa ne nuoret miehet, joilla on siinä elämänvaiheessa eri syistä ongelmia, kuten terveyteen liittyviä ongelmia tai syrjäytymisvaara yhteiskunnassa ja tarjota huono-osaisuuteen ja elämänhallintaan kunnan sosiaaliviranomaisten ja terveysviranomaisten apua ja tukea. Nämä nuoret ohjataan joukko-osastojen sosiaalikuraattoreiden toimesta tarpeen ja harkinnan mukaan samalla tavalla kotikuntien kuntien tukipalvelujen piiriin. Keskeyttäminen tapahtuu yleensä varusmiespalveluksen alkuvaiheessa. Vuoden 2006 kutsunnoissa oli Aikalisä-projektissa mukana 42 kuntaa.

Sosiaali- ja terveysministeriön Lähisuhde- ja perheväkivallan vähentämisen toimintaohjelman tavoitteena on parantaa palveluiden saatavuutta ja toimivuutta. Toimintaohjelman puitteissa arvioidaan vuonna 2007, miten palvelujen saatavuus on edennyt kunnissa.

Vähemmistövaltuutettu voi ohjata asiakkaita palvelujen piiriin, mutta hyvin harvoin lapsi tai nuori ottaa itse yhteyttä valtuutettuun.

Lapsiasiavaltuutettu on korostanut vaikuttamistyössään tarvetta luoda paikallisesti ja alueellisesti valmiita viranomaisten välisiä yhteistyöverkostoja ja -malleja lapsiin kohdistuvan väkivallan toteamiseksi, selvittämiseksi ja hoitamiseksi Stakesin antamien suositusten mukaisesti. Tämä on sisältynyt muun muassa eduskunnalle annettuihin lausuntoihin sekä aihepiiristä pidettyihin luentoihin ja esitelmiin. Neuvolatyön voimavarat ja osaaminen ovat avainasemassa, koska suurin osa alle 4-vuotiaista lapsista hoidetaan kotona. Tästä syystä asia on otettu esille kansallisilla neuvolapäivillä. Lapsiasiavaltuutettu korostaa tarvetta lisätä lasten vanhempien erotilanteiden psykososiaalisia tukipalveluita niin, että kärjistyviltä, pitkittyviltä ja lasta vahingoittavilta riidoilta vältyttäisiin.

Oikeuskanslerinviraston toiminnassa asia huomioidaan laillisuusvalvonnassa.

Opetushallituksen tavoitteisiin kuuluu moniammatillisen yhteistyön vahvistaminen lainsäädännön, opetussuunnitelman perusteiden, informaatio-ohjauksen, koulutuksen ja aineiston tuottamisen avulla.

Kuntaliitto on mukana sosiaali- ja terveysministeriön vetovastuulla olevassa kansallisessa Varpu-yhdyshenkilöverkostossa. Jatkosuunnitelmat yhteistyöteemoista ovat vielä avoinna, eikä Kuntaliitto ole myöskään tehnyt jatkosuunnitelmia omista toimenpiteistään. Teemaa käsitellään muun muassa alan koulutustilaisuuksissa muun muassa Satakunnan alueen Varpu-koulutustilaisuudessa, jossa käsitellään erityisesti palveluprosessin toimivuutta ja kuntien palvelurakenteita.

Itä-Suomen lääninhallitus on valvonut sosiaalipäivystysjärjestelmän toteutumista ja raportoinut siitä sosiaali- ja terveysministeriölle, annettu tietoja julkisuuteen tiedotusvälineiden pyynnöstä.

Etelä-Suomen lääninhallituksen koordinoiman Lähisuhteissa ja perheissä tapahtuvan väkivallan ehkäiseminen 2004–2007 -hankkeen yksi keskeisimmistä tehtävistä on viranomaisyhteistyön edistäminen. Lähisuhteissa ja perheissä tapahtuvan väkivallan ehkäisyhanketta varten on asetettu kehittämisryhmä sekä kolme alueellista asiantuntijaverkostoa. Perhepoliittisessa ohjelmassa tavoitteeksi on asetettu, että Etelä-Suomen läänin alueen kaikki kunnat ovat vuoteen 2015 mennessä mukana ainakin yhdessä moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä, jolla on vastuu lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisemisestä sekä väkivaltatilanteisiin joutuneiden alueellisten hoitopalveluiden järjestämisessä. Turvallinen lapsuus -asiantuntijaverkostossa ja hankkeessa on luotu toimintamalleja päivähoidossa väkivallan ehkäisemiseksi ja tunnistamiseksi sekä lapsen auttamiseksi tämän kohdattua väkivaltaa sekä moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi. Läänin alueella tullaan kehittämään ja ottamaan käyttöön varhaiskasvatuksen toimintamallit väkivallan ehkäisemiseksi sekä koulutetaan lasten- ja nuorten kanssa työskentelevien henkilöiden tietoisuutta perheväkivallasta ja sen vaikutuksesta lapsiin.

Oulun lääninhallituksessa ollaan väkivaltahankkeen puitteissa laatimassa toimintamalleja, ohjeita ja suunnitelmia lähisuhde- ja perheväkivaltatilanteissa toimimiselle. Toimintamallien, ohjeiden ja suunnitelmien laadinnassa on huomioitu poikkihallinnollinen työskentely eli mukana suunnittelussa

on mahdollisimman moni hallintokunta kunnan tai seutukunnan sisältä. Vuoden 2007 aikana valmistellaan väkivaltatilanteiden toimintaohjeet.

Lapin lääninhallituksessa on tehty väkivaltatyön toimintamalleja joko kunnallisesti tai seutukunnallisesti.

Stakesissa toimineessa Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyhankkeessa (1998–2002) oli esillä myös lapsiin kohdistuva ja lasten näkemä väkivalta. Palvelujärjestelmää pyrittiin kehittämään myös lapsen auttamiseksi. Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten hoitoprojektiin (2004–2005) osallistui 121 työntekijää ja psykoterapeuttia eri organisaatioista eri puolelta maata. Siinä tuotettiin muun muassa julkaisu: Jorma Antikainen & Sirpa Taskinen (toim.): Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten ja lapsia hyväksikäyttäneiden nuorten hoito.

Poliisiammattikorkeakoulun koulutuksessa on huomioitu lasten ja nuorten erityisasema.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry on ohjeistanut asiasta Lasten- ja nuorten puhelimen sekä Vanhempainpuhelimen ja -netin vapaaehtoistyöntekijät.

Nuorten Keskus ry:n Poikki-koulutuksissa annetaan kurssilaisille ohjeet mahdollisesta jatkotoiminnasta. Rippileireille on käytössä kriisisuunnitelma.

*Suomen Mielenterveysseura*ssa on huolehdittu, että omissa asiakastapauksissa asia etenee.

Aiemmin *Väestöliiton Kotipuu-yksikön* toiminnassa oli suoraa asiakastyötä, jossa toimittiin yksikön kehittämän Välittävän perhetyön -mallin mukaisesti. Tämän toimintamallin avulla varmistettiin, että maahanmuuttajataustaisten perheiden asiat etenevät asianmukaisesti palveluketjuissa. Kokemuksen mukaan maahanmuuttajataustaiset perheet, joilla on kielitaitoon ja yhteiskunnan palvelusysteemin tuntemuksen liittyviä puutteita, hukkuvat usein palveluketjuissa tai eivät edes pääse niihin sisälle. Välittävän perhetyön -mallia on tarjottu kuntasektorin toimintamalliksi maahanmuuttajatyössä.

Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikka on saanut Raha-automaattiyhdistykseltä rahoitusta kolmevuotiseen NUSKA-kohtaamisprojektiin seksuaalisesti kaltoinkohdelluiden nuorten auttamiseksi ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten koulutuksen lisäämiseksi ilmiöön liittyen (tunnistaminen, nuoren kohtaaminen, auttaminen ja ohjaaminen jatkohoitoon). Projektissa luodaan mallia eri toimijoiden yhteistyöketjun luomiseksi, näkyväksi tekemiseksi ja vahvistamiseksi, jotta seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneet nuoret saavat asianmukaista hoitoa ja heidän oikeutensa toteutuvat. Projektissa edellytetään, että nuori saatetaan palvelusta toiseen, varmistetaan perille pääsy ja uuden vastuutahon aktivoituminen.

Lastensuojelun Keskusliitossa asia on nostettu esiin lausunnoissa, kannanotoissa ja kuulemisissa.

A-klinikkasäätiön Lasinen lapsuus -toiminnassa on julkaistu muun muassa Alkoholiperheen lapsi lastensuojelun sosiaalityössä -kirja sekä tutkimus, jossa selvitetään, miten eri ammattilaiset havaitsevat päihdeperheiden lapsia työssään ja miten he ovat toimineet. Järjestön koulutuksissa, luennoissa ja niin edelleen on kiinnitetty huomiota informaatiokatkoksiin eri ammattilaisten välillä ja kannustettu tiiviimpään vuorovaikutukseen.

Mielenterveyden Keskusliitto tekee asiakkaiden ohjaus- ja neuvontatyötä. Liitossa on käytettävissä sosiaalineuvoja ja lakimies.

Parasta Lapsille ry:ssä on laadittu ohjeistus siitä, miten lähdetään viemään asiaa viranomaisiin.

Non Fighting Generation ry tekee yhteistyötä sosiaaliviraston eri toimijoiden kanssa (STT, perhetyöntekijä, sosiaalipäivystys).

Kirkkohallitus on ohjannut seurakuntien työntekijöitä selvittämään paikallisen lastensuojelutyön mallia sekä verkostoitumaan paikallisiin varhaisen puuttumisen ryhmiin. Kirkkohallitus tulee julkaisemaan vuonna 2007 turvallisuusohjeet kirkon kasvatustyötä varten.

Ensi- ja turvakotien liitto ry on kehittänyt pitkäjänteistä tukea turvakotien tarjoaman kriisivaiheen työskentelyn jatkoksi. Avopalveluihin voi tulla turvakotijakson jälkeen tai myös suoraan. Liitto on pyrkinyt kehittämään yhteistyötä erityisesti lastensuojelun kanssa niin, että toiminta lapsen ja perheen auttamiseksi olisi suunnitelmallista ja pitkäjänteistä.

Minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamiseen?

Viranomaisten vastauksissa tuli esiin, että kaikki kunnat eivät ole vielä järjestäneet sosiaalipäivystystä lainsäädännön voimaantulosta huolimatta. Palveluketjun saumattoman toimimisen esteinä viranomaiset mainitsivat aikapulan ja resurssiongelmat sekä asian näkeminen perheen sisäisenä.

Järjestöt mainitsevat kolmenlaisia ongelmia. Eniten ongelmia näyttäisi olevan maahanmuuttajaperheiden erityistarpeiden tunnistamisessa ja seksuaalisen kaltoin kohtelun tunnistamisessa. Toisena ongelmaryhmänä mainittiin kunnallisten palveluiden puute ja kuntien organisaatioiden epävakaus, vaihtuva henkilöstö, kuntien henkilöstön asiantuntemuksen puute, palveluiden epäselvät ikärajat palveluissa. Kolmas ongelmaryhmä liittyy lastensuojeluilmoituksen tekoon ja salassapitosäännöksiin, joiden vuoksi tieto ei kulje viranomaisten välillä.

Esimerkkejä:

Sisäasiainministeriö mainitsee ongelmana sen, että perheväkivalta koetaan kansalaisten osalta perheen sisäisenä asiana.

Itä-Suomen lääninhallituksessa on havaittu, että kaikki kunnat eivät ole vielä järjestäneet sosiaalipäivystystä lainsäädännön voimaantulosta huolimatta.

Ajan löytäminen tiiviiseen ja tarkoituksen mukaiseen työskentelyyn ei ole aina mahdollista *Oulun lääninhallituksessa.*

Väestöliiton Kotipuu-yksikössä ongelmana nähdään se, että maahanmuuttajaperheiden erityisiä tarpeita ei tunnisteta, ja he jäävät helposti ennaltaehkäisevien palvelujen ulkopuolelle. Nuorten huostaanottoja on tapahtunut tilanteessa, jossa nuoret ovat itse valittaneet kotona kokemastaan väkivallasta halutessaan pois kotoa vapaampaan laitokseen tai omaan asuntoon. Asia on usein tullut vanhemmille yllätyksenä ja heidän on ollut vaikea käsittää sitä. Tämän seurauksena tietyissä etnisissä ryhmissä pelätään huostaanottoja niin, että pyritään välttämään kaikkea viranomaiskontaktia.

Ensi- ja turvakotien liitto ry:n suurin ongelma käytännön tasolla on kuntien organisaatioiden epävakaus sekä henkilöstön jatkuva vaihtuminen, jonka vuoksi suunnitelmallisuus on vaikeaa sekä

kehittämisessä että käytännön asiakastyössä. Palvelurakenteiden voimakas muutos (erityisesti kilpailuttaminen) ja resurssiongelmat vaikeuttavat pitkäjänteistä yhteistyötä.

Suomen UNICEFin mukaan ongelmina ovat koulutus, tiedon lisääminen, kuntatason sitouttaminen ja kouluttaminen.

3.3.2 Varhaisen puuttumisen varmistaminen viranomaisten yhteistyönä kotihälytysten yhteydessä

Viranomaisten välistä yhteistyötä on kehitetty monien hankkeiden, erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön Lähisuhde- ja perheväkivallan vähentämisen toimintaohjelman puitteissa. Viranomaiset tukevat kuntien varhaisen puuttumisen kehittämishankkeita, Malmin mallissa kehitetyn PAKE-lomakkeen käyttöön ottoa sekä kehittävät sosiaalipäivystysjärjestelmää. Viranomaiset ovat vieneet eteenpäin varhaisen puuttumisen Varpu-hanketta ja kouluttaneet kuntien työntekijöitä. Varhaisen puuttumisen tärkeys kotihälytystilanteissa erityisesti, jos paikalla on lapsia, on huomioitu poliisin koulutuksessa.

Tämä kysymys esitettiin vain viranomaisille.

Esimerkkejä:

Sisäasiainministeriön vastauksen mukaan varhainen puuttuminen on poliisin peruskoulutuksessa ja työpaikkakoulutuksessa.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja poliisin yhteistyötä kehitetään kokoamalla hyviä käytäntöjä.

Lapsiasiavaltuutettu on lausunnoissaan korostanut tarvetta sosiaalipäivystyksen pikaiseen käynnistämiseen koko maassa sekä sosiaalitoimen ja poliisin yhteistyöhön.

Suomen Kuntaliiton sosiaalipäivystystoiminnoissa palveluketjun tulisi myös kotihälytysten yhteydessä toimia. Sosiaalipäivystys toimii nyt lähes kaikissa kunnissa kuntien yhteistyöjärjestelyin. Poliisin kotihälytystilastoja tulisi kehittää siten, että niistä kävisi ilmi, onko hälytyskohde lapsiperhe ja onko kyseessä perheväkivalta.

Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosasto on tukenut valtionosuusjärjestelmän rahoituksella läänin kuntien kehittämishankkeita, joilla on kehitetty kuntien palvelujärjestelmiin varhaisen puuttumisen menetelmiä ja sosiaalipäivystysjärjestelmiä. Malmin poliisin ja Malmin sairaalan yhteistyössä kehittämä ja Malmin mallin asiantuntijaverkoston jälleen kehittämä PAKE -lomakkeisto pitää sisällään kysymyksiä perheessä olevista lapsista. Lapset huomioidaan jokaisessa tapauksessa, kun väkivaltaa kokenut uhri tuodaan tai tulee paikalle. Kuntiin on luotu sosiaalipäivystysjärjestelmät. Hätäkeskusten kanssa on laadittu sosiaalisen hätätilan määrittelyt ja toimintavasteet.

Oulun lääninhallituksessa väkivaltahankkeen puitteissa luotu turvallisuussuunnitelma ja toimintamallit väkivaltatilanteissa ovat edistäneet asian huomioimista.

Lapin lääninhallituksen hankkeen yhtenä tavoitteena on saada jokaiseen kuntaan/seutukuntaan turvallinen paikka akuuteissa lähisuhde- ja perheväkivaltatilanteissa sekä samaan yhteyteen järjestää interventiomahdollisuus.

Stakes on ollut keskeinen toimija sosiaali- ja terveysministeriön varhaisen puuttumisen hankkeessa (Varpu) ja järjestänyt varhaisesta puuttumisesta runsaasti koulutusta sekä tuottanut siitä julkaisuja, muun muassa oppaan: Esa Eriksson ja Tom Erik Arnkil (2005): Huoli puheeksi.

Poliisiammattikorkeakoulun koulutuksessa huomioidaan, että poliisin on tärkeä havaita merkit perheväkivallasta ja yleensä lapsiin kohdistuvasta rikollisuudesta tai lasten hoitamisen laiminlyönnistä.

Minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa?

Lääninhallitukset mainitsivat lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan puuttumisen esteiksi kotihälytysten yhteydessä kuntien puutteelliset resurssit. Myös poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyön ”epätasapainoisuus” ympäri maata, kuntien johtamisjärjestelmä moniammatillista työtä järjestettäessä ja paikkojen puute mainittiin ongelmaksi.

Esimerkkejä:

Lapsiasiavaltuutetun toimiston mielestä poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyötä pitäisi lisätä edelleenkin niin, että se toteutuisi ympäri maata samalla tavalla.

Itä-Suomen lääninhallituksessa ongelmana nähdään kuntien kykenemättömyys järjestää kyseistä palvelua henkilöstön ja rahojen puutteessa.

Etelä-Suomen lääninhallituksessa ongelmana nähdään kuntien puutteelliset resurssit.

Lapin lääninhallituksen alueella on vaikea löytää tällaisia paikkoja edes seutukunnittain. Turvallisina paikkoina toimivat muun muassa terveyskeskusten vuodeosastot, perhekodit, sijoitusperheet. Paikat toimivat äkillisissä tilanteissa hyvin, mutta interventiomahdollisuus on usein vaikeampi järjestää.

Stakesin mukaan moniammatillisessa toiminnassa tarvittaisiin uudenlaista johtamisjärjestelmää, jotta asia etenisi kunnissa.

3.3.3 Turvakotien toimintaedellytyksien varmistaminen lapset ja nuoret huomioiden

Lääninhallitukset ovat huolehtineet turvakotipalveluiden ja niiden toimintaedellytysten asianmukaisuudesta. Turvakotien toimintaedellytysten varmistaminen lapset ja nuoret huomioiden on ollut esillä lapsiasiavaltuutetun lausunnoissa eduskunnalle.

Kysymys ei tuntunut relevantilta järjestöjen kannalta, useimmiten todettiin vain, että järjestöt tekevät yhteistyötä turvakotien kanssa ja ovat tietoisia niiden toiminnasta. Ensi- ja turvakotien liitto tukee jäsenyhdistyksiään paikallisissa neuvotteluissa turvakotitoiminnan rahoituksen järjestelyistä (muun muassa ostopalvelusopimukset, maksusitoumukset).

Esimerkkejä:

Asia on ollut esillä *lapsiasiavaltuutetun* lausunnoissa eduskunnalle.

Vähemmistövaltuutetun toimisto tutkii asiakkaiden mahdolliset syrjintäväitteet.

Suomen Kuntaliitto on keskeisesti mukana kunta- ja palvelurakenneuudistuksessa, jossa korostetaan erilaisten palvelujen järjestämistä sen mukaan kuin väestön tarve (esimerkiksi turvakotipalveluihin) sitä edellyttää, ja että kuntien tulisi uudistaa palvelujen tuotantoaan tiiviissä yhteistyössä sekä kuntien kesken että yksityisten palveluntuottajien kanssa. Kuntaliitto on tuottanut muun muassa lähipalveluja koskevan oppaan (2007). Sosiaalipäivystysjärjestelyissä on kunnissa täytynyt pohtia, miten kiireellisissä tarpeissa lapsen ja perheen palvelutarve tyydytetään, esimerkiksi turvakotipalveluna.

Kuntien tilanne tuodaan esille *Etelä-Suomen lääninhallituksen* palvelukyselyssä 2006, jossa esitetään myös suositukset turvakotipalveluista.

Itä-Suomen lääninhallitus on toimilupia myönnettäessä huolehtinut, että turvakotilupa annetaan sellaiselle toimijalle, jolla on hyvät edellytykset toimia. Valvonnassa kiinnitetään huomiota henkilöstön määrään ja osaamiseen sekä työkäytäntöihin.

Lapin lääninhallituksen alueella toimii yksi turvakoti, minkä palveluksia käyttävät Lapin kunnat. Turvakodin toimintaedellytykset ovat asianmukaiset.

Poliisiammattikorkeakoulussa asiaa ei ole suoranaisesti käsitelty koulutuksessa.

A-klinikkasäätiö on tehnyt yhteistyötä turvakotien kanssa tiedotussisältöjen tuottamisessa, erityisesti päihdeperheasiassa. CHALVI-hankkeessa etsitään Euroopan laajuisesti hyviä käytäntöjä väkivaltaa kohdanneiden päihdeperheiden lasten auttamiseksi yhdessä turvakotien kanssa.

Ensi- ja turvakotien liitto tukee jäsenyhdistyksiä erilaisissa paikallisissa neuvotteluissa turvakotitoiminnan rahoitusten järjestelyissä, kuten ostopalvelusopimuksiin ja maksusitoumuksiin liittyvissä asioissa. Liitto on nostanut lasten asiat erityiseen tarkasteluun. Nuoret turvakodissa -kehittämistyötä tehdään muun muassa Oulussa.

Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikalla ollaan tietoisia turvakotien toiminnasta ja asiakkaita tiedotetaan siitä.

Lapsilla on mahdollisuus käydä *Nuorten Ystävien* järjestämässä terapiassa.

Minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa?

Turvakotien toimintaedellytysten varmistamisen ongelmina mainittiin vaikeus tutkia ilmiötä, esimerkiksi päihteiden ja väkivallan suhdetta, ja tutkimustiedon puuttuessa hyviä käytäntöjä on vaikea luoda. Ensi ja turvakotien liitto toi esiin turvakotien toiminnan epävakaan rahoituspohjan, joka on kuntien maksusitoumuksien varassa. Suomessa on näkyvissä suuntaus, jonka mukaan kunnat ovat lyhentäneet maksusitoumuksiaan pitkien hoitojaksojen sijasta.

Esimerkkejä:

A-klinikkasäätiön mukaan päihteiden ja väkivallan suhdetta on vaikea tutkia ja hyviä käytäntöjä väkivaltaa kohdanneiden päihdeperheiden lasten auttamiseksi on vaikea löytää.

Ensi- ja turvakotien liiton turvakotien toiminnan rahoituspohja on maksusitoumusten varassa, ja siksi epävakaa. Toimintamahdollisuudet ovat sidoksissa kuntien haluun ja kykyyn myöntää maksusitoumus perheväkivallan osapuolille. Näkyvissä on suuntaus, että hoitojaksoja lyhennetään, vaikka tiedetään, että väkivallasta selviytymiseen tarvitaan pitkäaikaista tukea ja apua.

Nuorten Ystävillä on toiminnan esteenä ollut joskus kuntien heikko taloudellinen tilanne.

3.3.4 Riittävien palveluiden varmistaminen riittävän nopeasti väkivallan kohteeksi tai sitä todistamaan joutuneille lapsille ja nuorille väkivallan uhrin yksilöllinen tilanne huomioon ottaen

Tärkeimpänä toimenpiteenä riittävän nopean avun tarjoamisen varmistamisena väkivallan kohteeksi tai sitä todistamaan joutuneille lapsille ja nuorille viranomaisten vastauksissa pidettiin sosiaalipäivystyksen organisointia. Sosiaali- ja terveysministeriön lähisuhde- ja perheväkivallan vähentämishankkeeseen liittyvät alueelliset projektit ovat olleet olennaisia palvelujen järjestämisen kannalta. Kolmantena nopean avun turvaamisen keinona mainittiin sosiaalityöntekijöiden sijoittaminen poliisilaitoksiin.

Esimerkkejä:

Sisäasiainministeriö on sopinut yhteistyöstä sosiaalitoimen kanssa. Poliisilaitoksiin on saatu sijoitettua sosiaalityöntekijöitä ja poliisi tekee lastensuojeluilmoituksia.

Sosiaali- ja terveysministeriön toimintaohjelman tavoitteena on parantaa palveluiden saatavuutta ja toimivuutta.

Tavoite on esillä *lapsiasiavaltuutetun* vaikuttamistyössä. Vuoden 2007 toiminnassa korostuu erityisesti lasten vanhempien alkoholin käytön ja siihen usein kytkeytyvän väkivallan vähentäminen. Asiasta on tehty aloite sosiaali- ja terveysministeriölle yhdessä A-klinikkasäätiön ja eräiden muiden järjestöjen kanssa.

Vähemmistövaltuutetun toimisto on ottanut kantaa siihen, että kaupungin tulisi puuttua tietyn perheneuvolan toimintaedellytyksiin, jotka olivat huonot (jonotilanne muun muassa). Valtuutettu kiinnitti kaupungin huomiota myös siihen, että tilanne oli ongelmallinen etnisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Valtuutettu on lausunnoissa nostanut esille tarpeen säätää selkeistä velvoitteista silloin, kun on kyse lasten ja nuorten oikeuksista saada erilaisia palveluita, esimerkiksi kotoutumiseen liittyen. Turvapaikkaa hakevat lapset ovat saattaneet kokea tai nähdä väkivaltaa. Valtuutetun mielestä olisi tärkeää tunnistaa lasten ja nuorten tarpeet tältä osin sekä varata riittävät resurssit muun muassa mielenterveyspalveluihin.

Suomen Kuntaliiton mukaan sosiaalipäivystysjärjestelyissä on kunnissa pohdittu, miten kiireellisissä tarpeissa lapsen ja perheen palvelutarve kaikkinensa tyydytetään.

Itä-Suomen lääninhallitus on antanut ohjausta ja velvoitteita sosiaalipäivystysjärjestelmän toteuttamiseen. Toimijoita on kannustettu sosiaalityön ja poliisin keskinäiseen yhteistyöhön.

Oulun lääninhallituksen väkivaltahankkeessa on toimintamallien, suunnitelmien ja ohjeiden suunnittelun myötä herätelty kunnat huomioimaan tämä seikka. Vuoden 2007 aikana Oulun lääninhallituksessa tehdään palvelukartoitus ja vaikuttavuusarviointi.

Stakesin Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyhankkeessa (1998–2002) oli esillä lapsiin kohdistuva ja lasten näkemä väkivalta. Palvelujärjestelmää pyrittiin kehittämään myös lapsen auttamiseksi. Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten hoitoprojektiin (2004–2005) osallistui 121 työntekijää ja psykoterapeuttia eri organisaatioista eri puolelta maata. Siinä tuotettiin muun muassa julkaisu: Jorma Antikainen & Sirpa Taskinen (toim.): Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten ja lapsia hyväksikäyttäneiden nuorten hoito

Minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa?

Oulun lääninhallitus mainitsi ongelmana väkivaltaa kokeneille lapsille ja nuorille järjestettävien riittävien palveluiden osalta sen, että pienillä kunnilla ei ole mahdollisuutta järjestää kaikkia palveluja. Myös sisäasiainministeriön mainitsi resurssipulan.

3.3.5 Väkivaltaa kokeneiden ja todistaneiden lasten ja nuorten väkivallan pitkäaikaisten seurauksien (esimerkiksi trauman) hoitamisen varmistaminen

Viranomaiset tarjoavat koulutusta väkivallan pitkäaikaisista seurauksista ja niiden tunnistamisesta (esimerkiksi PAKK ja Lääninhallitukset) sekä rahoittavat aihetta käsitteleviä hankkeita. Poliisien koulutuksessa ja toiminnassa on asiaan kiinnitetty erityistä huomiota esimerkiksi kotihälytyksien yhteydessä ja esitutkinnassa. Asia on ollut esillä sekä viranomaisten että järjestöjen vaikuttamistyössä.

Järjestöillä on tärkeä rooli väkivaltaa kokeneiden lasten ja nuorten väkivallasta seuranneiden pitkäaikaisten seurauksien hoitamisessa. Järjestöt tarjoavat omaa pitkäaikaista kuntoutusta tai terapiaa väkivaltaa kohdanneille lapsille ja nuorille (esimerkiksi MLL Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö, Pelastakaa Lapset Tikkula-talo) sekä tarjoavat koulutusta väkivallan pitkäaikaisista seurauksista ammattilaisille (esimerkiksi Nuorten keskus Poikki-koulutukset, Väestöliiton Nuska-projekti). Lisäksi järjestöt tarjoavat kuntoutuskursseja mielenterveyskuntoutujille sekä tukea yksilöille ja perheille (Suomen Mielenterveysseura).

Useat kyselyyn vastanneet järjestöt sanoivat, että kysymys ei kosketa heitä, koska eivät ole palveluiden tuottajia.

Esimerkkejä:

Sosiaali- ja terveysministeriön toimintaohjelman tavoitteena on parantaa palveluiden saatavuutta ja toimivuutta.

Varusmiespalveluksessa olevien 18–21-vuotiaiden nuorten käytettävissä ovat *puolustusvoimien* lääkintähuoltopalvelut ja sosiaalikuraattorijärjestelmä.

Sisäasiainministeriön vastauksen mukaan asia otetaan huomioon poliisin toiminnassa kotihälytyksillä ja esitutkinnassa ja poliisi tekee lastensuojeluilmoituksia ja ojaa asiakkaita palveluihin.

Tämä asia ei ole ollut erityisesti esillä *Lapsiasiavaltuutetun toimiston* vaikuttamistyössä.

Siltä osin kuin asiaa kansallisissa kriisiterapiaa koskevissa asioissa sivutaan, on *Suomen Kuntaliitto* mukana kehittämässä aihealuetta. Erityistä lasten traumaterapian kehittämistyötä ei Kuntaliitossa tietojen mukaan ole vireillä.

Itä-Suomen lääninhallitus on rahoittanut aiheeseen liittyviä hankkeita.

Oulun lääninhallituksen väkivaltahankkeen puitteissa on lasten ja nuorten trauma-asiaa käsitelty ja tuotu esille. Asiasta on läänin alueella järjestetty koulutuksia, joiden puitteissa on osaamista pyritty lisäämään.

Stakesin Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten hoitoprojektiin (2004–2005) osallistui 121 työntekijää ja psykoterapeuttia eri organisaatioista eri puolelta maata. Siinä tuotettiin muun muassa julkaisu: Jorma Antikainen & Sirpa Taskinen (toim.): Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten ja lapsia hyväksikäyttäneiden nuorten hoito

Poliisiammattikorkeakoulun koulutuksessa on huomioitu asiantuntijatarpeen tunnistaminen.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiöllä on lasten ja nuorten psykososiaalista kuntoutusta (www.lastenkuntoutus.net).

Nuorten Keskuksessa on kehitetty Poikki-koulutuksia. Väkivallan työkalupakki-projektin kautta on koulutettu työntekijöitä Suomessa ja Virossa.

Suomen Mielenterveysseura tarjoaa tukea yksilöille ja perheille. RIKU-verkostossa (rikosuhripäivystys) on ajettu todistajainsuoja-asiaa.

Lastensuojelun Keskusliitossa asiaa pidetään esillä vaikuttamistoiminnassa.

Pelastakaa Lapset ry:n Tiukula- talossa on monipuolisia terapiapalveluita, jotka tarjoavat mahdollisuuden musiikki-, kuvataide-, toiminta-, ja psykoterapiaan sekä perheterapiaan. Tiukulassa toimii yli kaksikymmentä kokenutta yksityistä ammatinharjoittajaa yhteistyössä Pelastakaa Lasten kanssa. Terapeuttien yhteystiedot löytyvät järjestön nettisivuilta (www.pelastakaalapset.fi).

A-klinikkasäätiön hoitoyksiköissä hoidetaan päihdeongelmaa. Väkivalta-asioissa asiakkaat ohjattaneen turvakoteihin.

Mielenterveyden Keskusliitto järjestää kuntoutuskursseja mielenterveys kuntoutujille.

Useat nuoret, jotka ovat *Non Fighting Generationin* asiakkaita, ovat jo terapeuttien tai muiden ammattiauttajien asiakkaina. Järjestössä on kartoitettu kyseisiä hoitopaikkoja, jotta voidaan tarvittaessa ohjata tiiviimpään hoito kontaktiin.

Ensi- ja turvakotien liitto tekee jatkuvasti työn sisällöllistä kehittämistä, johon kuuluu myös väkivallan seurausten hoidon tarkastelu sekä yksilötyössä että ryhmämuotoisessa toiminnassa. Jäsenyhdistykset tukevat työntekijöidensä kouluttautumista (esimerkiksi terapiakoulutukset). Liitto seuraa alan kehitystä ja hyödyntää uusinta tietoa omassa koulutustarjonnassa. Vaikuttamistyössä pyritään turvaamaan resurssit lasten ja nuorten kanssa työskentelylle.

Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikan NUSKA -toiminnassa kohdataan, neuvotaan ja hoidetaan fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa kohdanneita nuoria (rajattu määrä noin 20 nuorta/vuosi), sekä

ohjataan jatkohoitoon tarvittaessa. Klinikan järjestämissä koulutuksissa kerrotaan trauman jälkeisistä oireista. NUSKAn internetsivustolla on vapaasti saatavilla kouluterveydenhuoltoon oirehaastattelukaavake traumanjälkeisistä oireista. Lisäksi internetsivulla on asiantuntijalausunto seksuaalisen kaltoinkohtelun trauman jälkeisistä pitkäaikaisvaikutuksista ja oireista.

Lapsilla on mahdollisuus käydä *Nuorten Ystävien* järjestämässä terapiassa.

Minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa?

Väkivaltaa kokeneiden ja todistaneiden lasten ja nuorten väkivallan seurauksena aiheutuneiden pitkäaikaisten seurauksien (esimerkiksi trauman) hoitamisen esteenä nähtiin se, että pienillä paikkakunnilla ei ole tarjolla riittävän erikoistunutta henkilökuntaa.

Järjestöt näkivät, että viranomaisten yhteistyössä on paikallistasolla puutteita. Palveluiden tuottamisessa on puutteita, hoitojonot pitkät, resurssipula, kuntien eriasteiset palvelut. Traumaoireiden tunnistamisessa on puutteita, sillä ammatti-ihmisillä ei riittävästi koulutusta käsitellä asiaa.

Esimerkkejä:

Lapin lääninhallituksen alueella ei ole riittävästi traumapsykoterapeutteja eikä traumojen hoitoihin perehtynyttä henkilöstöä.

Viranomaisten yhteistyö paikkakunnilla voi *Nuorten Keskuksen* mukaan olla hankalaa. Vain yhteistyöllä Poikki-ryhmiä voidaan pyörittää.

Non Fighting Generation ry näkee esteenä palveluiden huonon saatavuuden, kuten pitkät asiakasjonot esteenä.

Ensi- ja turvakotien liiton mukaan suurin ongelma ovat hoitojonot ja resurssipuutteet kaikilla tahoilla. Turvakotivaiheessa tai avopalveluissa todettuun hoidon ja tuen tarpeeseen ei pystytä vastaamaan julkisissa palveluissa. Käytännössä on todettu, että väkivaltaongelmien hoidossa aika on merkityksellinen muuttuja: apua tulisi tarjota nopeasti. Viivästymiset aiheuttavat usein ongelmien pahenemista ja kroonistumista.

Suomen UNICEFin mukaan niukat resurssit, kuntien eriasteiset palvelut ovat suurimmat ongelmat.

Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikan mukaan traumaoireita selkeästi vähätellään, etenkin seksuaalisen trauman kokemista nuoruusiässä. Odotusajat hoitoon ovat pitkiä, usein kuukausia. Pitkät odotusajat ovat kohtuuttomia asiakkaan kannalta. Ammatti-ihmisillä ei usein ole riittävästi koulutusta käsitellä aihetta, jolloin seksuaalisen väkivallan aihealuetta vältellään hoitosuhteessa.

Nuorten Ystävät ry:llä on joskus ollut esteenä kuntien heikko taloudellinen tilanne, mutta harvoin.

3.4 Tiedon tuottaminen ja koordinoiminen

Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumista seuraava Geneven komitean Suomelle antamissa suosituksissa on kiinnitetty huomiota siihen, että Suomessa ei lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa ole tutkittu tai seurattu systemaattisesti. Lisäksi Suomen tilanteen tekee

ongelmalliseksi lapsiin kohdistuvan väkivallan vähäinen tilastointi. Lapsiin kohdistuvia uhritutkimuksia ei ole tehty. Tietoa lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan määrästä voidaan saada terveydenhoidon rekistereistä silloin, kun niihin on merkitty mahdollisuus väkivallasta vamman syynä. Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti 18.5.2006 käynnistää säännölliset lapsiin ja nuoriin kohdistuvat uhritutkimukset sekä kehittää poliisin ja terveystoimen rekisterejä niin, että niistä voidaan saada nykyistä enemmän tietoa uhrista ja väkivallan määrästä. Päätöksen toimeenpanoa valmistellaan sisäisen turvallisuuden ohjelman seurantaryhmässä. Tiedon keruun, tilastoinnin ja tutkimuksen laaja hyödyntäminen tulisi varmistaa vahvistamalla koordinaatiota ja yhteistyötä tutkimuslaitosten ja yliopistojen välillä.

3.4.1 Tiedon tuottaminen lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä tilastointia kehittämällä

Tilastotiedon tuottaminen lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta väkivallasta ei kuulu useimpien kyselyyn vastanneiden *viranomaisten* toimintaan. Monet viranomaiset tuottavat tietoa toiminnastaan, mutta normaalista tilastotuotannosta ei saada eriteltyä tällä hetkellä lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa. Esimerkiksi oikeuskanslerin tilastoista ei tule esiin, onko kantelu kohdistunut lapsen asiaan. Syyttäjälaitokset eivät ole tilastoineet erikseen nuoriin kohdistuvia rikoksia. Poliisin tietojärjestelmästä saadaan tieto uhrin iästä, mutta tieto ei ole täyttäjälle pakollinen, joten tilastotieto ei ole kattava. Tästä on esitetty parannusehdotus kyselyn toteuttamisen jälkeen. Läänihallitukset keräävät tiedot lapsiin ja nuoriin kohdistuneista rajoituksista ja pakotteista, mutta niistäkään ei käy ilmi väkivallan kohteeksi joutuneiden määriä.

Tilastoinnista on ollut kehittämistyöryhmä, jossa tehtiin ehdotukset siitä, miten väkivallan tilastointia tulisi kehittää. Useat kyselyyn vastanneet tahot ovat olleet mukana tässä työryhmässä (Stakes, KTL, STM, SM). Työryhmä teki konkreettisen ehdotuksen viranomaisten rekistereiden kehittämiseksi.

Monissa *järjestöissä* kerätään tietoa lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta väkivallasta asiakastilastoinnin yhteydessä. Lähes kaikki asiakasrekistereihin perustuvat tiedonkeruut ja kyselyt on suunnattu rajatulle joukolle, joita ei voi yleistää koko väestöön.

Esimerkkejä:

Poliisin tulostietojärjestelmästä saadaan tietoa rikoksista, tekijöistä ja asianomistajista ikäryhmittäin.

Puolustusvoimain organisaatiossa tilastoidaan sotilasrikokset.

Sosiaali- ja terveysministeriö on kytkemässä väkivallan kirjaamista ja tilastointia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojärjestelmiin.

Lapsiasiavaltuutettu ei ole tilastoviranomainen eikä muodosta omia tilastoja. Asia on ollut esillä vaikuttamistyössä ja yhteydenpidossa muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön, Stakesin Kansanterveyslaitoksen ja Tilastokeskuksen kanssa. Lapsiin kohdistuvan väkivallan yleisyyttä kuvaavien tilastojen ja tiedon puute on todettu lapsiasiavaltuutetun toimintakertomuksessa vuodelta 2005 yhtenä keskeisenä lasten hyvinvoinnin tietopohjan puutteena. Lapsiin kohdistuvan väkivallan yleisyyttä koskevan tiedon tuottaminen oli lapsiasiavaltuutetun vaikuttamistyön yhtenä painopisteenä vuonna 2006.

Vähemmistövaltuutetulla on oma yhteydenottorekisteri, mutta rekisteri ei kerro väkivallan yleisyydestä, vaan ainoastaan siitä, monessako yhteydenotossa on käsitelty väkivaltaa tai sen uhkaa jossain muodossa.

Oikeuskanslerinviraston tilastoista ei erikseen käy ilmi, onko esimerkiksi kantelu koskenut lapsen tai nuoren asiaa.

Nuoriin kohdistuvia rikoksia ei ole tilastoitu *Valtakunnansyyttäjänviraston* syyttäjälaitoksen asianhallintajärjestelmissä (SAKARI). Nuori asianomistajana ei siis ole tilastointiyksikkönä. Rikoksen päärubriikilla voidaan hakea tietoja, mutta tällöin järjestelmä antaa kuitenkin kaikki kyseessä olevalla nimikkeellä olevat asiat erottelematta nuoriin kohdistuneita rikoksia. Tältä osin ei ole vireillä tilastoinnin kehittämishankkeita. SAKARI-järjestelmän kehittäminen tapahtuu yhteistyössä oikeusministeriön tietohallintotoimiston kanssa.

Kuntaliitossa ei ole vireillä asian suhteen muuta kehitystyötä kuin edellä mainittu LapsiARVI, joka tulee ottamaan kantaa myös siihen, minkälaista tietoa kunnan on hyvä käyttää arvioidessaan lasten ja nuorten hyvinvointityössä onnistumista. Väkivalta on aina riski lapsen kehitykselle, siksi kaikkien lasten kanssa työskentelevien tahojen normaalista arkisesta työstä ja sen kirjauksista tulisi kertyä myös tiedot lapsiin kohdistuvasta väkivallasta; esimerkiksi koulutoimi, sosiaalitoimi, terveystoimi. Nyt näin ei ole. Tilastoinnin kehittämiseksi tarvittaisiin kansallinen tahtotila, että eri toimijoiden kirjauksista olisi koottavissa myös yhteiset tilastot. Kuntaliitto ehdottaa, että väkivaltajaosto tekisi asiasta aloitteen.

Lastensuojelulaitoksilta pyydetään vuosittain *Itä-Suomen lääninhallitukselle* tiedot lapsiin ja nuoriin kohdistetuista rajoituksista ja pakotteista. Muuten asia ei kosketa organisaatiota.

Stakes on ollut mukana työryhmässä, joka teki vuonna 2006 ehdotukset siitä, miten väkivallan tilastointia tulisi kehittää. Mukana on Stakesin lisäksi sisäministeriön, Kansanterveyslaitoksen, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen sekä sosiaali- ja terveysministeriön edustajat. Työryhmä teki ehdotuksia viranomaisten rekisterien kehittämiseksi (poliisi ja sosiaali- ja terveydenhuolto), sillä yhtenäisen valtakunnallisen tilastoinnin edellytys on, että tiedot kirjataan yhtenevällä tavalla paikallisiin järjestelmiin. Lisäksi työryhmä teki ehdotuksia niin sanotun kokonaisrikollisuuden seurantajärjestelmien vakiinnuttamiseksi (muun muassa kansallinen uhritutkimus, lapsi- ja nuorisouhritutkimus jne.). Vuonna 2007 Stakes osallistuu erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojärjestelmien kehittämiseen. Osana kansallisia terveys- ja sosiaalihankkeita tehdään parhaillaan työtä yhtenäisten asiakastietojärjestelmien aikaansaamiseksi ja edellä mainittu väkivallan tilastointityöryhmä osallistuu näihin hankkeisiin, jotta asiakastietojärjestelmiin saataisiin yhtenäinen tapa kirjata väkivaltaa koskevia tietoja.

Kansanterveyslaitos on ollut mukana työryhmässä, jossa kehitetään väkivallan seurantajärjestelmää.

Tilastokeskus on esittänyt tarpeen poliisihallinnon tietojärjestelmiin rekisteröitävään tietoon yksiselitteisesti uhrista nykyisen asianomistajatiedon lisäksi. Alaikäiset uhrina eivät aina tule nykyisessä järjestelmässä esiin.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on kerännyt tietoa asiasta muun muassa Lasten ja nuorten puhelimen ja netin vuosiraportoinnin yhteydessä.

Lastensuojelun Keskusliitto on vuosien varrella tuottanut lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevia tutkimuksia ja osallistunut niiden tekemiseen muun muassa Stakesin kanssa. Säännöllinen tutkimustieto asiasta on kuitenkin puuttunut.

A-klinikkasäätiön ALC-VIOL-hankkeessa on tutkittu väkivaltaa kodeissa, joissa vanhemmalla on päihdeongelma. Tutkimusta on tehty strukturoidun lomakkeen avulla kahdella pääkaupunkiseudun A-klinikalla. Tutkittavana ovat 12–18-vuotiaat nuoret, joiden vanhemmalla on diagnosoitu alkoholiriippuvuus.

Non Fighting Generation tilastoi jokaisen asiakaskontaktin ja tulosyyn sekä asiakkaan iän.

Ensi- ja turvakotien liitto kokoaa vuosittain tilastotietoa palvelujemme piirissä olevista lapsista ja nuorista. Liitto tilastoi lasten aseman suhteessa väkivaltaan (lapsi väkivallan todistajana/väkivallan kohteena/sekä todistaja että kohde) Kohderyhmä on valikoitunut, joten tilastoista ei voi tehdä yleistyksiä laajempaan tilanteeseen. Tilastointia uudistetaan väkivaltatyön laatuhankkeen sekä dokumentaation kehittämishankkeiden pohjalta (yhteistyö Stakesin kanssa).

Suomen UNICEF on tuonut esille ongelmaa seurannan ja tietojen keruun vähyydestä.

Väestöliitossa kysytään Nuorten Avoimissa Ovissa nuorilta käynnin yhteydessä laaja seksuaaliterveysanamneesi, jolla kartoitetaan nuoren fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä. Anamneesissa kartoitetaan mahdollinen nuoren kokema seksuaalinen tai muu väkivalta. Seksuaaliterveysklinikalla toimiva neuvontapuhelimeen tulleet puhelut tilastoidaan, myös seksuaaliseen väkivaltaan liittyen. NUSKA -vastaanoton puitteissa kirjataan asiakastietoihin tarkasti, millaista seksuaalista kaltoinkohtelua nuori on kokenut, jolloin saadaan tilastotietoa kaltoinkohtelun muodoista.

*Kirkkohallituksessa s*elvitetään mahdollisuudet sisällyttää väkivaltakysymykset asiakaskontaktin syynä kasvatuksen ja diakonian tilastoinnissa.

Minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa?

Tilastotiedon tuottamisen esteinä väkivaltaa kohdanneiden lasten ja nuorten määristä nähtiin yleisesti se, että hallinnonalat ja tutkimuslaitokset siirtävät vastuuta toisilleen. Toisena esteenä on rahoituksen puute. Useassa yhteydessä mainittiin lapsiin kohdistuvan uhritutkimuksen puute, jota tarvittaisiin täydentämään rekisteritiedoista saatavia tietoja.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasrekisterijärjestelmien osalta ongelmana nähtiin se, ettei ole olemassa yhtenäistä tapaa kirjata väkivaltaa, joten tietosisältö pitää miettiä alusta lähtien. Tietosisällön kytkeminen kaikkiin osahankkeisiin voi viedä aikaa Tietoteknologiahankkeen laajuuden vuoksi.

Järjestöt toivat yhtenä tiedon tuottamisen esteenä sen, että lasten ja nuorten väkivallan ja seksuaalisen kaltoin kohtelun selvittäminen vaikeaa. Vaikeudet johtuvat pääasiassa kolmesta syystä: 1) väkivalta on piilo-ongelma, jolloin tutkittavasti päätyvät todennäköisesti lievemmät tapaukset, mikä johtaa tutkimusdatan väärään painottumiseen, 2) asiakaskäyntien tilastointi on riippuvaista työkäytännöistä ja niiden dokumentoinnista ja 3) seksuaalisesti kaltoin kohdeltuja vaikea tavoittaa (erityisesti poikia), sillä uhrit eivät puhu kokemuksistaan eivätkä hae apua, muun muassa trauman, häpeän ja pelon vuoksi.

Esimerkkejä:

Sisäasiainministeriöstä todetaan, että lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta on pääsääntöisesti piilorikollisuutta, mikä ei tule viranomaisten tietoon.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan Tietoteknologiahanke on niin laaja, että vie todella aikaa yrittää saada väkivalta kytkettyä hankkeen eri osahankkeisiin.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston mukaan hallinnonalat ja tutkimuslaitokset siirtävät vastuuta toisilleen. Tarvittava rahoitus lasten uhritutkimukseen tulisi päättää pikaisesti, viimeistään vuotta 2008 koskevien kehysneuvottelujen yhteydessä.

Valtakunnansyyttäjänvirastosta todetaan, että poliisin ja syyttäjän tietoon tullut rikollisuus on vain osa lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa rikollisuutta. Kokonais- ja piilorikollisuuden määrän selvittäminen edellyttäisi uhritutkimuksia, jotka kuuluvat ainakin Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusperinteeseen.

Tiedon keruun toteuttaminen on vaateliasta *Tilastokeskuksen* mukaan.

Stakesista todetaan, että nykyisissä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojärjestelmissä ei ole käytössä yhtenäistä tapaa kirjata väkivaltaa, joten tietosisältö on mietittävä alusta lähtien.

Ongelmana on vuosia ollut *Lastensuojelun Keskusliiton* vastauksen mukaan tutkimusrahoituksen puuttuminen sekä viranomais- että mediahuomion kohdistuminen aikuisten keskinäiseen perheväkivaltaan. Tämä osaltaan selittänee myös rahoituksen puutetta.

A-klinikkasäätiön mukaan tutkimusongelma on haasteellinen: ongelma pyrkii piiloutumaan, joten tutkittavaksi päätyy luultavasti vain ”lievemmät” tapaukset, mikä johtaa siihen, että tutkimusdata on väärin painottunutta. Haastateltavia on ylipäänsä vaikea löytää.

Ensi- ja turvakotien liitto ry toteaa, että tilastointi on suoraan sidoksissa työkäytäntöihin ja niiden dokumentointiin. Jos lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa ei tunnisteta ja dokumentoida, sitä ei voida myöskään tilastoida.

Suomen UNICEFin vastauksessa tulee esiin, että YK:n lapsen oikeuksien komitea on pitänyt ongelmana Suomen liian yleistä tilastointitapaa (ei pystytä pureutumaan todellisin ongelmakohtiin), ja lapsihallinto ja tietojenkeruu liian hajanaista.

Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikka tuo esiin monia tutkimuksen ongelmia. Seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneita nuoria, varsinkin poikia, on hyvin vaikeaa tavoittaa tai tilastoida. Seksuaalinen väkivalta on pojille asia, josta he eivät puhu, eivätkä hae apua, sillä mieheksi kasvava poika ei halua ilmoittaa olleensa uhri. Ellei hän halua olla uhri, hän on ollut mukana ikään kuin vapaasta tahdostaan, mikä puolestaan tarkoittaisi sitä, että hän on itse halunnut tulla painostetuksi ja haluaa seksiä pakosta, itseään vanhemman kanssa tai homoseksuaalista seksiä. Nuori mieluiten vaikenee, eikä ota itselleen riskiä tulla leimatuksi. Täysin salattu ja työstämätön trauma ei tule helposti esiin kyselyissä tai edes vastaanoton anamneesihaastattelussa. Esimerkiksi dissosiaatiohäiriöt kehittyvät usein kasvuympäristössä, jossa lapsi joutuu pitkäaikaisen seksuaalisen väkivallan tai laiminlyönnin uhriksi. Niissä ihmisellä voi olla kyvyttömyys edes raportoida vakavaa traumataustaansa (Suokas-Cunliffe ja van der Hart, Duodecim 2006;122:2001-7). Yksittäinen trauma voi nuoresta olla helpompi kieltää kuin tunnustaa, edes anonyymisti, ellei ole mitään

turvallista ihmissuhdetta, jossa traumaa voisi käsitellä. Lapsen ja nuoren psyykkiset suojamekanismit ovat hyvin yksinkertaisia ja kipeän asian kieltäminen on niistä tavallisimpia. Seksuaaliterveysklinikan tavallinen kokemus tytöistä on se, että seksuaalista väkivaltaa (kuten raiskaus) kokenut nuori ei tee rikosilmoitusta. Hän haluaa unohtaa kipeän ja kauhua herättävän tapahtuman, eikä halua tai uskalla edes ajatella tapaavansa tekijää minkäänlaisessa selvittelytilanteessa uudelleen. Hän myös saattaa pelätä väkivallan tekijän kostoa. Useimmiten nuori tyttö kokee syyllisyyttä ja häpeää tapahtumasta, koska ei osannut välttää tai estää sitä. Uhri yleensä pelkää, että joutuu uudelleen kokemaan trauman. Pelkoa aiheuttaa se, ettei rikoksesta ole riittävästi näyttöä ja häntä itseään aletaan syyttää perättömästä ilmiannosta. Hän voi pelätä, usein aiheellisestikin, että saa itse lisää ongelmia vihaisten vanhempien ja muiden aikuisten taholta tai tulee oikeudessa aikuisten ammattilaisten tai muutoin ystäviensä taholta leimatuksi tyhmäksi, vastuuttomaksi, perverssiksi, ”pikkuhuoraksi”, seksihulluksi tai muuksi yhtä nöyryyttäväksi.

3.4.2 Tiedon tuottaminen lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä erillisillä lapsille ja nuorille kohdistetuilla tutkimuksilla

Monet viranomaiset ovat tehneet vaikuttamistyötä lapsiuhritutkimuksen toteuttamiseksi joko erikseen tai osallisina sisäisen turvallisuuden ohjelman työryhmässä tilastoinnin kehittämiseksi. Osittain tämän vaikuttamistyön tuloksena Poliisiammattikorkeakoulu on saanut rahoituksen keväällä 2007 (tämän kyselyn toteuttamisen jälkeen) sisäasiainministeriöltä kolmivuotiseen tutkimushankkeeseensa, jossa yhtenä osioina on lapsiuhritutkimus.

Tutkimuslaitoksilla on ollut tutkimuksia, joissa sivutaan nuorten väkivallan kokemuksia. Esimerkiksi Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos toteuttaa nuorisorikollisuuskyselyitä, joissa kerätään tietoa myös väkivallan uhriksi joutumisesta sekä kansallisia uhritutkimuksia, joissa nuorimpana ryhmänä 15–19-vuotiaat. Lapsiasiavaltuutetun kesällä 2007 ilmestyvässä toimintakertomuksessa on Poliisiammattikorkeakoulun ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen laatima katsaus lapsiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä nykytietojen valossa.

Monet järjestöt ovat tehneet erillistutkimuksia, joissa sivutaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa tai vanhempien asenteita väkivallan käyttöön kasvatuskeinona. Järjestöt ovat tiedottaneet sekä lapsiuhritutkimuksen tarpeesta että lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta väkivallasta. Lisäksi on tehty edellisellä kohdassa mainittuja erillistutkimuksia.

Esimerkkejä:

Poliisiammattikorkeakoulun tutkimusyksikkö on hakenut määrärahaa lapsiuhritutkimuksen toteuttamiseen.

Etelä-Suomen lääninhallitus on ollut sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuultavana 14.3.2006 koskien Eduskunnan oikeusasiamiehen erilliskertomusta eduskunnalle (Lapsi, perheväkivalta ja viranomaisten vastuu 2006). Tilaisuutta varten laaditussa muistiossa lääninhallitus on yhtynyt oikeusasiamiehen kannanottoon ja katsonut, että lasten koskemattomuutta ja turvallisuutta koskevia tietoja tulee kerätä ja tilastoida järjestelmällisesti, jotta lasten turvallisuuden tilasta saataisiin nykyistä luotettavampi kuva

Lapsiasiavaltuutettu on korostanut vaikuttamistyössään tarvetta aloittaa niin sanottu lapsiuhritutkimus, jossa kysytään lapsilta itseltään heidän peloistaan ja turvallisuuden tilastaan.

Asiasta on oltu yhteydessä muun muassa sisäasiainministeriön virkamiesjohtoon, peruspalveluministeriin, sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehiin sekä lähetetty kirje sisäisen turvallisuuden ministeriryhmälle. Lapsiasiavaltuutetulla ei ole omia varsinaisia tutkimusvaroja. Lapsiasiavaltuutettu on tehnyt kyselyn peruskoulujen oppilaskunnille syksyllä 2006 eräistä lasten hyvinvointiin vaikuttavista asioista. Mukana on myös kysymyksiä, jotka sivuavat väkivaltaa, kiusaamista ja pelkoja. Tulokset kootaan ja raportoidaan helmi-maaliskuun aikana. Kyseessä ei kuitenkaan ole tutkimus vaan aluetta hyvin yleisellä tasolla kartoittava selvitys. Lapsiin kohdistuva väkivalta on selvityksen mukaan yksi kärkiasioista, joita lapset mainitsevat suomalaisten lasten elämässä korjaamista vaativina asioina.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kriminologinen yksikkö on ylläpitänyt kyselyjärjestelmiä, joihin sisältyy myös tietoa lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta väkivallasta (yleisyys ja piirteet). Tärkeimmät kansalliset järjestelmät ovat nuorisorikollisuuskyselyt, jotka tuottavat jonkin verran tietoja myös nuorten väkivaltauhrikokemuksista ja kansalliset uhritutkimukset (jotka sisältävät nuorimpana ryhmänä 15–19-vuotiaat). Kriminologinen yksikkö osallistui vuoden 2006 aikana aktiivisesti sisäisen turvallisuuden ohjelman puitteissa väkivallan osoitintyöryhmän työhön. Ryhmä suositteli nuorisorikollisuuskyselyjen vakinaistamista ja uuden, säännöllisiin mittauksiin nojaavan lapsiuhritutkimuksen käynnistämistä.

Kansanterveyslaitoksen ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteisjulkaisuna valmistui raportti Nuorten miesten tapaturmat ja väkivalta.

Lapin lääninhallituksen hankkeen aikana on toteutettu kolme opinnäytetyötä aiheesta. Lisäksi vuonna 2006 on toteutettu laaja, yli 300 osanottajaa kerännyt seminaari Väkivallan tutkimuksen ja käytännön työn kohtaaminen.

Kuntaliitto ei ole tutkimuksentuottaja-organisaatio. Tästä aihepiiristä tulisi laatia kansallisen tahon tutkimusohjelma ja hakea sille kunnollinen ja pitkäjänteinen rahoituspohja. Väkivallan kustannukset tulevat yhteiskunnalle ja kunnille kalliiksi ja siksi tutkimustietoa alan kehittämiseksi tarvitaan.

Lastensuojelun Keskusliitto on tuottanut alalta useita tutkimuksia. Keskusliitto on vuosina 2004–2006 tutkinut (TOY) suomalaisten asenteita suhtautumisesta lapsiin kotona kohdistuvaan väkivaltaan. Lapsiin kohdistuvaa uhritutkimusta ei ole tehty sitten keskusliiton tutkimuksen vuodelta 1989. Keskusliitto on myös pitkään tuonut esiin alan tutkimustarvetta, ja korostanut että asia olisi vihdoin saatettava kuntoon. Älä lyö lasta-kampanjasta tehdään seuranta vuonna 2007.

Väestöliitossa toteutetaan valtakunnallista kyselyä Koululaisen tiedot seksuaaliterveydestä 8. luokkalaisille, viimeksi keväällä 2006. Kyselyyn vastasi 32 000 8. luokkalaista nuorta (eli yli puolet ikäluokasta). Kyselyssä kartoitettiin nuorten tietoja seksuaalisuudesta ja myös seksuaaliseen kaltoinkohteluun liittyvistä asioista, sekä 8-luokkalaisten omia kokemuksia seksuaalisesta kaltoinkohtelusta (nimittelystä, kuten huorittelusta tai homottelusta, kehon intiimien alueiden koskettelusta vasten tahoa, sekä yhdyntään tai muunlaiseen seksiin pakottamisesta). Väestöliitto kartoitti nimettömällä nettikyselyllä nuorten kokemaa seksuaalista kaltoinkohtelua. Kouluterveydenhuoltoon tuotetaan kysymyspatteristoa, jolla voidaan kartoittaan eri-ikäisten lasten ja nuorten kokemaa seksuaalista kaltoinkohtelua tai yleensä kokemaa väkivaltaa. *Kotipuu*-yksikössä tehdään vuonna 2007 tutkimus maahanmuuttajataustaisten lasten huostaanotoista ja niiden syistä.

Kirkkohallituksen mukaan kirkon kasvatustyön painopiste Jumalan silmissä kaunis sekä Väkivallasta sovintoon -hanke ovat tuoneet lasten ja nuorten tietoisuuteen väkivallan yleisyyttä sekä lasten ja nuorten oikeuksia ja arvokkuutta.

Nuorten Keskus ry tekee vuonna 2007 tutkimuksen väkivallattomuuden työkalupakista.

Ensi- ja turvakotien liitto ry:ssä ei ole tehty kvantitatiivista tutkimusta lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä.

Suomen UNICEF teetti (Gallup) tutkimuksen syksyllä 2006 yläkoululaisille, jossa osana tutkimusta kysyttiin nuorten käsityksiä ja asenteita ruumiillista kuritusta kohtaan (www.unicef.fi).

Minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa?

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan selvittämisen esteenä erillisellä uhritutkimuksella mainittiin se, että hallinnonalat ja tutkimuslaitokset siirtävät vastuuta toisilleen. Muina tutkimuksen esteinä mainittiin rahoituksen puute ja epävarmuus jatkuvien tutkimusten osalta, tutkimusresurssien vähyys sekä tutkimustoiminnan koordinoimattomuus.

Esimerkkejä:

Lapsiasiavaltuutetun mukaan hallinnonalat ja tutkimuslaitokset siirtävät vastuuta toisilleen. Tarvittava rahoitus lasten uhritutkimukseen tulisi päättää pikaisesti, viimeistään vuotta 2008 koskevien kehysneuvottelujen yhteydessä.

Kokonaisrikollisuuden osoitinjärjestelmien kyselyaineistojen keräämisen rahoituksen puuttuminen on *Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen* mukaan suurin ongelma myös lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan osalta. Suurin ongelma lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan seurannassa ja tutkimuksessa on erillisen lapsiuhritutkimuksen puuttuminen sekä nuorisorikollisuuskyselyjen jatkuvuuden epävarmuus. Kummallekaan ei ole toistaiseksi löytynyt säännönmukaista rahoituspohjaa.

Sisäasiainministeriön mukaan tutkimustoiminta on maassa koordinoimatonta ja rahoitusta ei ole järjestetty.

Säännöllisen tutkimusrahoituksen puuttuminen on *Lastensuojelun Keskusliiton* mukaan ongelma.

3.4.3 Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan tilasto- ja tutkimustiedon keräämisen koordinointivastuun selvittäminen

Viranomaiset ja järjestöt eivät juuri ottaneet kantaa siihen, miten lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan tilasto- ja tutkimustiedon koordinointivastuu tulisi järjestää. Tiedon tuottamisen tarpeesta vastanneet viranomaiset ovat esittäneet kantoja useilla tahoilla ja vaatineet lisää tietoa. Vastauksissa viitattiin, että viranomaiset ovat olleet asiasta yhteydessä sisäisen turvallisuuden ministeriryhmään. Viranomaiset jatkavat vaikuttamistyötä lasten turvallisuuden tilaa koskevan tilasto- ja tutkimustiedon vastuiden ratkaisemiseksi ja tiedon keräämisen aloittamiseksi hallinnossa ja tutkimuslaitoksissa. Konkreettisia hankkeita on sisäisen turvallisuuden ohjelmassa toiminut väkivallan osoitinjärjestelmän kehittämistyöryhmä, joka jatkaa väkivallan tiedonkeruun sisällyttämistä Sosiaalialan Tietoteknologia hankkeeseen.

Esimerkkejä:

Lapsiasiavaltuutettu on ensimmäisessä toimintakertomuksessaan (vuodelta 2005) esittänyt arvion lasten hyvinvoinnin seurannan keskeisistä puutteista, jotka valtionhallinnon tulisi korjata. Näistä puutteista yksi on lasten turvallisuuden tilan seuranta eli puutteet tilasto- ja tutkimustiedossa (lasten uhritutkimus). Lapsiasiavaltuutettu on ottanut yhteyksiä laajasti eri valtionhallinnon tahoihin sekä tuonut puutteen esille lukuisissa seminaareissa ja puheissa sekä lausunnoissa. Lasten turvallisuuden tilan seurannan vastuiden järjestämisen tarpeesta on oltu henkilökohtaisesti yhteydessä muun muassa sisäministeriön virkamiesjohtoon sekä peruspalveluministeriin ja lähetetty kirje sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän jäsenille syksyllä 2006. Lisäksi lapsiasiavaltuutettu on antanut asiasta lausunnon eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallintojaostolle vuoden 2007 talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä. Lisäksi lasten turvallisuuden tilan seurannan järjestäminen oli esillä kolmessa muussa lausunnossa eduskunnalle vuonna 2006. Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän käsittelemä malli tiedon keräämisestä on hyvä ja kannatettava, mutta se pitäisi laittaa toimeen.

Oulun lääninhallitus on tuonut asiaa esille erilaisilla keskustelu- ja yhteistyöfoorumeilla ja erityisesti väkivaltahankkeen puitteissa.

Sisäasiainministeriön mukaan väkivaltaan liittyvät toistuvat tutkimushankkeet ovat olleet esillä sisäisen turvallisuuden ministerityöryhmässä. Ministeriössä seurataan poliisin tulostietojärjestelmästä saatavia tietoja.

Tilastokeskus on neuvotellut vuoden 2006 lopulla lapsiasiamiesvaltuutetun kanssa koordinaatiokysymyksistä. Nykyisin koordinoinnin ylimpänä ohjausryhmänä toimii oikeusministeriön, sisäasiainministeriön ja *Tilastokeskuksen* ylimmän johdon yhteistyöneuvottelut.

Hankkeessa on keskusteltu väkivallan koordinointityön jatkuvuudesta *Lapin lääninhallituksen* alueella.

Suomen Kuntaliiton mukaan koordinaatiovastuu tulee olla virallisilla tilastojen tuottajilla (kuten Tilastokeskus, Stakes, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, KTL).

Suomen UNICEF on tuonut esille YK:n Lapsen oikeuksien komitean kannanottoja, jossa ongelma on nähty ottamatta kantaa siihen, kuka tai mikä vastuutahona pitäisi olla.

Minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa?

Esteinä tuotiin esiin se, että hallinnonalat siirtävät vastuuta toisilleen, rahan puute, yhteneväiset tavat tilastoida asioita puuttuu, tietoa väkivaltaan liittyvistä tutkimuksista ei ole saatavilla kootusti ja perustiedot aiheesta puuttuvat.

Esimerkkejä:

Lapsiasiavaltuutetun mukaan hallinnonalat siirtelevät vastuuta toisilleen. Asiaan tulisi osoittaa tarvittava määräraha esimerkiksi vuoden 2008 valtion talousarvion kehyksissä, esimerkiksi sisäministeriölle.

Oulun lääninhallituksen mukaan tilastointia ja tutkimusta tehdään, mutta alueellisesti, valtakunnallisesti tai toimialoittain ei ole yhteneväisiä tapoja tilastoida asioita, kuten ei ole myöskään saatavilla kootusti tietoa väkivaltaan liittyvistä tutkimuksista.

Tilastokeskuksen mukaan perustietoja ei ole käytettävissä

Säännöllisen tutkimustiedon puute on *Lastensuojelun Keskusliiton* mukaan ongelma.

3.4.4 Selvitys mahdollisuudesta perustaa hyvien käytäntöjen tietopankki

Lääninhallitukset ovat luoneet tietokansioita kuntayhdyshenkilöille ja rahoittaneet hankkeita, jotka edesauttavat tietopankkien luomisessa. Poliisi on koonnut hyviä käytäntöjä varhaisen puuttumisen alueelta.

Monet järjestöt tuottavat jatkuvasti monipuolisia aineistoja nettisivuillaan (muun muassa MLL:n portaali, www.apua.info; LSKL Lapsitiedon keskus). Toiset järjestöt tuottavat tietoa nettisivuille oman ammattialansa väelle. Vastanneista järjestöistä jotkut ovat dokumentoineet hyviä käytäntöjä omaan käyttöön (Non Fighting generation, Parasta Lapsille).

Esimerkkejä:

Itä-Suomen lääninhallitus on rahoittanut hankkeita, jotka ovat edesauttaneet tietopankkien syntymistä.

Varsinaista hyvien käytäntöjen tietopankkia ei *Oulun lääninhallituksessa* ole selvitelty, mutta väkivaltahankkeen kuntayhdyshenkilöille on pyritty luomaan tietokansio, mistä löytyy erilaista tietoa väkivaltaan liittyen. Kansiota voi ja tulisi täydentää jatkuvasti eli se on koko ajan päivitettävissä.

Sisäasiainministeriön on koonnut poliisin hyviä käytäntöjä varhaisen puuttumisen alueelta.

Suomen Kuntaliiton mukaan maahan tarvitaan jokin keskitetty taho, jolla on vastuu koota alan tietoa, mukaan lukien hyviä käytäntöjä. Hyvien käytäntöjen käyttöön saaminen ei kuitenkaan tapahdu niin, että ne löytyvät jostain nettisivuilta, vaan käyttöönotto vaatii muun muassa koulutuksen organisointia, yhteisten moniammatillisten toimintamallien synnyttämistä eri toimijoiden kesken kullakin väestöalueella. Tällainen tulisi olla osa väkivallan ehkäisyn, katkaisun ja hoidon kehittämis- ja tutkimusohjelmaa koko maan kattavana.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto tuottaa jatkuvasti nettisivuilleen monipuolisia aineistoja.

Nuorten Keskuksen Sopuavain-projektissa laadittiin lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä parissa työskenteleville ja vapaaehtoisille Avaimia sopuun- esite, jossa on soveltua koulutuksia ja muita malleja väkivallan torjumiseen liittyen (ww.nuortenkeskus.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=333).

Väestöliiton Kotipuu-yksikkö on osallistunut aiemmin mainitun cd-rom ja internetpohjaisen materiaalin tuottamiseen, joka on maksutta kaikkien saatuvilla, ja jossa muun muassa hyviä käytäntöjä väkivallan (FGM, kunniaväkivalta ja lähisuhdeväkivalta) tunnistamiseksi

Lastensuojelun Keskusliitto ylläpitää Lapsitiedon keskusta, mihin liitto voisi harkita myös hyvin käytäntöjen tietopankkia.

A-klinikkasäätiön Lasinen lapsuus -hankkeessa on tuotettu verkkosivusto ammattilaisille (www.lasinenlapsuus.fi). Sivustolla on yleistä tietoa päihdeperheistä, apuvälineitä ammattilaisille ja linkkejä aihepiiriin liittyviin hankkeisiin ja toimintoihin.

Pelastakaa Lapset ry:n oman toiminnan sisällä kootaan hyviä käytäntöjä lasten kanssa toimimisesta

Non Fighting Generation ry on dokumentoinut hyväksi havaittuja menetelmiä.

Raiskauskriisikeskus Tukinaisen yksi tärkeä tehtävä on kerätä tietopankkia seksuaalirikosten kohteeksi joutuneiden auttamisen keinoista ja työkaluista, muun muassa hakea toimivia kuntoutusmenetelmiä ja levittää osaamista tällä erityisalueella. Resurssien mukaan suunnitellaan ja tehdään materiaalia aiheesta.

Minkälaisia esteitä tai ongelmia on esiintynyt asian toteuttamisessa?

Läänin tasolla todettu ongelmaksi hallintokuntien väliset rajat, jolloin ei mahdollisuutta käyttää toisen hallintokunnan tietopankkeja. Järjestöt mainitsivat esteinä voimavarojen riittämättömyyden. Hyvin käytäntöjen tietopankkia ei pidetty kiireellisimpänä asiana, vaan tiedon keskitettyä keruuta ja seurantaa, sen toimimista ja vakiinnuttamista ja asianomaisten kouluttamista.

IV Johtopäätökset

Kyselyn tulokset osoittavat, että lasten ja nuorten parissa työskentelevät viranomaiset ja järjestöt tekevät monenlaisia toimenpiteitä ja toteuttavat hankkeita, joissa on tavoitteena lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen tai väkivallan uhrin auttaminen. Toimenpiteitä tehdään usein omassa organisaatiossa ja muista erillisinä. Tieto hyviksi todetuista käytännöistä ja työvälineistä ei useinkaan välity organisaation ulkopuolelle, sillä tietoa meneillään olevista ja toteutetuista hankkeista ei kerätä keskitetysti. Väkivallan vähentämistyö on edelleen koordinoimatonta Suomessa, vaikka yhteistyön ja keskinäisen koordinaation muotoja on viime vuosina kehitetty. Toimenpiteiden vaikuttavuutta väkivallan vähentämisen kannalta ei useinkaan arvioida tai seurata, ja arvioinnin välineet usein puuttuvat. Eri tahoilla toimivien viranomaisten ja järjestöjen välillä ei ole luontevia tiedonvaihtokanavia, joten tieto väkivallan uhriksi joutuneiden lasten ja nuorten tilanteesta ja auttamisesta ei kulje. Resurssien, sekä taloudellisten että henkilöresurssien puute estää tehokkaan väkivallan vähentämistyön. Erityisesti viranomaiset mainitsivat kyselyssä väkivaltaa kohdanneiden lasten ja nuorten auttamisen ja ennaltaehkäisevän työn esteenä ajan puutteen, kun taas järjestöillä toiminnan esteenä oli epävakaa rahoituspohja, kuten kuntien vaihteleva käytäntö osto- ja maksusitoumusten myöntämisessä. Yhtenä erityisryhmänä kyselyssä nousi esiin maahanmuuttajanuoret ja lapset. Palveluja tuottavat tahot eivät usein tunnista heidän erityistarpeitaan, kuten kielivaikeuksia ja erilaista kulttuuria ja näistä syntyviä erilaisia avun tarpeen muotoja.

Kyselystä nousivat esille erityisesti seuraavat neljä teemaa:

1. Lapsen edun huomioiminen

Viranomaiset ja järjestöt tekevät monenlaisia asioita, joiden voidaan sanoa vähentävän väkivaltaa ja auttavan väkivallan kohteeksi tai sitä näkemään joutunutta lasta tai nuorta. Esimerkiksi poliisin toiminnassa on viime vuosina kiinnitetty huomiota kotihälytysten yhteydessä paikalla oleviin lapsiin ja heidän auttamiseensa. Poliiseja on koulutettu ja rohkaistu tekemään lastensuojeluilmoitus silloin kun paikalla on lapsia. Myös lapsen kohtaamiseen esitutkinnassa on panostettu. Sosiaali- ja terveysministeriön Lähisuhde- ja perheväkivallan toimintaohjelmassa on luotu toimintamalleja ja kehitetty palveluita väkivaltaa kohdanneiden lasten ja nuorten auttamiseksi. Toimintamalleja on luotu muun muassa päivähoitoon siitä, miten tunnistaa ja puuttua lasten kotona kokemaan väkivaltaan. Meneillään olevissa väkivallan vähentämiseen tähtäävissä toimintaohjelmissa on painopisteenä aikuisten, yleensä väkivaltaa kokeneiden naisten auttaminen. Vaikka vanhempien auttaminen palvelee myös lasta, aina ei ole saatavilla palveluja lapsille, jotka ovat nähneet kotona väkivaltaa. Näin lapset jäävät usein muiden asioiden jalkoihin, jos he eivät ole toiminnan varsinaisina kohteina. Lapsen etu jää usein huomioimatta ja lapsia ei osata nähdä asiakkaina, jos ei keskitytä suoraan lapsiin.

Suomi on sitoutunut YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, jonka mukaan valtion velvollisuutena on suojella lasta kaikelta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, laiminlyönniltä ja hyväksikäytöltä. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta tiedottaminen on tärkeää. Erityisesti järjestöt toivat esiin huolensa siitä, että YK:n sopimusta ei tunneta Suomessa riittävän hyvin, eikä lapsia valisteta heidän oikeuksistaan. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämisen kannalta olisi tärkeää, että Suomessa olisi erillinen hallinnonalojen yhteinen toimintaohjelma, joka keskittyisi lasten ja nuorten kokeman väkivallan vähentämiseen. Toimintaohjelman toimeenpanoa varten on varattava riittävät resurssit.

2. Tiedon puute lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä

Yhtenä lapsen edun toteuttamisen esteenä on, että Suomessa ei ole riittävästi tietoa lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan laajuudesta. Tämä tuli selkeästi esiin kyselyn vastauksissa. Yhtenäistä tietoa tarvitaan väkivallan vähentämistyön taustaksi ja siihen, että osataan suunnitella toimenpiteitä ja kohdistaa ne oikein. Yhtenäisen tiedon keräämiseksi on käynnistetty kaksi lupaavaa hanketta:

a) Poliisiammattikorkeakoulu sai keväällä 2007 kolmivuotisen hankerahoituksen sisäasiainministeriöstä lapsiin kohdistuvan väkivallan selvittämiseksi. Hanke jakautuu kolmeen osaan; 1) lapsiuhritutkimukseen, 2) poliisin tietoon tulleiden tapausten kuvaukseen ja 3) viranomaisyhteistyön tarkasteluun. Hanke käynnistyy toukokuussa 2007. Kysely toteutetaan tammikuussa 2008. Lapsiuhrikysely suunnataan peruskoulun 5., 7. ja 9. luokkalaisille.

b) Sisäisen turvallisuuden ohjelma perusti työryhmän, jonka tehtävänä oli kehittää väkivallan osoitinjärjestelmää. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologiahankkeessa työryhmän ehdottamat tietosisällöt väkivallan osalta pyritään sisällyttämään sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmään. Terveydenhuollon osalta asiaa selvitellään.

3. Lainsäädäntö, lakien tulkinta ja tieto lakien sisällöstä ja tulkinnasta

Kyselyssä tuli esiin, että tieto väkivallan kohteeksi joutuneiden lasten ja nuorten asioista ei kulje viranomaisten kesken ja viranomaisten ja järjestöjen välillä. Tiedonkulun esteenä ovat useimmiten salassapito- ja vaitiolovelvollissäännökset ja niiden tulkinnan epäselvyys. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan puuttumisen yhtenä esteenä näyttäisikin olevan epäselvyys työntekijöiden salassapitoa ja vaitiolovelvollisuutta koskevien säännösten suhteesta lastensuojeluilmoitusta koskevan velvoitteen kanssa. Yksi suurimmista ongelmista on se, että lastensuojelulakia ei tunneta riittävästi. Viranomaiset ja järjestöjen edustajat tarvitsisivat koulutusta ja tietoa käytännön rajanvedoista. Salassapitosäännökset ovat hyvin monimutkaisia ja niiden tulkinnassa on usein ongelmia ja tulkinnat vaihtelevat. Toisaalta kyselyn vastauksista on havaittavissa, että kyse on myös asenteista. Salassapitosäännösten taakse voidaan vetäytyä, jolloin järkevä yhteistyö asiakkaan asian hoitamiseksi vaikeutuu.

Vuoden 2008 alusta voimaan tulevassa uudessa lastensuojelulaissa on selkiytetty lastensuojeluilmoituksen tekemisen velvoitetta ja vaitiolovelvollisuussäännöksiä, ja se antaa keinoja väkivallan varhaiseen puuttumiseen. Kynnys tehdä lastensuojeluilmoitus on tehty matalammaksi. Laista järjestetään koulutusta ja sen soveltamisesta tehdään ohjeistus vuoden 2007 aikana. Lastensuojelun käsikirja julkaistaan elokuussa. Käsikirjassa kerrotaan uuden lastensuojelulain sisällöstä ja hyvistä käytännöistä.

4. Palveluketjun toimivuus

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan seurausten hoitamisessa vastauksissa painotettiin väkivallan akuuttihoitoa ja palveluketjun alkupään toimivuutta, erityisesti sosiaalipäivystyksen ja poliisissa toimivan sosiaalityöntekijän roolia. Sosiaalipäivystysuudistukselta ja poliisilaitosten yhteydessä toimivien sosiaalityöntekijöiden työltä odotetaan paljon ja tällä hetkellä näyttäisi siltä, että näillä tahoilla on tärkein rooli väkivallan kohteeksi joutuneiden lasten ja nuorten auttamisessa. Kuitenkin käytännössä on havaittu, että sosiaalipäivystys ei vielä toimi kaikilla paikkakunnilla ja henkilö- ja aikapula estävät tehokkaan työskentelyn. Käytännön työtä haittaa se, että väkivalta ei kuulu varsinaisesti minkään tahon työhön, vaan jokainen auttaja- tai viranomaistaho hoitaa vain omalle sektorilleen kuuluvan osuuden väkivallan välittömien seurausten hoitamisesta tai rikosprosessin etenemisestä, mutta kokonaisvastuu uhrin auttamisesta ei ole kenelläkään. Toimenpiteet väkivallan katkaisemiseksi jäävät näin ollen usein tekemättä.

Palvelurakenne on pirstaloitunut. Yleisesti vastaus väkivaltaan on reaktiivinen. Auttajien on vaikea muodostaa kokonaiskuvaa väkivallan vaikutuksista ja seurauksista esimerkiksi terveydenhuollossa, koska toimenpiteet ja hoito tapahtuvat eri erikoistumisaloilla ja yhteys eri väkivallan muotojen välillä jää puuttumaan. Palveluketjun toimivuus väkivallan havaitsemisen jälkeen herättää auttajatahoissa epätietoisuutta, sillä tahot eivät useinkaan saa tietoa, mitä tilanteessa tapahtuu sen jälkeen kun lastensuojeluilmoitus on tehty.

Palveluketju katkeaa usein sen jälkeen, kun väkivallan akuutit seuraukset on hoidettu. Väkivallan pitkäaikaisseurausten tunnistamiseen, kuten trauman hoitoon, on viime vuosina kiinnitetty huomioita useissa tahoissa. Käytännössä palveluita, joissa näitä seurauksia hoidetaan, ei ole riittävästi tarjolla, erityisesti pienillä paikkakunnilla ja palveluiden tarjonta ja laatu vaihtelevat paikkakunnittain tai palveluihin on pitkät jonot, jolloin apu ei ehdi ajoissa.

Sosiaali- ja terveysministeriön Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn toimintaohjelmassa yhtenä tärkeänä tavoitteena on ollut palveluketjujen toimivuuden kehittäminen ja hyvien käytäntöjen levittämiseen. On tärkeää, että tämä työ ei lopu toimintaohjelman päätyttyä, vaan lähisuhde- ja perheväkivallan vastuuyksikön perustaminen jatkaisi tätä kehittämistyötä ja osaamisen koordinointia eri toimijoiden välillä. Alueellisella ja paikallisella tasolla työn koordinoinnista vastaava taho pitäisi määrittää ja työlle varata riittävät resurssit.

Väkivaltajaosto järjesti yhdessä lapsiasiainneuvottelukunnan kanssa kyselyn pohjalta työseminaarin, Yhteisistä ohjelmista yhteisiin toimiin toukokuussa 2007. Seminaarin yhteenveto on selvityksen liitteenä (liite 3). Väkivaltajaosto esittää kyselyn ja seminaarin johtopäätökset sisäisen turvallisuuden ministeriryhmälle, minkä jälkeen ministeriryhmä päättää toteutettavista jatkotoimista.

Liite 1

18.10.2006

SISÄISEN TURVALLISUUDEN MINISTERIRYHMÄ

Aika	12.10.2006 klo 11.30–13.00
Paikka	Valtioneuvosto, kokoushuone Plenum
Läsnä	Sisäministeri Kari Rajamäki SM, pj Peruspalveluministeri Liisa Hyssälä STM Erityisavustaja Johanna Hämäläinen OM Erityisavustaja Stefan Svenfors VM Erityisavustaja Vesa Vuorenkoski OPM Kansliapäällikkö Ritva Viljanen SM Päällikkö Tarja Mankkinen SM, siht. Asiantuntijat: Tutkimuspäällikkö Anne Eronen, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, asiakohta 1 Toiminnanjohtaja Riitta Särkelä, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, asiakohta 1 Apulaisosastopäällikkö Reijo Väärälä STM, asiakohta 2 Poliisitarkastaja Mikko Lampikoski SM, asiakohta 2, 3,4 Ylitarkastaja Helena Ewalds STM, asiakohta 2,3,4 Erikoistutkija Minna Piispa OM, asiakohta 3

1
Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen.

2
Sosiaalibarometri 2006

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton edustajat esittelivät barometrin tulokset. Keskeisiä tuloksia ovat mm. alueellisten erojen korostuminen, yhteistyön ohjauksen merkitys, kokonaishyvinvoinnin heikentyminen (mm. päihteet, pitkäaikaistyöttömyyden vaikutukset), huono-osaisuuden kasaantuminen.

Sosiaalisen kehityksen ja turvallisuuden tarkastelua yhtäaikaisesti pidettiin erittäin hyvänä ja kehittämistyötä tukevana. Painopisteeksi tulisi nostaa kaikkein huono-osaisimpien aseman parantaminen, jossa työssä turvallisuuden merkitys korostuu erityisesti. Tulisi harkita sosiaalitakuun sisällyttämistä seuraavaan hallitusohjelmaan. Kilpailutuksen riskitekijänä tuotiin esille palvelujen pirstaloituminen. Tulisi kehittää laajaa hallinnonalojen rajat ylittävää hyvinvointivastuuta ja tarkastella hyvinvointiin tähtääviä prosesseja yli hallinnonalojen rajojen ja ottaen mukaan myös järjestöjen tuottamat palvelut.

Päätökset:

Ministeriryhmä merkitsi tutkimuksen tulokset tiedoksi.

Ministeriöiden ja järjestön välistä yhteistyötä tilanteen arvioinnissa tulee tiivistää.

Yhteistyötä Sosiaali- ja terveysturvan ja sisäasiainministeriön välillä lisätään ottaen huomioon turvallisuuden ohella myös käynnissä oleva kunta- ja palvelurakenneuudistus.

3
Sosiaalitoimen ja poliisin välisen yhteistyön edelleen kehittäminen

Apulaisosastopäällikkö Reijo Väärälä esitteli asian. Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi sosiaalipäivystyksen laajentamisen tilanteen keväällä 2006 jolloin arvioitiin, että tilanne ei ole täysin tyydyttävä. Seuraava kattava arviointi ja päätökset hankkeen jatkosta tehdään vuodenvaihteessa 2006–07. Poliisin ja sosiaalitoimen välille on syntynyt erilaisia yhteistyökäytäntöjä.

Peruspalveluministeri korosti hyvien yhteistyömallien juurruttamisen tärkeyttä. Sosiaalipäivystys on osa sosiaali- ja terveysministeriössä toteutettavaa sosiaalialan kehittämisohjelmaa, jolle on osoitettu erillisrahoitusta.

Poliisin edustaja korosti yhteistyön tilanteen kartoituksen tarpeellisuutta.

Päätökset:

Sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäasiainministeriön edustajat käyvät yhdessä läpi sosiaalitoimen ja poliisin olemassa olevat hyvät yhteistyökäytännöt.

Valtakunnallisesti parhaimmiksi katsotut yhteistyökäytännöt sekä näitä koskeva toimeenpanoehdotus käsitellään sisäisen turvallisuuden ohjelman seurantaryhmässä. Yhteistyökäytäntöjä valittaessa tulee ottaa huomioon toimintaympäristön erot eri puolilla maata, suuret ja pienemmät kaupungit sekä harvaan asutut alueet.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman seurantaryhmä tekee päätökset siitä, mitä yhteistyökäytäntöjä ryhdytään levittämään valtakunnallisesti ja miten tämä toteutetaan. Lisäksi ohjausryhmä päättää, miten hyvät yhteistyökäytännöt tulee ottaa huomioon koulutuksessa ja lainsäädännön kehittämisessä.

4. Rikoksentorjuntaneuvoston/väkivaltajaoksen ehdotus väkivallan vähentämisen prioriteeteiksi 2007

Minna Piispa OM esitteli väkivaltajaoksen valmisteleman yksimielisen ehdotuksen.

Päätökset:

Ministeriryhmä hyväksyi ehdotuksen, jonka mukaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen on hallinnonalojen yhteinen painopiste vuonna 2007.

Hallinnonalojen yhteiset, ministeriryhmän vahvistamat toimenpiteet lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi on kuvattu liitteessä 1.

Hallinnonalojen tulee ottaa päätös huomioon toiminnan suunnittelussa ja tavoitteiden asettamisessa vuodelle 2007. Päätöksen toimeenpanoa seuraa väkivaltajaos ja sisäisen turvallisuuden ohjelman seurantaryhmä. Toimeenpanosta raportoidaan sisäisen turvallisuuden ministeriryhmälle.

5
Yhteistyön kehittäminen opetustoimen kanssa sisäisen turvallisuuden parantamiseksi

Opetusministeriö totesi, että on hyvä ottaa asia esille ja keskusteltavaksi. Käynnissä on eräitä yhteistyössä toteutettavia hankkeita, kuten koulukiusaamisen ehkäisyhanke. Kunnat ohjaavat opetustoimea itsenäisesti. Ministeriöllä ei ole välitöntä tarvetta osallistua ehdotettuun työryhmään, opetustoimen edustus tulisi opetushallituksesta.

Sisäasiainministeriö korosti valmiutta yhteistyöhön opetustoimen kanssa myös laajemmin.

Todettiin, että varhaiseen puuttumiseen tähtäävä kehittämistyö tulee ottaa huomioon työryhmän työssä. Työryhmän valmistelutyö voidaan liittää käynnistymässä olevaan lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman valmisteluun. Opetustoimen kanssa tehtävään yhteistyöhön turvallisuuden parantamiseksi on kiinnitetty huomiota Euroopan unionissa radikalisoitumisen ja terrorismin torjunnan näkökulmasta ja unionissa tehdyt päätökset edellyttävät kansallisen tason toimeenpanoa.

Päätökset:

Asetetaan työryhmä tekemään selvityksen konkreettisista toimista yhteistyön kehittämiseksi. Työryhmä valmistelee tarvittaessa ehdotuksen suosituksiksi yhteistyön parantamiseksi.

Työryhmään tulee edustajat sisäasiainministeriöstä, opetushallituksesta, Stakesista ja Suomen kuntaliitosta. Sisäasiainministeriön valmistelee työryhmän asettamisen.

LIITTEET	Esitys hallinnonalojen yhteisiksi väkivallan vähentämisen painopisteiksi vuodelle 2007, hyväksytty sisäisen turvallisuuden ministeriryhmässä 12.10.2006
JAKELU	Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän jäsenet Kokouksen osanottajat
TIEDOKSI	Opetusministeri Kalliomäki OPM Valtiosihteeri Savolainen STM Valtiosihteeri Salmi SM Erityisavustaja Knuuttila SM Kansliapäällikkö Lehto Kansliapäällikkö Skog Osastopäällikkö Littunen Rikoksentorjuntaneuvosto Poliisiylijohtaja Salminen SM Suunnittelujohtaja Kujala SM Ylijohtaja Sevon SM Ylijohtaja Kaivosoja OPM Ylijohtaja Karjalainen OPM Ylijohtaja Lindroos OPH Ylijohtaja Hansson STM Ylijohtaja Leppo STM Lapsiasiavaltuutettu Aula Sisäisen turvallisuuden sihteeristön asiantuntijaverkosto

Liite 2.

ESITYS HALLINNONALOJEN YHTEISIKSI VÄKIVALLAN VÄHENTÄMISEN PAINOPISTEIKSI VUODELLE 2007

1. Tehtäväksi anto

Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti kokouksessa 23.2.2006, että rikoksentorjuntaneuvoston asetettavaksi tulevan väkivaltajaoston tulee valmistella ehdotus seuraaviksi asioiksi:

a. Ehdotus kansallisen väkivallan vähentämisohjelman toimeenpanon painopisteiksi vuodelle 2007. Kukin hallinnonala varmistaisi näiden painopisteiden toimeenpanon toiminnan ja talouden suunnittelussa ja tulosohjauksessa. Valtakunnallisten, hallinnonalojen yhteisten painopisteiden lisäksi hallinnonalat toimeenpanevat väkivallan vähentämiseen tähtääviä muita toimenpiteitä.
b. Ehdotus hallinnonalojen rajat ylittävistä, väkivallan vähentämisen kannalta keskeisistä prosesseista ja näitä prosesseja koskevat suositukset yhteisiksi toimintamalleiksi. Tarkasteltavaksi tulevat esimerkiksi poliisin ja sosiaaliviranomaisten ja poliisin ja terveysviranomaisten yhteiset prosessit.

Ministeriryhmän päätöksessä todettiin, että esitys tulee esitellä sisäisen turvallisuuden ministeriryhmälle syyskuussa 2006

2. Ehdotus priorisointialueeksi

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen.

3. Perustelut

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 19 artiklan mukaan lapsia tulee suojella kaikenlaiselta väkivallalta, vahingoittamiselta, pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä ja välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta. Valtion velvollisuus on ryhtyä toimiin lasten suojelemiseksi ja heidän oikeuksiensa turvaamiseksi.

Suomessa ei ole riittävästi tietoa lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta väkivallan laajuudesta (Lapsiasiavaltuutetun toimintakertomus vuodelta 2005). Tähän seikkaan puututtiin Lapsen oikeuksien toteuttamista seuraavan Geneven komitean 30.9.2005 Suomelle antamissa suosituksissa. Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio on erilliskertomuksessaan (Lapsi, perheväkivalta ja viranomaisten vastuu 2006) tuonut esiin viranomaisten toiminnassa esiintyviä puutteita ja esittänyt kehittämisehdotuksia lapsiin kohdistuvan väkivallan osalta.

Nykyisissä väkivallan vähentämiseen tähtäävissä toimenpideohjelmissa ei ole riittävästi kiinnitetty huomiota lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan väkivaltaan.

Monet tutkimukset ovat osoittaneet, että väkivallan kohteeksi joutuneet ja väkivaltaa perheessään todistaneet lapset ja nuoret ovat muita alttiimpia joutumaan itse väkivallan uhreiksi tai tekijöiksi. Väkivallan ennaltaehkäisyn kannalta on tärkeää panostaa lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan väkivaltaan. Väestön ikääntyessä ja ikäluokkien pienentyessä on vaarana, että lasten ja nuorten asiat jäävät entistä enemmän muiden tärkeiksi koettujen asioiden varjoon.

Lasten ja nuorten määrän vähentyessä tulisi kuitenkin entistä enemmän kiinnittää huomiota lasten ja nuorten hyvinvointiin. Oikeus väkivallattomaan elämään on yksi lasten ja nuorten hyvinvoinnin perustekijä.

Lapsiin kohdistuvan väkivallan torjunta edellyttää laajaa poikkihallinnollista yhteistyötä viranomaisten välillä, valtion ja paikallishallinnon välillä sekä viranomaisten ja järjestöjen välillä. Tutkimustiedon tuottaminen aiheesta on ensiarvoisen tärkeää. Edellä esitettyjen seikkojen vuoksi on syytä vahvistaa lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta väkivallan vähentäminen poikkihallinnolliseksi prioriteetiksi vuonna 2007. Lapsilla ja nuorilla on aikuisväestöä vähäisemmät mahdollisuudet tuoda itse asioitaan esille, ja tästä syystä viranomaisten merkitys korostuu myös lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämistyössä.

4. Hallinnonalojen yhteiset toimenpiteet lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi kaikki hallinnonalat varmistavat, että seuraavat konkreettiset toimenpiteet tulevat otetuksi huomioon hallinnonalansa toiminnan ja talouden suunnittelussa, tulosohjauksessa ja strategioissa.

I. Lapsen edun huomioon ottaminen kaikessa lainsäädännössä, suunnittelussa ja päätöksenteossa

Lapsen ja nuoren näkökulma jää usein lainsäädännössä, suunnittelussa ja päätöksenteossa taka-alalle. Lastenoikeudet ovat huonosti tunnettuja Suomessa (Lapsijärjestöjen selvitys 2004). Lasten ja nuorten asemaa kuvaa myös se, että esimerkiksi perheen yksityisyys ymmärretään usein suurempana oikeutena kuin lapsen oikeus ruumiilliseen koskemattomuuteen. Lapsen edun huomioon ottamiseksi nykyistä paremmin lainsäädännössä, suunnittelussa ja päätöksenteossa tulisi ryhtyä seuraaviin toimenpiteisiin:

a) Varmistetaan, että lapsen edun yleinen periaate tulee ymmärretyksi, asianmukaisesti huomioiduksi ja sovelletuksi kaikissa säädöksissä samoin kuin oikeudellisissa ja hallinnollisissa päätöksissä ja hankkeissa, ohjelmissa ja palveluissa, joilla on välittömiä tai välillisiä vaikutuksia lapsiin.
b) Varmistetaan, että lasten ja nuorten parissa työskentelevien perus- ja ammattikoulutuksessa tarjotaan riittävästi tietoa lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan tunnistamisesta, seurauksista, väkivaltaan puuttumisesta ja siitä, miten väkivaltaa voidaan vähentää.

II. Viranomaisten ja järjestöjen yhteistyön parantaminen

Järjestöjen rooli väkivallan ennaltaehkäisyssä, torjunnassa ja väkivallan uhrien avustamisessa on merkittävä. Järjestöt tuottavat viranomaistoimintaa tukevia ja täydentäviä palveluja. Järjestöjen ja viranomaisten välinen toimiva yhteistyö on siten merkittävä tekijä väkivaltaa kohdanneen lapsen tai nuoren saamien palvelujen kannalta.

Viranomaisten ja järjestöjen yhteistyön parantamiseksi tulisi ryhtyä seuraaviin toimenpiteisiin:

a) Salassapitosäännöksiä selkiytetään:

- Eri hallinnonaloja edustavien viranomaisten salassapitoa koskevat säännökset tulee saattaa yhdenmukaiseksi lastensuojeluilmoitusta koskevan velvoitteen kanssa. Ohjaavien viranomaisten tulee varmistaa, että ohjeistus on riittävää ja ajantasaista.
- Lainsäädäntöä tulee selkiyttää vaitiolosäädösten osalta mm. terveydenhuoltohenkilöstön oikeudesta tehdä rikosilmoitus.
- Jokaisen viranomaisen ja ammattilaisen käytössä tulisi olla järjestelmä, josta saa tietoa salassapitosäännöksistä.

b) Yhteistyön parantaminen toimintaprosesseja kehittämällä:
- Lapsiin kohdistuvan väkivallan tutkinnassa tulee lapset ja nuoret ottaa erityisesti huomioon. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että lapseen kohdistuvan seksuaalisen ja fyysisen väkivallan tutkinta tulee tapahtua mahdollisimman nopeasti niin, että tutkintaprosessi ei traumatisoi lasta tai nuorta. Asiaan on kiinnittänyt huomiota mm. valtakunnansyyttäjä Päivi Hirvelä. Islannissa on toteutettu Barnahus-hanke, jossa lapsiin ja nuoriin kohdistuvan seksuaalisen ja fyysisen väkivallan tutkinta on keskitetty yhteen paikkaan. Esitetään käynnistettäväksi poikkihallinnollinen selvitys siitä, miten lasten ja nuorten seksuaalisen ja fyysisen väkivallan tutkintaa voidaan kehittää tavoitteena, että tutkintaprosessi aiheuttaa mahdollisimman vähän seurauksia seksuaalisen tai fyysisen väkivallan uhriksi joutuneelle lapselle tai nuorelle.
- Perustetaan lapsikuolemien tutkimuslautakunta selvittämään alle 2-vuotiaina kuolleiden kuolinsyyn selvittämiseen. Pienten lasten kuolinsyyt ovat vaikeasti todennettavissa pelkästään ruumiinavauksen perusteella. Tämän vuoksi olisi tärkeää tehdä poliisitutkinnan lisäksi laajempi tutkinta, missä selvitys tehtäisiin poliisin, terveydenhuollon, lastensuojelun, oikeuslääkärin ja tarvittaessa syyttäjän yhteistyössä.

III. Palveluketjun varmistaminen

Väkivallan uhriksi joutunut lapsi tai nuori tarvitsee nopeasti apua, jotta hänen tilanteensa ei pahene edelleen, haitat voidaan minimoida ja väkivallan uusiutumisen mahdollisuudet vähenevät. Väkivallan uhrin auttamiseen tähtäävät palveluketjut muodostuvat sekä viranomaisten että järjestöjen tuottamista palveluista. Kohdat, jossa uhri siirtyy palveluketjun seuraavaan vaiheeseen, ovat kriittisiä. Mikäli yhteistyö ei toimi, tieto ei kulje tai resurssit ovat riittämättömät saattaa väkivallan uhri pahimmillaan pudota pois palveluketjusta. Esimerkkinä voidaan mainita poliisihallinnon vahvistama tulostavoite tehdä kattavasti lastensuojeluilmoituksia. Tämä työ menee osin hukkaan, ellei lastensuojelujärjestelmä pysty vastaamaan lisääntyneeseen palvelujen kysyntään.

- Varmistetaan palveluketjun saumaton toimiminen niissä tilanteissa, kun lapsia tai nuori on kohdannut väkivaltaa tai joutunut todistamaan sitä lähiympäristössään.
- Varmistetaan varhainen puuttuminen kotihälytysten yhteydessä viranomaisten yhteistyönä.
- Varmistetaan turvakotien toimintaedellytykset, lapset ja nuoret huomioiden.
- Varmistetaan, että palveluketjut nähdään kokonaisuutena, jonka muodostavat sekä viranomaisten että järjestöjen tuottamat palvelut ja ketjun toimivuuden kannalta yhteistyö näiden välillä on tärkeää.

- Kuntien velvollisuutena on varmistaa riittävät palvelut riittävän nopeasti väkivallan kohteeksi tai sitä todistamaan joutuneille lapsille ja nuorille ottaen huomioon väkivallan uhrin tilanteen yksilöllisesti.
- Kokonaistuottavuuden kannalta palveluketjujen toiminen ja erityisesti ennaltaehkäisevään työhön panostaminen on tärkeää. Väkivaltaa kokeneiden ja todistaneiden lasten ja nuorten väkivallan pitkäaikaisten seurauksien (esimerkiksi trauman) hoitaminen ovat pitkällä tähtäyksellä ennaltaehkäiseviä.

IV. Tiedon tuottaminen ja koordinoiminen

Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumista seuraava Geneven komitean Suomelle antamissa suosituksissa on kiinnitetty huomiota siihen, että Suomessa ei lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa ole tutkittu tai seurattu systemaattisesti. Lisäksi Suomen tilanteen tekee ongelmalliseksi lapsiin kohdistuvan väkivallan vähäinen tilastointi. Lapsiin kohdistuvia uhritutkimuksia ei ole tehty. Tietoa lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan määrästä voidaan saada terveydenhoidon rekistereistä silloin, kun niihin on merkitty mahdollisuus väkivallasta vamman syynä. Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti 18.5.2006 käynnistää säännölliset lapsiin ja nuoriin kohdistuvat uhritutkimukset sekä kehittää poliisin ja terveystoimen rekisterejä niin, että niistä voidaan saada nykyistä enemmän tietoa uhrista ja väkivallan määrästä. Päätöksen toimeenpanoa valmistellaan sisäisen turvallisuuden ohjelman seurantaryhmässä. Tiedon keruun, tilastoinnin ja tutkimuksen laaja hyödyntäminen tulisi varmistaa vahvistamalla koordinaatiota ja yhteistyötä tutkimuslaitosten ja yliopistojen välillä.

- Tuotetaan tietoa lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä kehittämällä viranomaistilastointia (esimerkiksi poliisin, syyttäjien, sairaalahoidon ja sosiaalitoimen tietojärjestelmät) ja tuottamalla erillisiä lapsille ja nuorille kohdistettuja uhritutkimuksia
- Kiirehditään sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän päätöstä väkivallan tilastointi- ja osoitinjärjestelmän kehittämisestä.
- Selvitetään, miten lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan koordinointivastuu tilasto- ja tutkimustiedon keräämisestä tulisi järjestää.
- Selvitetään mahdollisuutta perustaa hyvien käytäntöjen tietopankki. Tutkimus- ja tilastotiedon tuottaminen on ensiarvoisen tärkeää, mutta ei myöskään saa unohtaa hyvien käytäntöjen levittämistä.

V. Muuta huomioon otettavaa

- Väkivallan ehkäisyn kannalta vanhempien ja nuorten alkoholin käyttöön vaikuttaminen on tärkeää. Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevan Alkoholihaittojen vähentämisohjelman tulisi aiempaa enemmän ottaa huomioon myös alkoholista aiheutuvat haitat lapsille ja nuorille.

5. Toimeenpano

Hallinnonalojen tulisi käynnistää edellä mainitut toimen lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi välittömästi ja varmistaa niiden toimeenpano hallinnonalansa toiminnan ja talouden suunnittelussa sekä tulosohjauksessa.

Yhteistä koordinointia vaativissa, useampia hallinnonaloja yhdistävissä toimenpiteissä hallinnonalojen tulee yhdessä sopia koordinaatiosta ja vastuista.

6. Seuranta

Hallinnonalojen tulee seuraa toimenpiteiden toteutumista osana tulosohjausta.

Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän 23.2.2006 tekemän päätöksen mukaan eri toimijat raportoivat väkivallan vähentämistyön tuloksista väkivaltajaostolle myöhemmin sovittavan aikataulun mukaisesti. Väkivallan vähentämisjaosto raportoi väkivallan vähentämistyön etenemisestä sisäisen turvallisuuden ministeriryhmälle.

Kuulemistilaisuudet:

30.8. Sarimari Tupola HUS, lasten sosiopediatrian yksikkö

Sirpa Keman, Parasta lapsille ry

6.9. Mikko Oranen, Ensi- ja turvakotien liitto
Heikki Sariola, Lastensuojelun keskusliitto
Inka Hetemäki, Suomen Unicef

13.9. Johanna Aalto, lapsiasiavaltuutetun toimisto

Lisäksi kuultu:

Matti Kaivosoja, Keski-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, Pohjanmaa-hanke

Liite 3.

10.5.2007

YHTEISISTÄ OHJELMISTA YHTEISIIN TOIMIIN

TYÖSEMINAARI LAPSIIN JA NUORIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN VÄHENTÄMISEN TOIMENPITEISTÄ

Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä hyväksyi 18.10.2006 ehdotuksen, jonka mukaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen on hallinnonalojen yhteinen painopiste vuonna 2007. Rikoksentorjuntaneuvoston asettama väkivaltajaos seuraa päätöksen toimeenpanoa ja tuloksia. Seminaarin tavoitteena on muodostaa yhteinen käsitys siitä, mikä on lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämisen nykytilanne ja mitä tulisi tehdä jatkossa jotta yhteinen tavoite väkivallan vähentämisestä toteutuisi.

Seminaarin avaus Minna Piispa, oikeusministeriö

Avaussanat kansliapäällikkö Ritva Viljanen, sisäasiainministeriö.

MARIA KAISA AULA, lapsiasiavaltuutettu*: *Lapsen etu väkivallan vähentämisessä

Esityksessä käytetty Powerpoint –esitys löytyy osoitteesta
http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/pages/indexfin

Lapsen edun perusta väkivallan vähentämisessä on lapsen oikeuksien sopimuksessa. Lasten väkivallan suhteen on oltava 0-toleranssi. Suomessa aikuiset perustelevat väkivaltaa traditiolla. Suomessa on kuitenkin lainsäädäntö tältä osin hyvä. Vain Norjassa ja Iso-Britanniassa on kielletty myös houkuttelu seksuaaliseen hyväksikäyttöön.

Kotona tapahtuva väkivalta on kaikkein hankalimpia asioita selvittää. **Yleinen väkivallan vastainen viestiminen on erittäin tärkeää**. Lasten turvakasvatus sekä itsetunnon vahvistus on hyviä väkivallan vastaisia keinoja.

On korostettava viranomaisten kouluttamisen merkitystä tunnistaa lapsiin kohdistunut väkivalta sekä rohkeutta tehdä ilmoitus lapseen kohdistuneesta rikoksesta. Huomattava olisi myös sosiaaliviranomaisten kyky käsitellä kaikki ilmoitetut asiat.

Lopuksi, lasten väkivallan vähentäminen on KAIKKIEN aikuisten asia.

MATTI KAIVOSOJA*, lastenpsykiatrian erikoislääkäri: Mitä mahdollisuuksia uusi lastensuojelulaki ja salassapitosäännökset antavat väkivallan vähentämiseen?*

Esityksessä käytetty Powerpoint –esitys löytyy osoitteesta
http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/pages/indexfin

Lastensuojeluilmoituksissa on suuria kuntakohtaisia eroja sekä ilmoitusten kirjaamisessa että toimenpiteisiin ryhtymisessä!

Prosessin kulku: alkuarviointi -> johtopäätös -> päätöksenteko -> lapsen kuuleminen

Käsittämätöntä on kuntien johtotasolla esiintyvä suhtautuminen lastensuojelun kehittämiseen: ” Kyllä tästä tulee huomattavat taloudelliset ongelmat”!!!

Myös keskiluokan kriisinhoito ongelmallista, perhe ei itse eikä myöskään ympäristö tee niinkään helposti ilmoitusta ns. ”hyvän” perheen sisällä tapahtuneesta väkivallasta.

KARI TOLVANEN, rikosylikomisario: ***Väkivallan kohteeksi joutuneet lapset ja nuore***t

15 vuotta sitten tällaista seminaaria ei olisi voitu pitää. Näistä asioista ei voitu puhua asian ahdistavuuden takia, puhuttiin vain parisuhdeväkivallasta. Nyt on uusi näkökulma väkivaltaan, lähestytään kokonaisvaltaisesti koko perhettä. Tilanne on mennyt tässä mielessä parempaan suuntaan.

Esimerkkinä voidaan pitää lasten ravistelu-ongelmaa. Aiemmin ei ollut tietoa siitä, kuinka vaarallista lapsen ravistelu on. Ravistelutapauksia tapahtui tavallisissa keskiluokkaisissa perheissä. Tehtiin esite, jota jaettiin neuvoloissa, tiedotettiin asiasta runsaasti ja sen jälkeen on poliisin tietoon tullut esimerkiksi Helsingissä vain yksi ravistelutapaus. TIEDOTTAMINEN TÄRKEÄÄ.

Lapsiin kohdistuva väkivalta on pitkälti piilorikollisuutta. Poliisin tietoon tulee noin 2000 pahoinpitelyä vuodessa, 1000 seksuaalirikosta vuodessa. Vuosittain väkivallan uhrina kuolee keskimäärin 5-7 lasta. Aiheesta ei ole tällä hetkellä luotettavaa tutkimustietoa. Tutkimustieto on kuitenkin tärkeää rikosten ennaltaehkäisyä. Ei voida toimia jos ei tiedetä mitä on tapahtunut, ennakointi on mahdotonta.

Viranomaisyhteistyö on erittäin tärkeää, kun halutaan vähentää lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa. Paikkakuntakohtaiset erot yhteistyössä ovat suuria.

Alle kouluikäinen lapsi elää kaikkein vaarallisinta aikaa. Neuvola voi olla ainoa kontakti, missä voidaan kotona tapahtunut pahoinpitely todeta. Tarvitaan neuvola-, päiväkoti-, kouluhenkilöstön avuksi ohjeistusta, johon nojata väkivaltaepäilytilanteissa. ”Näin tässä virastossa toimitaan, joudun tekemään ilmoituksen koska sellaiset on määräykset”.

Myös netin kautta tapahtuva seksuaalinen houkuttelu on yksi osa-alue, johon pitää puuttua.

Äidin väkivaltaisuus on edelleen suomessa tabu.

PANEELIKESKUSTELU: LAPSEN EDUN HUOMIOIMINEN VÄKIVALLAN VÄHENTÄMISEN NÄKÖKULMASTA

Puheenjohtaja: sisäisen turvallisuuden sihteeristön päällikkö Tarja Mankkinen

Tarja Mankkinen: *johdanto*

Esityksessä käytetty Powerpoint –esitys löytyy osoitteesta

http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/pages/indexfin

Keskustelijoiden esittäytyminen:
Hallitussihteeri Eeva Kangasniemi, sosiaali- ja terveysministeriö
Ylitarkastaja Helena Ewalds, sosiaali- ja terveysministeriö
Poliisitarkastaja Mikko Lampikoski, sisäasiainministeriö, poliisiosasto
Psykologi Eija Keränen, Pääkaupungin turvakoti Ry
Tutkimusjohtaja Janne Kivivuori, oikeuspoliittinen tutkimuslaitos

Aihe: lapsen etu

tutkimusjohtaja Janne Kivivuori: Miltä lapsen edun huomioiminen väkivallan vähentämisen näkökulmasta näyttää tutkimustiedon valossa.

Lasten ja nuorten ilmoittamat rikokset ovat vähäisiä ja tilastoista puuttuu kokonaan piilorikollisuus.

PAKK tekee lapsiuhritutkimusta, joka on 3-vuotinen hanke. Sisäasiainministeriö rahoittaa hanketta. Tärkeää olisi se, että tutkimus voidaan toistaa säännöllisesti, jotta voidaan seurata tilanteiden kehitystä.
Tämä tutkimus ei kuitenkaan tavoita kaikkein vakavimpia rikkomuksia vaan tutkitaan olemassa olevia tietoja esimerkiksi rikosten määriä.

”Sosiaalisen kontrollin avulla voidaan vähentää lapseen kohdistuvaa väkivaltaa.”

Nuorisorikollisuuskyselyssä tutkitaan nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa, jossa nuoret ovat joko tekijöinä tai uhreina. Tutkimus kertoo, että puolet nuorista ilmoittaa, että heitä on kuritettu fyysisesti ainakin kerran elämän aikana. Tilastoista ilmenee myös, että mitä enemmän perheellä on talousvaikeuksia, sitä enemmän nuori kokee kuritusta.

Keskustelu

Tiedusteltiin, että aiotaanko kysyä myös opettajilta tai harrastusten vetäjiltä, kuinka usein on jouduttu puuttumaan väkivaltatilanteisiin tai selvittämään väkivaltaisia tilanteita kouluissa tai harrastusten piirissä?

Janne Kivivuori: Kyselyyn ei sisälly opettajille suunnattua osuutta. On olemassa toinen opettajille suunnattu kysely, jonka voisi mahdollisesti liittää PAKK:in tutkimukseen

Lapsiasiainvaltuutettu Aula: Opettajille suunnattuja tutkimuksiakin löytyy.

Todettiin, että on tehty asennetutkimuksia aikuisten suhtautumisesta väkivaltaan, jossa uhrina on lapsi. Puolet väestöstä hyväksyi 80-luvun puolessa välissä kurituksen. Luku on pudonnut tästä kolmanneksella.

Tarja Mankkinen: Miten suomalaiset suhtautuvat lapsiin kohdistuneeseen väkivaltaan kansainvälisesti vertailtuna?

Ruotsissa on selkeästi jyrkempi suhtautuminen, n. 11 % aikuisista hyväksyy kurituksen. Ei tulisi kuitenkaan käyttää sanaa kuritus vaan väkivalta, joka kuvaa paremmin teon vakavuutta. Päinvastainen esimerkki taas on Englanti, jossa on kielletty sellainen väkivalta joka jättää jälkiä.

Lapsiasiainvaltuutettu Aula: Luotettavia vertailutietoja muihin maihin ei ole. Tämä johtuu pitkälti siitä, että kuritus ei ole kielletty kaikissa eu -maissa eikä sitä näin ollen voi tilastoida tai mitata.

Tarja Mankkinen: Miten lapsen etu tulee otetuksi huomioon ja mitä on tehty sen eteen?

Helena Ewalds, STM: Väkivallan ehkäisytyössä on huomattu, että ei kauhean pitkälle ole siinä päästy. Lapset jotenkin jäävät muiden asioiden jalkoihin. Vanhempien auttaminen kyllä palvelee myös lasta, mutta aina ei ole palveluja lapsille, jotka ovat nähneet kotona väkivaltaa. Jos ei keskitytä suoraan lapsiin, niin lapsen etu jää huomioimatta.

Mikko Lampikoski, SM: Poliisi on ottanut erityisesti huomioon kotihälytysten hoitamisen ja ilmoitusten tekemisen. Jatkotyö on myös pystyttävä hoitamaan, jossa korostuu erityisesti sosiaalitoimen osuus. Tarvitaan ohjeistusta, kuka tekee ilmoituksen ja kenelle. Hoito ja palvelut ei välttämättä aina toimi.

Tarja Mankkinen: Poliisin koulutuksessa otetaan tällä hetkellä hyvin huomioon lasten kanssa toimiminen

Eeva Kangasniemi, STM: Lainvalmistelun näkökulmasta katsottuna ongelmat ovat käytännössä ja toimimattomassa varhaisessa puuttumisessa. Lasten suojelun ilmoittamisen kynnys pitää saada matalammaksi! Lasten suojelun tarve on syytä selvittää. Aikaraja on olemassa: 7 vuorokauden aikana on ratkaistava onko kyseessä aiheeton ilmoitus. Siinä ajassa on saatava kokonaiskuva lapsen tilanteesta, mitkä ovat perheen ja lapsen ongelmakohdat. Asiakassuunnitelma sekä suunnitelmallinen työskentely on koko työskentelyn perusta.. Nyt on vuorossa koulutuksen ja toimeenpanon suunnittelu, miten saadaan kentälle uudet käytännöt ja toimenpiteet. Korostetaan oikeutta moniammatilliseen tukeen. Lasten suojelun käsikirja on tulossa elokuussa, jossa on sisältöä ja hyviä käytäntöjä.

Todettiin, että nyt olisi loistava paikka luoda lasten suojelun antamalla mandaatilla käytännön työn tekijöille lomakkeita, joilla mahdollistetaan tiedon keruu! Palveluketjussa on kyse eri toimijoiden palveluista, on kyse toimijoiden jatkumosta. Koordinoidusti verkotetaan samanaikaisesti eri toimijoita. Puute on siis samanaikaisesta toimintamallista.

Mitä tapahtuu lastensuojelussa ilmoituksen jälkeen? Kentällä on tilanne se, että työntekijöitä ei ole tarpeeksi monessakaan kunnassa. Nimenomaan koulutuksen omaavasta väestä on pulaa.

Haluttiin kiinnittää huomiota edellä esitettyyn painotukseen, että ei haluta syyttää ketään. On kuitenkin oikeasti nostettava oikeat ongelmat esille. Mistä johtuu, että virheitä tapahtuu: ei ole oikeaa järjestelmää, ei ole koulutettuja tekijöitä. Salassapitokysymyksen taakse mennään helposti. Tämä perustuu siihen, että aikuisen kanssa on se asiakassuhde ja lapsi on vain joku ”juttu”: asiakassuhde on perustettava lapsen kanssa. Tähän liittyy myös koulutus, työntekijät on koulutettava suhtautumaan lapsiin asiakkaina. Lisäksi lastensuojeluilmoitus on hankala tehdä, koska ilmoituksen tekijän henkilöllisyys nousee kuitenkin jossain vaiheessa esille. Entä missä on järjestöyhteistyö?? Järjestöistä löytyy runsaasti erityisosaamista.

Aihe: Palveluketju

Eija Keränen, Pääkaupungin turvakoti ry: Palveluketju

Toimiiko palveluketju: Pääkaupunki on keskeinen näkökulma, vaikka eri kunnissa toimitaan eri tavalla.. Tällä hetkellä käy n. 1000 lasta vuodessa turvakodeissa. Noin 40% tulee turvakotiin sosiaaliviranomaisen lähetteellä, loput tulee omasta aloitteesta. Ennen kuin turvakotiin tullaan, väkivallasta on kärsitty vuosia. Turvakoti on usein se ensimmäinen paikka, jossa väkivallasta kerrotaan. Jos lapsi on yrittänyt kertoa muualla (päiväkoti, harrastuksen piirissä, jne), niin joko ei ole kuultu tai ei ole haluttu kuunnella.
Tärkeintä siis on, että väkivalta tunnistetaan. Turvakoti tekee AINA yhteystyötä lasten suojelun kanssa. Turvakodeissa on melko lyhyet jaksot, muutamasta päivästä muutamaan kuukauteen. Ongelma tuleekin siinä vaiheessa kun lapsi lähtee turvakodista pois. Tarjotaan avopalveluja, jälkihuoltoa. Sosiaalivirasto suosittelee, että lapset siirretään perheneuvolaan, mutta perheneuvolassa odottaa jonotus. Palvelussa pitäisi olla joustoa, ”saattaen vaihdettava” toisen palvelun piiriin. Toinen ongelma on se, jos lapsi on ollut väkivallan kohteena. Rikosilmoitus tehdään äärimmäisen harvoin. Kuultavaksi tulemista joutuu odottamaan liian pitkään (esimerkki tapauksesta jossa odotettiin 3 kk poliisin kuultavaksi tulemista).
Yhteistyötä pitäisi olla paljon enemmän sekä enemmän lasten kanssa toimimaan koulutettuja ihmisiä.

Keskustelu

Haluttiin tarjota toisia käsitteitä. On kyse palveluverkon ja toimintamallin suunnittelusta ja kehittämisestä. Asiakasprosesseja pitää myös johtaa. Johtamisprosessin omistaja on sosiaalityöntekijä, tarvitaan siis apua sosiaalityöntekijän työskentelyyn.

Helena Ewalds, STM: Toimintamallien kehittäminen ei riitä. Tietoisuutta pitää myös lisätä. Mutta jos rakenteet puuttuvat, ei ole riittävästi tukea. Kenen vastuulla on asiat, kuka ohjaa, kenelle väkivalta asiat kuuluu? Näihin tarvitaan selkeyttä.

Kilpailusta ja kilpailulainsäädännöstä: Viranomaiset kilpailuttavat, ostavat järjestöiltä palvelupaketin, asiakkaaksi otetaan lähetteellä esimerkiksi 3 vuoden ajan. Ja asiakas ei ehkä tulekaan, tämä on järjetön tilanne. Tilaaja ja tuottajamallin puuttuminen on ilmeinen. Sopimukset viranomaisten ja palvelujen tuottajien kanssa ovat kankeita ja niiden muuttaminen tarpeen mukaisesti on hankalaa.

Lapsiasiavaltuutettu Aula: On totta että aikuista uskotaan enemmän kuin lasta, otetaanko lapsen sanoma ollenkaan vakavasti? Lapsilla on kuitenkin mahdollisuus selviytyä vaikeuksista huolimatta siitä miten heidän vanhempansa toimivat, lopettavatko juomisen vai ei. Suureen rooliin nousee silloin myös muut lasten ympärillä olevat ihmiset, kaverit, muut sukulaiset jne.

Kysyttiin, että millaisia odotuksia voisi olla kunnalliselta nuorisotyöltä?

Eeva Kangasniemi, STM: Ilmoitusvelvollisuus on varmasti tärkein odotus. Ennalta ehkäisevä näkemys on toinen, koulutoimessa ja nuorisotoimessa. Tulisi koota työtä tukevaa materiaalia myös nuorisotyölle.

Tarja Mankkinen: Miten saadaan nopeutettua käsittely silloin kun on kyseessä lapsi tai nuori uhri

Mikko Lampikoski, SM: Poliisikoulu on panostanut voimakkaasti lapsen kohtaamiseen esitutkinnassa. Poliisipiirin määrä tulee vähentymään eikä tiedetä miten tämä tulee vaikuttamaan jatkossa, sillä suurissa piireissä voidaan erikoistua ja kehittää mm. taitoa lapsiin ja nuoriin liittyvissä asioissa.

Matti Kaivosoja, Keskipohjanmaan sairaanhoitopiiri: Myös laitoksissa olevat lapset on huomioitava!
Miksi suhtaudumme rahaan näin kuin nyt suhtaudutaan? Kun on olemassa laissa mainitut velvoitteet, niin ne on hoidettava, rahan vähyydestä huolimatta.

Yhteenveto:

Miten työtä tulisi jatkaa, jotta lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta vähenee?
Mitä tulee tehdä jatkossa?
Mitä voidaan tehdä yhdessä?

Puheenjohtajan yhteenveto:

Puheenjohtaja nosti keskustelusta esille seuraavat asiat:
Tarvitaan työvälineitä
- moniammatillisen työn tueksi ja tulosten arvioimiseksi ja tiedon keruuseen
- hyvien käytäntöjen kerääminen ja levittäminen ei riitä, tarvitaan yhteinen työmalli, joka ottaa huomioon samanaikaisen työskentelyn (esimerkiksi poliisi, sosiaalitoimi, mielenterveyspalvelut samanaikaisesti)
- pitäisi puhua palveluverkosta, ei palveluketjusta
- moniammatillista työtä tulee johtaa, nyt hallinnon rakenteet eivät ota huomioon tätä

väkivalta ei kuulu kenellekään
- monet viranomaiset toimivat väkivallan vähentämisen työssä, mutta kokonaisvastuu ei ole kenelläkään
- kokonaisuuden perään ei katso kukaan

väkivaltaa kokenutta lasta tai nuorta ei tunnisteta
- väkivallan tunnistamisen puute ei aina johdu tiedon puutteesta vaan asenteista

mistä lapset saavat apua
- turvakodin jälkeen lapsen tai nuoren avunsaanti epävarmaa

kilpailu ja kilpailutus uhkana
- monet väkivallan uhria tukevat palvelut ostetaan, mutta osaaminen tilaaja/tuottajamallin käytöstä usein puutteellista

palvelujen ja yhteisöllisyyden hyödyntäminen laajemmin
- miten ympäristö ja yleensä palvelut voivat olla mukana auttamassa väkivallan vähentämisessä ja lapsiuhrien auttamisessa

Paneelin ja yleisön esille nostamat asiat:

Helena Ewalds/STM: Lapsia tulee edelleenkin pitää painopisteenä, mutta pitäisi jatkaa työtä toimintaohjelmana ja se olisi poikkihallinnollista työtä.

Eija Keränen/Pääkaupungin turvakoti ry: Järjestöillä on ongelmana raha.

Janne Kivivuori/Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos: Nuorisoväkivaltakysely tulee vakinaistaa. Se pitäisi toistaa kerran neljässä vuodessa. Ehkä tässäkin on raha ongelmana.

Mikko Lampikoski/SM: Tarvitaan ohjelmaa ja koordinointia, kansainvälisiä sopimuksia, jotka koskevat suomea. Tutkimus on erittäin tärkeä osa ohjelmaa. Kun tehdään jotain, niin sitä kannattaisi myös arvioida ja tutkimustulokset pitää löytyä helposti.

Eeva Kangasniemi/STM: Yhteistoimintamallien kehittäminen ja lainsäädännön kehittäminen on kesken ja vaatii työtä.

Kysyttiin, että voisiko saada tutkimustuloksia aluekohtaisesti? Tarvitaan aluekohtaista tietoa, pelkkä valtakunnallinen tieto ei riitä. Lisäksi vaikuttaa siltä, että entistä enemmän vähennetään rahoitusta kunnille. Huomioidaan myös se, että tiedot tulee laittaa kunnalliseen hyvinvointikertomukseen, jossa kuvataan väestön tilanne alueittain, jolloin kunnat voi osoittaa konkreettisesti rahan tarpeensa.

Janne Kivivuori/oikeuspoliittinen tutkimuslaitos: Alueellisen tiedon kerääminen lisää kustannuksia.

Todettiin, että lainsäädännön kehitys on tarpeen myös netti-viettely-yritysten suhteen

Todettiin että mitä enemmän on käytössä esimerkiksi tietoa väkivallan kustannuksista kunnille, sitä enemmän on tarvetta panostaa ennalta estävää työhön, joka on merkittävästi halvempaa kuin seurauksien korjaaminen.

Lopuksi todettiin, että hoitojonot pystyttiin purkamaan, miksi ei siis pystyttäisi parantamaan väkivaltaa kokeneiden lasten ja nuorten asemaa.

Päätös

Paneelin puheenjohtaja Tarja Mankkinen kiitti osallistujia ja päätti paneelin. Aineisto tullaan toimittamaan verkkosivuille ja sen lisäksi paneelin tulokset viedään edelleen ministeriöiden johdon tietoon.